T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HÂZÂ KİTÂB-I TÂʿBİRNÂME-İ İBN-İ SÎRÎN ALLAHU AʿLEM
(İNCELEME-METİN-SÖZLÜK-TIPKIBASIM)

Tuba ÖZFİDAN BERK

Haziran-2024
BATMAN

T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HÂZÂ KİTÂB-I TÂʿBİRNÂME-İ İBN-İ SÎRÎN ALLAHU AʿLEM (İNCELEME-METİN-SÖZLÜK-TIPKIBASIM)

Tuba ÖZFİDAN BERK

Danışman
Doç. Dr. Mehmet Emin TUĞLUK

Haziran-2024
BATMAN

TEZ KABUL VE ONAYI

Tuba ÖZFİDAN BERK tarafından hazırlanan "Hâzâ Kitâb-ı Tâʿbirnâme-i İbn-i Sîrîn Allahu Aʿlem (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)" adlı tez çalışması 21/06/2024 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri	**İmza**
Başkan Doç. Dr. Melike SOMUNCU	……..
Danışman Doç. Dr. Mehmet Emin TUĞLUK	……..
Üye Dr. Öğr. Üyesi Elif ÖZKAN	……..

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Dr. Öğr. Üyesi Ömer Murat ÖTER
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

İmza

Tuba ÖZFİDAN BERK

21.06.2024

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HÂZÂ KİTÂB-I TÂʿBİRNÂME-İ İBN-İ SÎRÎN ALLAHU AʿLEM (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)

Tuba ÖZFİDAN BERK

Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Mehmet Emin TUĞLUK

2024, 152 sayfa

Jüri
Doç. Dr. Mehmet Emin TUĞLUK
Doç. Dr. Melike SOMUNCU
Dr. Öğr. Üyesi Elif ÖZKAN

İnsanoğlu tarih boyunca geleceği merak etmiş ve geleceği öğrenmek için çeşitli yollara başvurmuştur. Bu yollardan biri olarak görülen rüyaları yorumlamanın tarihi çok eski dönemlere dayanmaktadır. İnsanoğlu genellikle rüyaları geleceğine bir işaret olarak düşünmüş ve bunu bir ilim hâline getirecek kadar önemsemiştir.

Rüyaları tabir etme geleneği bağlamında oluşan tabirnameler geçmişten günümüze insanlar tarafından başvurulan kaynaklar arasındadır. İslami literatürde çok fazla yararlanılan ve Türkçeye ilk çevrilen tabirnameler İbn-i Sîrîn'in, İmam Nablusî'nin ve Ca'fer es-Sâdık'ın tabirnameleridir.

Çalışmaya konu olan tabirnamenin 18. yüzyıl dil özelliklerini yansıttığı görülmekte ayrıca tabirnamenin bir İbn-i Sîrîn tercümesi olduğu metnin girişinden anlaşılmaktadır. Tabirname *Hâzâ Kitâb-ı Tâʿbirnâme-i İbn-i Sîrîn Allahu Aʿlem* ile başlamaktadır. Başlığa uygun olarak içerik özellikleri de incelendiğinde eserin İbn-i Sîrîn tercümesi olduğu görülmektedir. Bu nedenle tabirnameye *Hâzâ Kitâb-ı Tâʿbirnâme-i İbn-i Sîrîn Allahu Aʿlem* adı verilmiştir.

Hâzâ Kitâb-ı Tâʿbirnâme-i İbn-i Sîrîn Allahu Aʿlem adlı tabirnamenin müstensihi belli değildir. Eser 53 varak ve 52 baptan oluşmaktadır. Her bap, kendi içerisinde farklı konularda rüya tabirlerini içermektedir. Bu çalışmada; tabirnamenin dil özellikleri incelenerek çeviri yazısı yapılmış, seçkiye dayalı sözlüğü hazırlanmış ayrıca eserin tıpkıbasımı çalışmanın sonuna eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hâzâ Kitâb-ı Tâʿbirnâme-i İbn-i Sîrîn Allahu Aʿlem, İbn-i Sîrîn, Rüya Tabiri, Tabirname, 18. Yüzyıl.

ABSTRACT

MASTER THESIS

HÂZÂ KİTÂB-I TÂʿBİRNÂME-İ İBN-İ SÎRÎN ALLAHU AʿLEM (Analysis-Text-Dictionary-Facsimile)

Tuba ÖZFİDAN BERK

Institute of Graduate Studies of Batman University
The Degree of Master of Science
In Turkish Language and Literature

Advisor: Assist. Doç. Dr. Mehmet Emin TUĞLUK

2024, 152 Pages

Jury
Doç. Dr. Mehmet Emin TUĞLUK
Doç. Dr. Melike SOMUNCU
Dr. Öğr. Üyesi Elif ÖZKAN

Throughout history, mankind has wondered about the future and has resorted to various ways to learn the future. The history of interpreting dreams, which is seen as one of these ways, dates back to ancient times. Mankind generally considered dreams as a sign of the future and cared enough to make it a science.

Interpretations of dreams in the context of the tradition of interpreting dreams are among the sources consulted by people from past to present. The first ones that are widely utilized in Islamic literature and first translated into Turkish are Ibn al-Sīrīn's, Imam Nablusī's and Ja'far al-Sādiq's commentaries.

It is seen that the tabirname subject to this study reflects the language features of the 18th century, and it is understood from the introduction of the text that the tabirname is a translation of Ibn al-Sīrīn. The tabirname begins with Hâzâ Kitâb-ı Tâʿbirnâme-i Ibn-i Sîrîn Allahu Aʿlem. When the content features are analyzed in accordance with the title, it is seen that the work is a translation of Ibn al-Sīrīn. For this reason, the work is called Hāzā Kitāb-i Tāʿbirnāme-i Ibn-i Sīrīn Allahu Aʿlem.

The autograph of the tabirnamah titled Hāzā Kitāb-ı Tāʿbirnāme-i Ibn-i Sīrīn Allahu Aʿlem is unknown. The work consists of 53 folios and 52 chapters. Each chapter contains dream interpretations on different subjects. In this study; the language features of the tabirnam were analyzed, a translation was made, a dictionary based on the selection was prepared, and a facsimile of the work was added at the end of the study.

Keywords: Dream interpretation, Hâzâ Kitâb-ı Tâʿbirnâme-i Ibn-i Sîrîn Allahu Aʿlem, İbn-i Sîrîn, Tabirname, 18. Century.

ÖN SÖZ

İnsanoğlu geçmişten günümüze rüyada gördüklerini yorumlatma ihtiyacı hissetmiştir. Rüyalar dünyanın her yerinde ve her devirde geleceği işaret ettiği düşünülerek insan davranışlarına yön vermiştir. Zaman geçtikçe bir ilim hâline gelen rüya tabirleri tabirname oluşturma geleneğini de ortaya çıkarmıştır. Türk edebiyatının dil zenginliklerini gösteren eserlerden olan tabirnameler edebiyatımıza başlangıçta çeviri yoluyla girmiş daha sonra Türk edebiyatında da müstakil olarak kaleme alınmaya başlanmıştır.

İslamiyet öncesi ve sonrası kurulan Türk devletlerine bakıldığında rüya kavramının önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Örneğin, İslamiyet öncesi Türk devletlerini anlatan *Türeyiş Destanı*'ndaki Bögü Tegin'in ve vezirlerinin rüya motifleri, *Oğuz Kağan Destanı*'nda Oğuz Kağan'ın veziri Uluğ Türk'ün rüyası, Osmanlı Devleti'nin kuruluşu döneminde Osman Bey'in rüyası bunun en güzel örnekleri arasındadır. Ayrıca Türk İslam dairesi ve İslamiyet öncesi devir için önemli kaynaklar olan *Dîvânu Lugâti't-Türk*, *Atabetü'l-Hakâyık* ve *Kutadgu Bilig*'de de rüya "tüş" kavramıyla karşımıza çıkmaktadır. Halk edebiyatında ise rüya motifi her zaman bir başlangıç ve hareketi temsil etmektedir.

Bu çalışmaya konu olan Hâzâ Kitâb-ı Tâʿbirnâme-i İbn-i Sîrîn Allahu Aʿlem adlı tabirname 18. yüzyılda yazılan ve rüyada görülen çeşitli varlık, nesne, olay ve durumların yorumunu yapan bir eserdir. Eser Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonuna 06 Mil Yz A 8103 numarasıyla kayıtlıdır. Eser bir İbn-i Sîrîn tercümesi olup müstensihi belli değildir. Çalışmaya konu olan eserin incelenmesindeki amaç dönemin dil ve imla özelliklerini ortaya çıkarmak, Türk dilinin köklü tarihini ve kültürürünü eserin bağlamından hareketle göstermektir.

Çalışma; Giriş, İnceleme, Çeviri Yazılı Metin ve Sözlük olmak üzere dört ana bölüm ve Tıpkıbasım'dan oluşmaktadır.

"Giriş" bölümünde tabir ve tabirnamenin tanımı yapılmış olup tabirnamelerin ortaya çıkışı, tarihsel gelişimi, rüya tabiri yapılırken kaynak alınan eserler verilmiştir. Bu bölümde ayrıca Türklerde rüya kavramının önemine ve rüya tabirnamelerinin Türk edebiyatındaki yerine değinilmiştir. Çalışmaya konu olan eserin içeriği hakkında da bilgi verilmiş olunup eserin baplarının başlıkları bu bölümde verilmiştir.

"İnceleme" bölümünde eserin imla özellikleri, ses bilgisi ve şekil bilgisi ele alınmıştır. İmla özelliklerinde ünlü ve ünsüz harflerin kelime başında, ortasında ve

sonunda yazımları incelenmiş olunup tüm ünsüz harfler verilmemiş sadece yazımında farklı durumların ortaya çıkabildiği ünsüz harfler gösterilmiştir.

Ses bilgisinde ünlü ve ünsüz harflerin ses olayları incelenmiş ünlü harfler; kalınlık-incelik uyumu, düzlük-yuvarlaklık uyumu, ünlü düşmesi, ünlü birleşmesi ünlü türemesi ve ünlü değişimleri; ünsüz harfler ünsüz değişimi, ünsüz türemesi, ünsüz uyumu, ünsüz düşmesi ve ünsüz ötümlüleşmesi açısından ele alınmıştır.

Şekil bilgisinde eserdeki sözcükler; ad, zamir, sıfat, zarf, edat, bağlaç ve fiil başlıkları altında incelenmiştir. Ayrıca bu kısımda eserdeki yapım ve çekim ekleri de örnek kelime ve cümlelerle gösterilmiştir.

"Çeviri Yazılı Metin" bölümünde eserin çeviri yazısı yapılmış olup çeviri yazıda yaygın olarak kabul gören çeviri yazım işaretleri kullanılmıştır. Çeviride Times Turkish Transcription yazı stili kullanılmıştır.

"Sözlük" bölümünde eserin seçkiye dayalı sözlüğü hazırlanmıştır.

"Tıpkıbasım" bölümünde eserin Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonuna 06 Mil Yz A 8103 numarasıyla kayıtlı bulunan nüshanın tıpkıbasımına yer verilmiştir. Böylelikle eserin orijinalini çeviri yazılı metinle karşılaştırmak mümkün hâle getirilmiştir.

Bu çalışmada lisansüstü eğitim sürecim boyunca benden yardım ve desteklerini esirgemeyen, eseri tespit etme aşamasındaki geniş ilmi bakış açısıyla bana yol gösteren ayrıca metnin inceleme aşamasında bilgisinden her zaman faydalandığım değerli ve çok kıymetli saygıdeğer hocam Doç. Dr. Mehmet Emin TUĞLUK'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca çalışmanın elektronik ve bilişim kısmında bana destek olan dayım Mehmet Şirin ÇINAR'a, çalışmalarımı yaparken manevi desteğini her zaman bana hissettiren değerli eşim Ferhat BERK'e teşekkür ederim.

Tuba ÖZFİDAN BERK
Batman-2024

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ ..... **Vİİ**

ÖZET ..... **İV**

ABSTRACT ..... **V**

ÖN SÖZ ..... **Vİ**

İÇİNDEKİLER ..... **Vİİİ**

ÇİZELGELER LİSTESİ ..... **Xİİ**

SİMGELER VE KISALTMALAR ..... **Xİİi**

ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ ..... **XİV**

1. GİRİŞ **1**

1.1. Tabir ve Tabirname Kavramları 1

1.2. Tabirnamelerin Tarihsel Gelişimi ve Türk Edebiyatında Tabirnameler 2

1.3. İbn-i Sîrîn Tabîrnâme'si ve Türkçe Tercümeleri 7

1.4. Hâzâ Kitâb-ı Tâʿbirnâme-i İbn-i Sîrîn Allahu Aʿlem 8

2. İNCELEME **12**

2.1. İmla (Yazım) Özellikleri 12
2.1.1. Ünlü harflerin yazımı 12
2.1.1.1. /a/ ünlüsünün yazımı 12
2.1.1.2. /e/ ünlüsünün yazımı 13
2.1.1.3. /ı/ ve /i/ ünlülerinin yazımı 14
2.1.1.4. /o/ ve /ö/ ünlülerinin yazımı 15
2.1.1.5 /u/ ve /ü/ Ünlülerinin yazımı 15
2.1.2. Ünsüz harflerin yazımı 16
2.1.2.1. /b/ ve /p/ ünsüzlerinin yazımı 16
2.1.2.2. /c/ ve /ç/ ünsüzlerinin yazımı 17
2.1.2.3. /g/ ünsüzünün yazımı 18
2.1.2.4. /s/ /ś/ ve /ŝ/ ünsüzlerinin yazımı 18
2.1.2.5. /t/ ve /ŧ/ ünsüzlerinin yazımı 19
2.1.2.6. /ñ/ ünsüzünün yazımı 20

2.2. Ses Bilgisi (Fonetik) 22
2.2.1. Ünlüler 22
2.2.1.1. Ünlü uyumları 22
2.2.1.1.1. Kalınlık-incelik uyumu 22
2.2.1.1.2. Düzlük-yuvarlaklık uyumu 23

2.2.1.1.2.1. Kelimelerde yuvarlaklaşma sebebiyle düzlük uyumunun bozulması. 23
2.2.1.1.2.1.1. /g/, /ġ/ Seslerinin düşmesi sebebiyle yuvarlak ünlü taşıyan kelimeler 23
2.2.1.1.2.1.2. Dudak ünsüzleri sebebiyle yuvarlak ünlü taşıyan kelimeler 24
2.2.1.1.2.1.3. Yapım eklerindeki yuvarlak ünlü sebebiyle yuvarlak ünlü taşıyan kelimeler 24
2.2.1.1.2.1.4. Eski Türkçeden beri yuvarlak ünlü taşıyan kelimeler 24
2.2.1.1.2.2. Eklerde yuvarlaklaşma sebebiyle..... 24
2.2.1.1.2.2.1. Ünlüsü aslında yuvarlak olan ekler..... 25
2.2.1.1.2.2.2. Ünlüsü sonradan yuvarlaklaşmış olanlar 26
2.2.1.1.2.2.3. Düz ünlü taşıyan ekler 27
2.2.1.2. Ünlü düşmesi 29
2.2.1.3. Ünlü birleşmesi (ünlü kaynaşması)..... 30
2.2.1.4. Ünlü türemesi..... 30
2.2.1.5. Ünlü değişmeleri..... 30
2.2.1.5.1. /i/-/e/ meselesi..... 30
2.2.1.5.2. u > ı, u > i değişimi..... 31
2.2.1.5.3. ı > u değişimi 31
2.2.2. Ünsüzler..... 32
2.2.2.1. Ünsüz değişmeleri..... 32
2.2.2.1.1. k > g değişimi 32
2.2.2.1.2. ķ > ħ değişimi 32
2.2.2.1.3. b > v değişimi 33
2.2.2.1.4. d > y değişimi 33
2.2.2.1.5. t > d değişimi 33
2.2.2.2. Ünsüz türemesi 34
2.2.2.3. Ünsüz düşmesi 34
2.2.2.4. Ünsüz ikizleşmesi 34
2.2.2.5. Ünsüz benzeşmesi (ünsüz uyumu)..... 35
2.2.2.5.1. İmlası kalıplaşmış ekler 35
2.2.2.6. Ünsüz ötümlüleşmesi..... 36

2.3. Şekil Bilgisi (Morfoloji) 37
2.3.1. İsim 37
2.3.1.1. Çokluk ekleri..... 37
2.3.1.2. İyelik ekleri 37
2.3.1.3. +ki aitlik eki..... 38
2.3.1.4. Hâl ekleri..... 38
2.3.1.4.1. Yalın hâl..... 38
2.3.1.4.2. Belirtme hâli 38
2.3.1.4.3. Yaklaşma hâli 39
2.3.1.4.4. Bulunma hâli..... 39
2.3.1.4.5. Ayrılma hâli 39
2.3.1.4.6. İlgi hâli..... 39
2.3.1.4.7. Eşitlik hâli..... 39
2.3.1.4.8. Vasıta hâli 40
2.3.1.4.9. Yön gösterme hâli..... 40
2.3.1.5. İsim tamlaması..... 40
2.3.1.5.1. Belirtili isim tamlaması..... 40
2.3.1.5.2. Belirtisiz isim tamlaması 40

2.3.1.6. İsimden isim yapma ekleri 41
2.3.1.7. Fiilden isim yapma ekleri 41
2.3.2. Zamir 42
2.3.2.1. Şahıs zamirleri 42
2.3.2.2. İşaret zamirleri 42
2.3.2.3. Dönüşlülük zamirleri 42
2.3.2.4. Belirsizlik zamirleri 43
2.3.2.5. Soru zamirleri 43
2.3.3. Sıfat 43
2.3.3.1. Niteleme sıfatları 43
2.3.3.2. Belirtme sıfatları 44
2.3.3.2.1. Sayı sıfatları 44
2.3.3.2.1.1. Asıl sayı sıfatları 44
2.3.3.2.1.2. Sıra sayı sıfatları 44
2.3.3.2.2. İşaret sıfatları 45
2.3.3.2.3. Soru sıfatları 46
2.3.3.2.4. Belirsizlik sıfatları 46
2.3.3.3. Sıfat-fiiller 46
2.3.4. Zarf 46
2.3.4.1. Hāl (durum) zarfları 46
2.3.4.2. Zaman zarfları 47
2.3.4.3. Azlık-çokluk zarfları 47
2.3.4.4. Yer-yön zarfları 47
2.3.4.5. Soru zarfları 47
2.3.4.6. Zarf-fiiller 47
2.3.5. Edatlar 48
2.3.6. Bağlaçlar 48
2.3.7. Fiil 49
2.3.7.1. Olumsuzluk Eki 49
2.3.7.2. Şahıs ekleri 49
2.3.7.3. Fiil çekimi 50
2.3.7.3.1. Basit çekimli fiil 51
2.3.7.3.1.1. Haber kipleri 51
2.3.7.3.1.1.1. Görülen geçmiş zaman 51
2.3.7.3.1.1.2. Öğrenilen geçmiş zaman 51
2.3.7.3.1.1.3. Geniş zaman 51
2.3.7.3.1.2. Dilek (tasarlama) kipleri 52
2.3.7.3.1.2.1. İstek kipi 52
2.3.7.3.1.2.2. Emir kipi 52
2.3.7.3.1.2.3. Şart kipi 52
2.3.7.3.2. Birleşik çekimli fiil 52
2.3.7.3.2.1. Şart birleşik çekimi 52
2.3.7.4. Ek-fiil 53
2.3.7.4.1. Ek-fiilin geniş zamanı 53
2.3.7.4.2. Ek-fiilin şartı 53
2.3.7.5. İsimden fiil yapma ekleri 53
2.3.7.6. Fiilden fiil yapma ekleri 53
2.3.7.7. Birleşik fiiller 54

3. ÇEVİRİ YAZILI METİN 55

4. SÖZLÜK 80

SONUÇ 89

KAYNAKLAR 92

EKLER 95

ÖZ GEÇMİŞ 152

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 2.1. Zamir kökenli şahıs ekleri 49
Çizelge 2.2. İyelik kökenli şahıs ekleri 50
Çizelge 2.3. Emir kipi şahıs ekleri 50

SİMGELER VE KISALTMALAR

Ar.	: Arapça
(a.s.)	: Aleyhis Selam
(c.c.)	: Celle Celaluhu
C	: Cilt
Çin.	: Çince
Far.	: Farsça
Hz.	: Hazret
İtal.	: İtalyanca
S	: Sayı
s.	: Sayfa
Soğd.	: Soğdca
T.	: Türkçe
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb.	: ve benzeri
<	: Kelimenin kaynağını anlatır.
>	: Kelimenin yeni biçimini anlatır.

ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

Harf	Çeviri Yazı İşareti
اَ	ā
	Ā
ث	ŝ
ح	ĥ
	Ĥ
خ	ħ
	Ħ
ذ	ź
ص	ś
	Ś
ض	đ
	ż
ط	ŧ
ظ	ž
ع	Ǿ
غ	ġ
	Ġ
ق	ķ
	Ķ
ك	ñ
و	ū
	Ū
ئ	į
	Į
ء	ǿ
وا	˘

1. GİRİŞ

1.1. Tabir ve Tabirname Kavramları

Rüya, insan zihninin içerisinde olup biten ve insanın iç âlemiyle ilgili olayları yansıtan durumdur. Metafizik bir olgu olan rüyalar dünyanın her yerinde ve her devirde geleceği işaret ettiği düşünülerek insan davranışlarına yön vermiştir. Herkese özel olan bu durumun başka kişiler aracılığıyla yorumlanması da rüya tabiri ile mümkün olmaktadır. Rüya tefsiri, rüyayı yorumlamak anlamlarındaki "abr" kökünden türeyen "tabir"; Türkçe Sözlük'te "Yorma, yorumlama, tabir etme" (1998, s. 2109) şeklinde ifade edilmektedir.

İnsanoğlu geçmişten günümüze rüyada gördüklerini yorumlatma ihtiyacı hissetmiştir. Rüyaların ilahi bir işaret olabileceği düşüncesi ile hareket eden insan, rüyalarını yorumlatma sayesinde bazen kendi içinde rahatlamış bazen de kendini bir konuda ikna etmeye çalışmıştır. İnsan ihtiyacından doğan bu durum zamanla tabir ilmini de ortaya çıkarmıştır. "Rüyalarda görülen şeylerin neleri sembolize ettiğini açıklayan ilme tâbir (ilm-i ta'bîr, ilm-i ta'bîr-i rü'yâ), rüyaları yorumlayanlara muabbir denir. Bu konuda yazılan eserler de ta'bîr-nâme, ta'bîrât-ı vukûât, ta'bîrât-ı rü'yâ, rü'yâ-nâme, vâkıa-nâme, segir-nâme, güzâriş-nâme gibi adlarla anılır." (Gökyay ve Coşkun, 2010, s. 331).

Yapılan rüya tabirleri hayatın geleneksel, kültürel, sosyal, siyasi ve dinî unsurlarını etkilemiş ve hatta belli noktalarda toplumlara yön vermiştir. Bu nedenle rüya tabiri için bilgisine ve tecrübesine güvenilen insanlar seçilmiş ve zamanla bu kişilerin elinde gelişerek ilim hâline gelmiştir.

> "Bunun için eski Mısırlılarda, Asurlularda yahut Yunanlarda en önemli görevlerinden biri rüya yorumlamak olan kâhin ve büyücüler bulunmuş, Bögü Kağan gibi Türk efsanelerinde ve Türk geleneğinde; Tevrat'ta, Talmud'da, İncil'de, Kur'ân-ı Kerim'de, hadislerde ve pek çok dinde rüya ile onun yorumlanması konusu önem arz etmiştir. Birçok felsefeci, düşünür rüya üzerine eserler yazmıştır." (Özçelik, 2021, s. 1).

Rüyada görülen çeşitli şeylerin ne anlama geldiğini açıklayan, anlatan, yorumlayan eserlere tabirname denir. "Tabîrnamelerin rüyânâme, hâbnâme, düşnâme, vâkıanâme adlarıyla anıldığı da görülmektedir." (Balaban, 2014, s. 115).

> "Agâh Sırrı Levend tâbirnâmeleri edebî türler arasında didaktik eser olarak kabul eder. Manzum olanlarına rastlanmakla birlikte tâbirnâmelerin çoğu mensurdur. Bu eserler müstakil kitaplar hâlinde veya kıyafetnâme yahut tasavvufî bir eser içerisinde derkenar ya da bölüm şeklinde bulunabilir. Cönk, mecmua ve risâlelerin içinde de rüya tâbirlerine yer verilir." (Gökyay ve Coşkun, 2010, s. 332).

Tabirnameler yazılırken sanat kaygısı güdülmediğinden genel olarak açık ve sade bir dil kullanılır. Ayrıca tabirnameler çok fazla konu ve tür ile ilgili yorumlar içerdiğinden döneminde yazılan pek çok esere göre daha fazla kelime barındırmaktadır. Bu nedenle bu eserler ile ilgili hazırlanan sözlükler dönemin söz varlığını yansıtması açısından da önemlidir.

1.2. Tabirnamelerin Tarihsel Gelişimi ve Türk Edebiyatında Tabirnameler

Rüya eski toplumlarda kutsal kabul edilip rüya yorumlarına önem verilmiş, rüyalar sadece geleceğin işareti olarak değil bazen şifa aranan yer olarak da görülmüştür. Tabirnamelerin ne zaman ortaya çıktığına bakıldığında ise ilk medeniyetlere kadar uzanan bir tarih ortaya çıkmaktadır. Tabirname geleneği kültür ve medeniyet varlığına sahip her toplulukta görülmüştür. Tabirnamelere verilen değer sadece topluluklar arasında kalmamış, devletleri yöneten kişiler de rüya yorumunu önemseyip bununla ilgili çalışmalarda bulunmuşlardır. Bu nedenle rüya tabiri yapan kişilere değer verilerek onların toplum içerisindeki yeri önemsenmiş verdikleri bilgiler ışığında bazı noktalarda medeniyetlerin kaderleri bile tayin edilmiştir.

> "Babillliler ve Asurlular, ölü ruhlarının rüyalarda kötü tesirlere sebep olduklarına inanırlardı. Bu kötü cinlerden kurtulmak ve onları yenmek için Babil Rüya Tanrıçası Mamu'dan yardım istenirdi. MÖ 5000 tarihine kadar inen Babil ve Asur rüya kitaplarının büyük bir koleksiyonu Asur Kralı Aşurnasirpal'in kütüphanesinde bulunmuştur." (Günay, 2011, s. 117).

Bu da göstermektedir ki rüya yorumu sadece halk arasında değil devletlerin yönetiminde de özel bir yere sahiptir.

İnsanlar arasında rüya görmek bazen başka bir âlemin varlığına hatta insanın ruh olarak orada da yaşadığına işaret kabul edilmiştir. Ruhani âlem içerisinde önemli bir yere sahip olan rüyaların yorumu için eski medeniyetlerde yine kutsallık gösteren kişiler

seçilmiştir. Bunlar bazen hayalî varlıklardan bazen dinî karakterlerden oluşabilmekteydi.

> "Eski Mısır Rüya Tanrısı Serapis idi. Mısır'ın her tarafında bu tanrının adına yapılan tapınaklar vardı. Bu tanrıya ait tapınaklarda kâhinler ve rüya tabircileri otururlardı. Çinliler, maddi ruh ve manevî ruhu birbirinden ayırırlardı. İnsanın ölümüyle birlikte maddi ruhla görevi biter, manevî ruh geçici olarak vücuttan ayrılır, ölülerin ruhları veya canı ile haberleşir ve edindiği izlenimlerle tekrar vücuda dönerdi." (Günay, 2011, s. 117).

Tüm bu durumlar eski medeniyetlerde rüyanın dinî kaideler içerisinde değerlendirildiğini de göstermektedir.

Türk edebiyat tarihinde rüya önemli bir konuma sahiptir. Ayrıca İslamiyet öncesi Türk destanlarında rüya bir oluş, yaratılış simgesini de taşımaktadır. Bu durum Türk destanları incelendiğinde apaçık görülmektedir. "Türk mitolojisinde varlıkların yaratılışı bir rüyaya dayandığı için rüya Türk kültüründe önemli bir motiftir." (Yılmaz, 1998, s. 7). İslâmiyet öncesi ilk Türk devletlerinde rüyalara önem verilmiş, hükümdarlar gördükleri rüyaları yorumlatma ihtiyacı hissetmişlerdir. Bu durum İslâmiyet'i kabul eden Türk devletlerinde de devam etmiştir. Türk edebiyatında her zaman var olan rüya yorumunun kutsallığı geleneksel yapı içerisinde önemini her zaman korumuştur ancak bir ilim olarak tabirname oluşturma geleneği İslâmi dönemden sonra ortaya çıkmaktadır.

> "Türkçe rüya tabîrleri, diğer ismiyle tabîrnâmeler, Türk edebiyatında müstakil eserler olarak Arapça eserlerden çeviri yoluyla görülmeye başlanmış olsa da Türk kültüründe rüya tabîrlerinin önemi büyüktür. Türeyiş Destanı'nda Bögü Tegin'in ve vezirlerinin rüya motifleri, Oğuz Kaan Destanı'nda Oğuz Kaan'ın veziri Uluğ Türk'ün rüyası, Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda Osman Bey'in rüyasının Şeyh Edebali'ye yorumlatması gibi birçok örnek de bu durumun ispatı niteliğindedir." (Gökyay ve Coşkun, 2010, s. 332).

"Rüya kelimesinin Türkçe karşılığı düştür. Düşün sözlük anlamı uyurken zihinde beliren olayların düşüncelerin bütünüdür. Divân-ı Lugati't-Türk'te, Atabetü'l-Hakayık'ta, Kutadgu Bilig'de bu kelime tüş biçiminde yer almaktadır." (Yılmaz, 1998, s. 7). İslâmiyet'i kabul ettikten sonra verilen ilk eserler hem İslâmiyet öncesi hem de İslâmi dönem kültür özelliklerini bünyesinde barındırmaktadır. Bu eserlerde de rüyalar ile ilgili bilgiler verilmiş ancak verilen bilgilerin daha çok İslâm öncesi rüya geleneğini yansıttığı görülmektedir.

> "Kutadgu Bilig'de de rüya tabiri ile ilgili ayrı bir bölüm bulunmaktadır (4366 - 4375 beyitler). Burada bir ilmin de rüya ilmi olduğu söylenir. Tabirci yormasını bilirse rüyanın derhal çıkacağı, tabirci rüyayı iyiye yorarsa rüyanın dâima iyi çıkacağı ve insanın sevineceği, rüya kötü ise fakirlere sadaka vererek vücudu korumak gerektiği, Tanrı'nın insanı böylece belâ ve kazadan koruyacağı anlatılır." (Tören, 2010, s. 416).
>
> "Âşık edebiyatının temsilcileri için rüya motifi, bir hareket ve başlangıç noktasıdır. Âşıkların gerçek hayat hikâyelerini incelediğimizde rüya görene kadar belli bir süre ya bir usta aşığın yanında çıraklık yaptıklarını veya âşık fasıllarının sık sık icra edildiği halk hikâyelerinin anlatıldığı yerlerde yetiştiklerini görmekteyiz. Âşıklık geleneğinde rüya nedeniyle âşık olmak oldukça yaygındır. Bazı âşıklar rüyasında saz çaldığını söylemekte, bazısı pir elinden dolu içtiğini söylemektedir." (Artun, 2016, s. 65-65).

Türk edebiyatında tabirnamelere olan ilgi İslamiyet'i kabul ettikten sonra artmış, özellikle rüya tabiri yapan belli âlimlerin kaynakları temel alınarak tabirname yazma geleneği oluşmaya başlamıştır.

> "Anadolu kütüphanelerinde yazma ve basma olarak çok sayıda tabirname bulunmaktadır. Ancak bu tabirnameler içerik bakımından birbirlerinden pek farklı sayılmazlar. Bunlardan bazıları doğrudan Arapça ve Farsça ile yazılmışlar, bazıları da Türkçe olarak kaleme alınmışlardır. Müstakil tabirnameler yanında bazı cönk ve mecmualarla çeşitli yazmaların bazen baş kısımlarında bazen sayfa kenarlarında der-kenar olarak bazen de bölümler hâlinde tabirnamelere rastlanmaktadır." (Eminoğlu, 2003, s. 5).

Önceleri Türk edebiyatında tercüme olarak yazılan tabirnameler daha sonra yazarlar tarafından da oluşturulmuştur.

> "Türkler, İslamiyet'i kabul ettikten sonra önceki inançlarının da etkisiyle rüya tabiriyle ilgilenmeye devam etmişlerdir. Özellikle İbn-i Sîrîn, İbrahim Kirmânî ve Cafer-i Sadık'ın tabirnamelerini Türkçeye çevirmişler ve çoğaltmışlardır. Daha sonra telif tabirnameler de yazılmıştır. Günümüzde de bu konuda hazırlanmış pek çok kitap mevcuttur ve rüyaların gizli anlamlar taşıdığı inancı hâlâ devam etmektedir." (Erdoğan, 1993, s. 2-3).

Türk edebiyatında tabirname çevirisi yapılan âlimlerden biri İbn-i Sîrîn'dir. Kütüphane kataloglarında çok fazla tabirname çevirisi bulunan İbn-i Sîrîn çevirileri Türk müstensihlerin dil ve kültür özelliklerinin esere yansıması ile zenginleşmektedir.

"Türk edebiyatında İbn-i Sîrîn'in eserinden yapılmış olan birçok tabirname tercümesi mevcuttur. Bu tabirnameler, aynı eserden tercüme olsalar da konu, dil özellikleri ve yazarın tercihleri düşünüldüğünde birbirinden farklı birtakım özellikler gösterdiklerinden dolayı her biri müstakil olarak değerlendirilmesi gereken eserlerdir." (Elbir ve Uludüz, 2019, s. 463).

Rüya kavramına İslamiyet dairesi içerisinde değer verilmiş, bu kavram hadislerde ve Allah'ın kelamı olan ayetlerde yerini almıştır. İslâm âlimleri rüyaları Allah'tan insana bir yol olarak da görmüşlerdir.

> "Sufiler rüyayı manevi gelişim süreci sırasında ipuçları veren bir bilgi yolu olarak görmüşlerdir. Mutasavvıflara göre, görülen rüyalar, kişinin seyr-i sülûkta hangi mertebede olduğunu yahut nefsinin içinde bulunduğu hâlleri yansıtabilirler. Rüyanın yorumuna bağlı olarak delil oluşu Kur'ân'da da geçmektedir. Özellikle İbrahim (a.s.)'in oğlu İsmail'i rüyasında kurban ederken görmesi; Hz. Yusuf'un rüyasında on bir yıldızın kendisine secde ettiğini görmesi ve Mısır Melik'inin gördüğü rüya ile Hz. Peygamber'in Mekke'nin fethine dair rüyası ve bu rüyaların doğru çıktığı anlatılmaktadır." (Beki, 2023, s. 265).

Dinî literatürde üç çeşit rüyadan söz edilmektedir:

1. Rahmanî Rüya: Bu rüyaya sadık rüya ya da salih rüya adı verilir. Uyku esnasında doğrudan ya da bir melek vasıtasıyla gerçekleşen rüyadır. Peygamberler, veliler ve temiz inançlı kişiler tarafından görüldüğüne inanılır. Bu rüyalar; müjdeler, korkutur, uyarır veya haber verir.

2. Şeytanî Rüya: Şeytanın aldatma, vesvese ve korkutmalarıyla meydana gelen karışık hayaller, düşler, telkinlerdir. Bu tür düşlere ahlâm ve adgâs-ı ahlâm da denilir. Bu rüyalar batıl kabul edilir, onlara pek itibar edilmez ve tabiri de yapılmaz.

3. Nefsanî Rüya: Nefsin telkinleri ve çağrışımları sonucunda olan bu rüyaların kaynağı, kişinin bizzat kendisidir. Bu rüyalar dış etkenler ve günlük meşgalelerle ilgili rüyalardır. Kişi uyanıkken neyle meşgulse rüyasında da onunla ilgili şeyler görür. (Çelebi, 2008, s. 306-309).

İslâmiyet tarihinde rüya ve rüya tabirlerine verilen önem ayet ve hadislerde yer almaktadır. Özellikle İslâm dininin temel kaynağı olan Kur'ân-ı Kerim incelendiğinde bazı peygamberlere vahiylerin rüyalar aracılığıyla da gönderildiği görülmektedir. Bu peygamberler arasında en bilineler Hz. İbrahim, Hz. Yusuf ve Hz. Peygamber'dir.

> "Hz. İbrahim'in görmüş olduğu rüya, Saffat suresi 101-113. ayetlerde anlatılmaktadır. Hz. İbrahim oğlu olursa, onu Allah (c.c.)'a kurban etmeyi adamıştı. Adağın yerine getirilme zamanı geldiğinde bir gece rüyasında oğlu İsmail (a.s.)'i kurban ettiğini gördü. İlk gece rüyanın sıhhatinde şüpheye düştü, ondan dolayı bu ilk güne "Yevm-i Tevriye" denildi. Ertesi gece de aynı rüya tekrar edince bu rüyanın sadık olduğunu anladı. Bundan dolayı ikinci güne "Yevm-i Arefe" denildi. Ertesi gece de aynı rüya tekrarlanınca artık rüyanın sıhhati hakkında hiçbir şüphesi kalmadı. O geceden sonra oğlunu kurban etmeye götürdüğü için üçüncü güne de "Yevm-i Nahr" denildi." (Açıkalın, 1996, s. 65).

Hz. Yusuf'un Kur'ân-ı Kerim'de geçen rüyası kendisiyle aynı adı taşıyan Yusuf suresinde anlatılmaktadır.

> "Hz. Yusuf, muabbirlerin piridir. Gördüğü ve tabir ettiği rüyalar gerçekleşir. Daha o çocukken bir rüya görür. O rüyada yıldızların kendisine secde ettiğini görür, rüyası yıllar sonra kendisine peygamberlik verilmesiyle gerçekleşir. Hz. Yusuf, Allah'ın kendisine rüya tabiri ilmini öğrettiği birisidir. Rüyaları tabir eder ve yaptığı tabirler gerçekleşir. Mısır Firavun'u Reyyan'ın rüyasını tabir etmesi ve o rüyanın gerçekleşmesi Hz. Yusuf'u Mısır'a aziz yapar. İşte bu rüya hadisesinin Kur'ân'da geçmesi rüya tabirini hem dinî bir kimliğe bürümüş hem de insanlar nezdinde daha bir önemli hâle getirmiştir." (Balaban, 2011: s. 5).

Hz. Yusuf ile birlikte rüya ilmi daha fazla önemsenmiş ve bu konuda yazılan eserler hızla artmaya başlamıştır.

Kur'ân-ı Kerim'de Hz. Muhammed (s.a.v.)'in görmüş olduğu üç rüya anlatılır. Müslümanlığı yayma çabalarının verildiği ilk dönemde Hz. Peygamber'e vahiylerin rüyalar aracılığıyla da iletildiği bilinmektedir. Mucize olarak gösterilen rüyaların ilki Bedir Savaşı'ndan önce görülan ve Enfâl suresinde anlatılan rüyadır: "Hani Allah, sana onları uykunda az gösteriyordu. Eğer onları sana çok gösterseydi elbette gevşerdiniz ve bu iş hakkında birbirinizle çekişirdiniz. Fakat Allah (sizi bunlardan) kurtardı. Çünkü O, kalplerin özünü bilir." (Enfâl, 8/43). İkinci rüya Feth suresinde anlatılan, Mekke'nin fethinden önce görülen rüyadır: "Andolsun Allah, Peygamberinin rüyasını doğru çıkardı. Allah dilerse siz güven içinde başlarınızı kazıtmış veya saçlarınızı kısaltmış olarak korkmadan Mescid-i Haram'a gireceksiniz. Allah sizin bilmediğinizi bildi ve size bundan başka yakın bir fetih daha verdi." (Fetih, 48/27). Üçüncü rüya İsra suresinde geçer. Müşriklerin Hz. Peygamber'den mucize göstermesini istemeleri üzerine inmiştir:

“Hani sana, "Muhakkak Rabbin, insanları çepeçevre kuşatmıştır" demiştik. Sana gösterdiğimiz o rüyayı da Kur’ân’da lanetlenmiş bulunan o ağacı da sırf insanları sınamak için vesile yaptık. Biz onları korkutuyoruz. Fakat bu sadece onların büyük azgınlıklarını (daha da) arttırdı.” (İsra, 17/60). Hz. Peygamber’e gönderilen vahiylerin rüyalarda aktarılması, Kur’ân-ı Kerim’de rüyaların öneminin ayetler ile desteklenmesi, İslâm dininin rüyalara ve rüya tabirine olan önemini arttırmıştır. Bu durum rüya tabir etmenin kutsallığını da sağlamıştır.

1.3. İbn-i Sîrîn Tabirnamesi ve Türkçe Tercümeleri

Tabirnamelerin rüya yorumunda genellikle kaynak olarak alınan üç isim Daniyel Peygamber, İbn-i Sîrîn ve İmâm-ı Cafer-i Sâdık'tır. Özellikle Türkçe tabirname çevirilerinde İbn-i Sîrîn’e ait tabirname çevirileri göze çarpmaktadır. İslâm dairesinde rüya yorumu ekseninde adından söz edilen İbn-i Sîrîn:

> "I. yüzyılda Basra’da yaşamıştır. Dönemin önemli şahsiyetlerinden ilim tahsil etmiştir. “İmam, hafız” gibi unvanlarla anılan İbn-i Sîrîn tefsir, şiir, hesap bilgisiyle de meşhur olmakla birlikte ilmî şahsiyetinde hadisçilik ve fıkıh ağır basmıştır. İlk dönemlerde daha çok muhaddis ve fâkih kimliğiyle tanınsa da İbn-i Sîrîn sonraki yüzyıllarda ilk rüya tabircilerinden biri olarak anılmıştır." (Yücel, 1999, s. 358-359).
>
> Türk edebiyatında tabirnameleri inceleyen bazı araştırmacılar İbn-i Sîrîn’e ait tabirname tercümelerinin kütüphanelerdeki nüshalarını tespit etmişlerdir. "Savaşkan Cem Bahadır'ın “Rüyalar Kitabı Hazâ Ta’bîr-nâme-i İbni Sîrîn” adlı çalışmasında Adem Balaban’ın (Balaban, 2014) makalesinden alıntılara dayanarak İbni Sîrîn tercümesi olan 7 nüshanın katalog bilgisi verilmiştir. Bahadır’ın çalışmasındaki bu nüshalara ek olarak Elbir ve Uludüz, "İbni Sîrîn’den Yapılan Rüya Tabirnâmeleri ve Tercümeleri Üzerine" adlı çalışmada 10 nüshayla beraber 17 eserin katalog bilgilerini vermişlerdir." (Elbir ve Uludüz, 2019, s. 470-471). Bu çalışmaya konu olan tabirname, verilen 17 nusha arasında yer almaktadır.

Türk edebiyatında yapılan İbn-i Sîrîn tercümeleri genel çerçevede benzer görünmekle birlikte müelliflerin dönem özellikleri, dil yapıları, tercüme anlayışları ve kültür özellikleri her tabirnameyi farklı kılmaktadır. Türk edebiyatında Osmanlı Türkçesine çevrilen İbn-i Sîrîn tercümeleri içerisinde İbrahim Tabak’ın tezi, Arapça

metin baz alınarak hazırlanması bakımından tek çalışmadır. İbrahim Tabak, Arapça İbn-i Sîrîn tabirnamesini günümüz Türkçesine çevirmiştir. Diğer İbn-i Sîrîn tabirnamesi üzerine yapılmış çalışmalarda ise asıl metin, Osmanlı Türkçesiyle yazılmış tercüme eserlerdir. Çalışmaya konu olan tabirname de İbn-i Sîrîn'e ait bir tabirname tercümesi olup eserde İbn-i Sîrîn'in tabirname geleneği görünmektedir. Ancak müstensihin kendi döneminin dil ve kültür özelliklerinin esere yansımaları da eserin incelenmesi sonucunda anlaşılmaktadır.

Türk edebiyatında İbn-i Sîrîn tabirnamesi üzerine yapılmış bazı çalışmalar şu şekilde tespit edilmiştir:

Abdurrahman Otugüzel, "Tabir-nâme-i İbni Sîrîn-i Âfâkî Giriş-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım" (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018)

Arzu Erdoğan, "Türkçe Rüya Tabîrnâmeleri ve İbn-i Sirin'den Tercüme Edilen Bir Tabirname" (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 1993).

Aslihan Türüt, "Cevâmi't-Tabirî Fi'r Rüyâ Tercümesi" (Yüksek Lisans Tezi, Yildiz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019).

Bilal Elbir ve Ekim Ortaç Uludüz, "İbni Sîrîn'den Yapılan Rüya Tabirnameleri ve Tercümeleri Üzerine" Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, 2019.

Esat Horasan, "Muhammed Vanî'nin Tercüme-i Tâbir-Nâme-i İbn Sîrîn Adli Eseri" (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020).

Hatice Kübra Haltaş Özçelik, "Kitâb-ı Tabîrnâme-i İbni Sîrîn Tercümesi (İnceleme-Tematik Tasnif- Sözlük- Çeviri Yazili Metin)" (Doktora Tezi, Haci Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2021).

İbrahim Tabak, "İbn Sirin'in Cevamiu't-Tabir Fir-Ru'ya adlı eseri" (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1999).

Savaşkan Cem Bahadır, "Rüyalar Kitabı: Hazâ Ta'bîr-nâme-i İbni Sîrîn" Büyüyenay Yayınları, 2017.

1.4. Hâzâ Kitâb-ı Tâʿbirnâme-i İbn-i Sîrîn Allahu Aʿlem

Bu çalışmada incelenen tabirname İbni Sîrîn tercümesi olup *Hâzâ Kitâb-ı Tâʿbirnâme-i İbn-i Sîrîn Allahu Aʿlem* ile başlamaktadır. Rüyada görülen çeşitli şeylerin yorumunu yapan bir tabirname olan bu eser 18. yüzyılda kaleme alınmıştır ancak eserin

müstensihi belli değildir. Eser Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonuna 06 Mil Yz A 8103 numarasıyla kayıtlı olup 53 varak, 13 satırdan oluşmaktadır. Ayrıca eserin başında dağınık ve eksik bir fihrist vardır. Eser Arap harfli harekeli nesih olarak yazılmıştır ve 52 baptan oluşmaktadır. Ancak müellif tabirnameye başlamadan önce yaptığı açıklamada eseri 53 bap olarak belirtmiştir. Eserin ilk on babının numaraları Arapça daha sonraki bap başlıkları ise Türkçe kökenli kelimeler ile numaralandırılmıştır. Ayrıca her bölüm hem sözcük hem de Arap sayı sistemi ile belirtilmiştir. Eserin bap başlıkları ve eserde çok fazla sayıda geçen *eger* bağlacı kırmızı renkle metnin geri kalan kısmı siyah renkle kaleme alınmıştır. Tabirnamenin baplarının başlıkları şöyle verilmiştir:

Birinci Bap: Tanrı, melekler, peygamberler, yer, kürsü, gökler, cennet, cehennem, sırat, terazi ve hesap hakkındadır.

İkinci Bap: Güneş, ay, yılduz, yağmur, kar, buz, gökler, gök gürlemesi, yıldırım, bulut ve duman hakkındadır.

Üçüncü Bap: Denizler, akarsular, kuruçaylar, havuzlar, ırmaklar, gemiler, karizler, hendekler ve kapılar hakkındadır.

Dördüncü Bap: Aydınlık, karanlık, mum, çıra, ateş, kandil hakkındadır.

Beşinci Bap: Dağ, tepecik, yüksek yerler, kum, taş, toprak, duvar, ev yapmak ve dam hakkındadır.

Altıncı Bap: Mescid, minare, minber, musalla ve çıra yakmak hakkındadır.

Yedinci Bap: Bahçe, saray, merdiven, çarşı, dükkân, hamam, değirmen, delik ve dehliz hakkındadır.

Sekizinci Bap: Şehir ve şehirlerin hocalarıyla dost olmak, kale, hisar, köşk, kerpiç ve kiremit hakkındadır.

Dokuzuncu Bap: Hoş kokulu bitkiler hakkındadır.

Onuncu Bap: Kokular, yağlar, safran, odun, gül, sümbül, karanfil, ceviz ve zeytin hakkındadır.

On Birinci Bap: Esir, yiğit, kul, köle, erkek, kız, yaşlı kadın, çirkin kadın hakkındadır.

On İkinci Bap: Gusül, abdest, teyemmüm, rükû, secde etme, namaz, kâbe, karanlıkta dua etmek, teşbih, tehlil, tekbir, istiğfar, oruç, namaz, ezan okumak, gaza, savaş, ağlamak, kamet getirme, vakfe, Hacerü'l-esved, zekât ve sadaka vermek hakkındadır.

On Üçüncü Bap: Kadı, halife, âlim, hatip, müezzin, hasta, tabip, terazi ve kurban hakkındadır.

On dördüncü Bap: Kalem, kalemlik, divit, kitap, mektup, mensure ve mürekkep hakkındadır.

On Beşinci Bap: İnsan, insanların başı, bedeni, balgam ve hilal hakkındadır.

On Altıncı Bap: Kapı, kilit, sandalye, tahta, sandık, şadırvan, döşek, kese, beşik, mahfe, çardak ve nur hakkındadır.

On Yedinci Bap: Çömlek, tandır, ocak, tütün, kömür, çanak ve tabak hakkındadır.

On Sekizinci Bap: Yerin sallanması hakkındadır.

On Dokuzuncu Bap: Kan aldırmak, hacamat, kitap ve yazı yazmak hakkındadır.

Yirminci Bap: Yol, İnsan dışkısı, abdestsiz olma, acı çekmek, erkeklik organından yılan çıkması, pislik üstüne oturmak hakkındadır.

Yirmi Birinci Bap: Ağaçlar ve meyveler hakkındadır.

Yirmi İkinci Bap: Soğan, sarımsak, peynir, tuz, saman, samanlık, ağız, ot içmek, kifa ve süt hakkındadır.

Yirmi Üçüncü Bap: Ekmek, tatlılar, kand, nebat, şeker ve tuzluk hakkındadır.

Yirmi Dördüncü Bap: Güriş şaraplar görmek ve sarhoş olmak hakkındadır.

Yirmi Beşinci Bap: Cevher, inci, yakut, mercan, halhal, bilezik, dirhem, akçe, gümüş, altın, dinar, mis, çıra, havan, leğen, yüzük, pirinç yüzük ve zümrüt hakkındadır.

Yirmi Altıncı Bap: Kürk, giysi, imame, üsküf, taç, cübbe, şalvar, mibzer, edik, çorap, baş örtüsü, dalyasan, yağmurluk, bez ve penye bez hakkındadır.

Yirmi Yedinci Bap: Öpmek, sarılmak, çiftleşmek hakkındadır.

Yirmi Sekisinci Bap: İp, iğne ve mefluç hakkındadır.

Yirmi Dokuzuncu Bap: Silah, süngü, kalkan, kılıç, ok, hançer, bıçak, ustura, kös, davul, siller, savaş, cenk, bağlamak, yığmak, çevkan, amud, zırh, kılıç, ayna görmek ve talaka yemini içmek hakkındadır.

Otuzuncu Bap: İpek kumaşı ve penye kumaşı hakkındadır.

Otuz Birinci Bap: Asa görmek hakkındadır.

Otuz İkinci Bap: Zindan, kafes, mezar, ulular, mezar kazmak, ölmek, evinde cenaze görmek hakkındadır.

Otuz Üçüncü Bap: Tekmelemek, öldürmek ağaç ve kanca ile vurmak hakkındadır.

Otuz Dördüncü Bap: Düdük, def, kanun, çeng, çegane, kopuz, tavla oyunu ve satranç hakkındadır.

Otuz Beşinci Bap: Tane dökmek, un, tahıl, çuval almak ve satmak ve satın almak hakkındadır.

Otuz Altıncı Bap: Gökyüzüne uçmak, konmak ve gökyüzünde saray yapmak hakkındadır.

Otuz Yedinci Bap: Yırtıcı hayvanlar ve hayvanlar hakkındadır.

Otuz Sekizinci Bap: Elini çöven ile temizlemek ve hilal hakkındadır.

Otuz Dokuzuncu Bap: At, katır, eşek ve deve hakkındadır.

Kırkıncı Bap: Koyun, koç, kuzu, oğlak, kasap, keçi ve hayvanların eti ile kalbi hakkındadır.

Kırk Birinci Bap: Dağlardaki eti yenen hayvanlar hakkındadır.

Kırk İkinci Bap: Sığır ve buzağı görmek ve sağmak hakkındadır.

Kırk Üçüncü Bap: Fil ve kanlı hakkındadır.

Kırk Dördüncü Bap: Domuz, sıçan, kertenkele, yılan, porsuk, ejderha, örümcek ve akrep hakkındadır.

Kırk Beşinci Bap: Aslan, kaplan, ayı, kurt ve sırtlan hakkındadır.

Kırk Altıncı Bap: Kuşlar hakkındadır.

Kırk Yedinci Bap: Arı, çekirge, karınca ve diğer küçük hayvanlar hakkındadır.

Kırk Sekizinci Bap: Balık, kurbağa, yengeç ve su hayvanları hakkındadır.

Kırk Dokuzuncu Bap: Dev, sultan, peri, deccal, put ve hacc hakkındadır.

Ellinci Bap: Meslek sahipleri hakkındadır.

Elli Birinci Bap: Düğün ve misafirlik hakkındadır.

Elli İkinci Bap: Kur’an okumak hakkındadır.

2. İNCELEME

2.1. İmla (Yazım) Özellikleri

Türk edebiyat tarihine bakıldığında siyasi, sosyal ve kültürel değişimlere bağlı olarak çeşitli alfabeler kullanılmıştır. Her yazı sistemi de Türkçenin dil yapısına uygun olacak şekilde biçimlendirilmeye çalışılmıştır. Ancak Türkçede tam olarak kurallı bir imla geleneğinden söz etmek mümkün görünmemektedir. Bunun sebebi olarak Arapça ve Farsçanın Türkçe üzerindeki etkileri gösterilebilir. "Eski Anadolu Türkçesi'nde hem eski Türk yazı geleneğinin izleri sürdürülmüş hem de da Arap ve Fars imlası Türkçeye uyarlanmaya çalışılmıştır. Bu durum o dönem metinlerinde karışık ve müstensihlere göre değişebilen bir imla sisteminin oluşmasına yol açmıştır." (Korkmaz, 1995, s. 491).

Hâzâ Kitâb-ı Tâʿbirnâme-i İbn-i Sîrîn Allahu Aʿlem'de imla özelliklerinin tespiti için ünlü harfler ve ünsüz harfler ayrı başlıklar altında incelenmiştir. Yapılan incelemede ünlü harflerin tamamı incelenirken ünsüz harflerin ise imlasında düzensizliklerin olduğu görülen harfler incelenmiştir.

2.1.1. Ünlü harflerin yazımı

2.1.1.1. /a/ ünlüsünün yazımı

Ön seslerde /a/ ünlüsü

/a/ ünlüsü ön seslerde “elif “ (ا) veya “medli elif“ (آ) ile yazılmıştır.

آنْكِ anıñ (3b-4)
آقَرْصوُلَرْ aḳarśular (9a-1)
اَغْزِنْدَنْ aġzından (25a-6)
اَلْسهَ alsa (15a-13)
اَىْ ay (6b-3)
آغَاجْنِ aġacın (32b-1)
اَرْتَه arta (7b-6)
آيَاغِنْ ayaġın (43b-8)

İç seslerde /a/ ünlüsü

/a/ ünlüsü iç seslerde “elif” (ا) ile veya herhangi bir harf kullanılmadan gösterilmiştir.

اوُغْلَانْ لَرْ oġlanlar (3b-9)
قَرَاوَشْ ḳaravaş (15b-2)
طَارْلِغَه ṭarlıġa (4a-6)
بَاىْ bay (26b-2)
طُمَانْ ṭuman (6a-8)
صَاتْمَقْ śatmaḳ (41a-4)

اوُلوُدَنْ uludan (10a-4) **بوُغَزْلَسَه** buġazlasa (43b-1)

Son seslerde /a/ ünlüsü

Son seslerde /a/ ünlüsü "elif" (ا) ile veya "güzel he" (ه) (hâ-i resmiye) ile gösterilmiştir.

اوُلَه ola (1b-6) **اَقْجَه** aḳca (35a-13)
پَارْسَا parsa (11b-9) **نَسْنَه** nesne (40a-12)
دُوغْسَا doġsa (24b-2) **يَكَا** yaña (41b-7)
اَرْبَه arba (34b-8) **آكَا** aña (48a-6)

2.1.1.2. /e/ ünlüsünün yazımı

Ön seslerde /e/ ünlüsü

/e/ ünlüsü ön seslerde "elif" (ا) ile gösterilmiştir.

اَللّٖي elli (2a-1) **اَرِينُكْ** erinüñ (28b-7)
اَوْ ev (12a-5) **اَتْمَكْ** etmek (34b-2)
اَيْلَيهَ eyleye (18b-9) **اَرْكَكْ** erkek (42a-6)
اَيوُدُرْ eyüdür (23a-2) **آشِتْمَكْ** eşitmek (40b-13)

İç seslerde /e/ ünlüsü

/e/ ünlüsü iç seslerde "güzel he" (ه) (hâ-i resmiye) ile ya da herhangi bir harf kullanılmadan gösterilmiştir.

كوُرْمَكْدُر görmekdür (10a-8) **اَكْسَه سِنْدهَ** eñsesinde (37b-4)
نَسنَه nesne (16a-12) **دَه وَه** deve (42b-3)
سَوِنْمَكْ sevinmek (22a-4) **نَرهَ يهَ** nereye (45a-11)
اَتْمَكْ etmek (30a-1) **اِيدَه لَرْ** ideler (50b-12)

Son seslerde /e/ ünlüsü

/e/ ünlüsü son seslerde "güzel he" (ه) (hâ-i resmiye) ile gösterilmiştir.

كوُرْسَه görse (2a-9) **اَوِنْدَه** evinde (31b-10)
اَلِنْدهَ elinde (6b-10) **كَنْدوُيهَ** kendüye (44a-10)
يوُرِيهَ yüriye (10b-3) **نَرهَ يهَ** nereye (45a-11)
اَيْلَيهَ eyleye (21a-2) **اَيرِشَه** erişe (51b-2)

2.1.1.3. /ı/ ve /i/ ünlülerinin yazımı

Ön seslerde /ı/ ve /i/ ünlüleri

/ı/ ve /i/ ünlüleri ön seslerde “elif” (ا) ile ya da “elif” (ا) + “ye” (ي) ile gösterilmiştir.

اِيلهَ ile (2a-1)
اِتْدُمْ itdüm (2a-1)
اِيكِي iki (7a-6)
اِرْمَقْلَرْ ırmaklar (9a-2)
اِسوُزْ ıssuz (11b-7)
اِسّي ıssı (13b-5)
اِيجوُنْ icün (21a-10)
اِشِي işi (26b-12)

İç seslerde /ı/ ve /i/ ünlüleri

/ı/ ve /i/ ünlüleri iç seslerde “ye” (ي) ile ya da herhangi bir harf kullanılmadan gösterilmiştir.

اِيرِيشَه irişe (2b-10)
اَوِينِي evini (12a-6)
دِيشِي dişi (24a-1)
كِيرَه gire (35b-7)
قوُرْتِلَه ḳurtıla (39b-7)
بِنوُب binüp (42b-4)
جوُقْلِق coḳlıḳ (47b-10)
كوُنِنْدهَ güninde (51a-10)

Son seslerde /ı/ ve /i/ ünlüleri

/ı/ ve /i/ ünlüleri son seslerde “ye” (ي) ile gösterilmiştir

اِيكِي iki (3a-1)
اِسّي ıssı (13b-6)
كوُكْلِي gönli (21b-4)
دَخِي dağı (23a-2)
كَنْدوُيِ kendüyi (26a-12)
اوُغْلِي oġlı (31b-10)
كِبِى gibi (41b-12)
كِشِى kişi (48a-6)

“ki” eserde bağlaç olarak kullanılmış olup sonundaki /i/ harfi “ye” (ي) ile gösterilmiştir.

اوُلْدُرْكِي oldur ki (1b-5)
اَيْلَدُمْكِي eyledüm ki (1b-11)
اَلْسَه كِي alsa ki (16b-6)

2.1.1.4. /o/ ve /ö/ ünlülerinin yazımı

Ön seslerde /o/ ve /ö/ ünlüleri

/o/ ve /ö/ ünlüleri ön seslerde ”elif “ (ا) + “vav” (و) harfleri ile gösterilmiştir.

اوُلْدُرْ oldur (1b-5)	اوُنْ on (22a-5)
اوُدْ od (10a-8)	اوُتوُرْسَه otursa (29a-6)
اوُكوُدُبْ ögüdüp (13b-8)	اوُتْ ot (33a-9)
اوُغْلاَنْ oġlan (15b-4)	اوُلَه öle (45b-2)

İç seslerde /o/ ve /ö/ ünlüleri

/o/ ve /ö/ ünlüleri iç seslerde “vav” (و) ile ya da herhangi bir harf kullanılmadan gösterilmiştir.

طُقُنوُرْ ṭoḳunur (6b-9)	قُيوُنْ ḳoyun (21a-2)
طُبْرَاقْ ṭobraḳ (11a-10)	قوُرْقُدُرْ ḳorḳudur (34a-9)
كُتوُرْسَه götürse (13b-9)	يوُلِنْدهَ yolında (51a-12)
كوُكْجَكْ gökçek (15b-6)	كوُكْلِ göñli (52b-1)

2.1.1.5 /u/ ve /ü/ Ünlülerinin yazımı

Ön seslerde /u/ ve /ü/ ünlüleri

/u/ ve /ü/ ünlüleri ön seslerde “elif” (ا) + “vav” (و) harfleri ile gösterilmiştir.

اوُجْمَقْ ucmaḳ (2a-4)	اوُزَلْسَه üzelse (27a-13)
اوُزوُنْ uzun (18b-1)	اوُسْتُنَه üstüne (30b-9)
اوُلوُلِقْ ululıḳ (20b-3)	اوُزَرِينَه üzerine (43b-2)
اوُغْره يَه uġraya (25a-4)	اوُجُنْجِي ücünci (45a-9)

İç seslerde /u/ ve /ü/ ünlüleri

/u/ ve /ü/ ünlüleri iç seslerde “vav” (و) harfi ile ya da herhangi bir harf kullanılmadan gösterilmiştir.

دُشِنْدهَ düşinde (2b-11)	آزَجُقْ azacuḳ (35a-1)
يوُرُويَه yürüye (13b-1)	بوُيْلَدُرْ böyledür (40a-5)
اوُلُوبْ olup (17b-3)	كَسُكْ kesük (42b-7)
اَلْدوُرُوبْ aldurup (30b-2)	اوُقُسَه oḳusa (51a-3)

Son seslerde /u/ ve /ü/ ünlüleri

/u/ ve /ü/ ünlüleri son seslerde "vav" (**و**) harfi ile gösterilmiştir.

طَمُوْ tamu (2a-4)
اِنْجُوْ incü (35b-5)
صوُ śu (9a-10)
سُكُوْ süñü (38b-10)
قَپُوْ ḳapu (19a-5)
كَنْدُوْ kendü (39b-3)
بَغْلُوْ bağlu (25b-1)
كِيرُوْ girü (48a-1)

2.1.2. Ünsüz harflerin yazımı

2.1.2.1. /b/ ve /p/ ünsüzlerinin yazımı

Eserde /b/ ünsüzü "be" (**ب**), /p/ ünsüzü "pe" (**پ**) harfi ile gösterilmiştir.

Ön seslerde /b/ ve /p/ ünsüzleri

بَرِيْ beri (3b-1)
باَشِنْ başın (21b-7)
پاَرْساَ parsa (11b-9)
بِرْ bir (40b-7)
بِتْمِشْ bitmiş (11b-12)
پوُرْسُقْ porsuḳ (46a-8)
باَڭْلَمَقْ bañlamaḳ (16a-6)
پوُرَه püre (47b-5)

İç seslerde /b/ ve /p/ ünsüzleri

دَپَه جِكْ depecik (11a-9)
قوُپَرْسَه ḳoparsa (26a-3)
كِبِيْ gibi (22a-8)
اَبْرِشِمْ ebrişim (36a-1)
كوُبَكِنَه göbeginden (23a-10)
قُپوُزْ ḳopuz (40b-11)
اِشْبُوْ işbu (24b-5)
دَپَلَسَه depelese (43a-6)

Son seslerde /b/ ve /p/ ünsüzleri

Eserde son seslerde /p/ ünsüzüne rastlanmamıştır. Türkiye Türkçesinde son seste /p/ ünsüzü "pe" (**پ**) harfi ile yazılan kelimeler eserde /b/ ünsüzü "be" (**ب**) harfi ile yazılmıştır.

اِبْ ib (38a-4)
صَرَبْ śarb (48a-11)

Eserde zarf-fiil eki -up -üp daima "be" (**ب**) ile yazılmıştır.

اوْلوُبْ olub (3b-5)

كِيرُوبْ girüb (12a-9)

2.1.2.2. /c/ ve /ç/ ünsüzlerinin yazımı

Eserde /c/ ve /ç/ ünsüzü "cim" (**ج**) ve "çim" (**چ**) harfi ile gösterilmiştir.

Ön seslerde /c/ ve /ç/ ünsüzü

Eserde ön seslerde /ç/ ünsüzüne sadece "çalmak" fiilinde rastlanmıştır.

چَالْسَه çalsa (40b-12)

Eserde ön seslerde bulunan /ç/ ünsüzü Türkçe kökenli kelimelerde /c/ "cim" (**ج**) harfi ile yazılmıştır.

جُقْ coḳ (2b-1)

جِقوُبْ cıḳup (10b-9)

جَكْسَه cekse (23b-1)

جِكْلَهَ cigle (44a-1)

İç seslerde /c/ ve /ç/ ünsüzü

اَمْجَكِنْ emcekin (26a-8)

اوُجَقْ ocaḳ (29b-7)

آجِي acı (31a-5)

اوُجوُزْلُقْ ucuzluḳ (45a-6)

Eserde iç seslerde bulunan /ç/ ünsüzü Türkçe kökenli kelimelerde /c/ "cim" (**ج**) harfi ile yazılmıştır.

اِيجِنْدَه icinde (9a-6)

اِيجَه ice (17a-8)

بِجَقْ bıcaḳ (39b-5)

وُجوُبْ ucup (41b-6)

Son seslerde /c/ ve /ç/ ünsüzü

Eserde son seslerde bulunan /ç/ ünsüzü Türkçe kökenli kelimelerde /c/ "cim" (**ج**) harfi ile yazılmıştır.

كَجْسَه gecse (11b-7)

قِلِجْ ḳılıc (19a-13)

سَاجْ sac (22b-7)

اوُجْ üc (25b-11)

2.1.2.3. /g/ ünsüzünün yazımı

Ön seslerde /g/ ünsüzü

Eserde /g/ ünsüzü ön seslerde "kef" (ك) harfi ile gösterilmiştir.

كوُكْلَرْ gökler (2a-4)

كِرُو girü (3b-3)

كوُرْلَمَكْ gürlemek (6a-7)

كوُكْلِي göñli (6b-6)

İç seslerde /g/ ünsüzü

Eserde /g/ ünsüzü iç seslerde "kef" (ك) harfi ile gösterilmiştir.

دَكِلْ سَه degilse (6a-11)

دَكِرْمَنْ degirmen (13b-7)

يِكِتْ yigit (23a-12)

اَتَكِنَه etegine (25b-8)

Son seslerde /g/ ünsüzü

Eserde /g/ ünsüzü son seslerde "kef" (ك) harfi ile gösterilmiştir.

بَكْ beg (7a-11)

2.1.2.4. /s/ /ś/ ve /ŝ/ ünsüzlerinin yazımı

Eserde /s/ ünsüzü se (ث), sin (س) ve sad (ص) harfleri ile yazılmıştır. Eserde genel olarak ön ünlü buluduran kelimelerde sin (س), art ünlü bulunduran kelimelerde ise sad (ص) harfi kullanılmıştır. Eserde Türkçe kökenli kelimelerin ön seslerinde se (ث) harfi görülmemektedir.

Ön seslerde /s/ /ś/ ve /ŝ/ ünsüzlerinin yazımı

Kalın sıradan kelime başı "sad" (ص)

صوُ śu (9a-4)

صَاغْ śaġ (24a-2)

صَارُوْ śaru (36b-7)

Kalın sıradan kelime başı "sin" (س)

سَقَا لِنْ saḳalın (23a-4)

سُقِطْ سِزْ suḳıtsız (25a-12)

سَرْمِسَاقْ sarmısaḳ (33a-8)

İnce sıradan kelime başı "sin" (س)

سوُزْلَرِ sözleri (3a-9)

سوُتْ süt (15b-4)

سُكوُتْ sögüt (32b-11)

İç seslerde /s/ /ś/ ve /ŝ/ ünsüzlerinin yazımı

اَكْسِكْ eksik (5b-12)

اَسُرْ esür (8a-4)

آقَرْصوُلَرْ aḳarśular (9a-1)

يوُكْسَكْ yüksek (11b-4)

İç seslerde "se" (ث) harfi Türkçe kökenli kelime örneklerinde rastlanmamıştır.

Son seslerde /s/ /ś/ ve /ŝ/ ünsüzlerinin yazımı

Eserde Türkçe kökenli kelimelerin son seslerinde /s/ ünsüzünün sin (س), sad (ص) ve se (ث) örneğine rastlanmamıştır.

2.1.2.5. /t/ ve /ŧ/ ünsüzlerinin yazımı

Eserde /t/ ünsüzü "te" (ت) ve "ŧı" (ط) harfleri ile gösterilmiştir. Eserde genel olarak ön ünlü buluduran kelimelerde te (ت) ünsüzü, art ünlü bulunduran kelimelerde ise ŧı (ط) ünsüzü kullanılmıştır.

Ön seslerde /t/ ve /ŧ/ ünsüzü

Kalın sıradan kelime başı "ŧı" (ط)

طَارْلِغَه ŧarlıġa (4a-6)

طُقْنُوْرْ ŧoḳunur (6b-9)

Kalın sıradan kelime başı "te" (ت)

تَكْرِ Tañrı (2a-6)

طُومَانْ ṭuman (8b-11)

İnce sıradan kelime başı "te" (ت)

تُوزْ tüz (11b-5)
تَرْسِنْ tersin (27b-7)
تُتُونْ tütün (29b-7)

İç seslerde /t/ ve /ṭ/ ünsüzü

اَرْتَه arta (10a-9)
قُورْتِلَه ḳurtıla (16a-10)
اَتَكِنَه etegine (25b-8)
آرِتْسَه arıtsa (26b-3)
اَلْتُونْ altun (40b-9)
دُوطُشَه duṭuşa (42a-9)

Son seslerde /t/ ve /ṭ/ ünsüzü

بُلُوتْ bulut (8b-8)
يِكِتْ yigit (15a-8)
سُوتْ süt (15b-4)
قُورتْ ḳurt (46a-13)

Eserde son seslerde "ṭı" (ط) harfine Türkçe kökenli kelime örneklerinde rastlanmamıştır.

2.1.2.6. /ñ/ ünsüzünün yazımı

Türkçenin aslî seslerinden olan ñ ünsüzü Eski Türkçeden beri varlığı takip edilen bir sestir. Eserde ñ ünsüzünün yazımı kef (ك) veya (گ) sesleriyle gösterilmiştir. Bu harfin yazımı ile ilgili Kelime köklerinde ya da eklerde bir değişiklik görülmemiştir. Ayrıca bu harf kelime başlarında bulunmamaktadır.

İç seslerde /ñ/ ünsüzü

دَكِزْلَرْ deñizler (9a-1)
اَىْ دِڭْلِقْ aydıñlıḳ (10a-7)
آكَا aña (17b-10)
طُكُوزْ toñuz (45b-6)

Son seslerde /ñ/ ünsüzü

آنِكْ anıñ (3b-4)
كَنْدُونُكْ kendünüñ (19a-10)
بِيكْ biñ (22a-6)
بُيُوكْ boyuñ (26b-4)

Şeddenin yazımı

"Arapçada bir kelime içinde iki defa yazılan ünsüzün üstüne konan işarete şedde denir. Şedde genellikle Arapça ve Farsça kelimlerde kullanılmakta ve (ّ) işareti ile gösterilmektedir." (Tuğluk, 2020, s. 37). *Hāzā Kitāb-ı TāÓbirnāme-i İbn-i Şirin Allahu AÓlem*'de Arapça-Farsça sözcüklerin dışında kimi Türkçe kelimelerde da şedde kullanımı görülmektedir. Ayrıca Eserde şeddeli yazılması gereken bazı kelimelerde şeddenin kullanılmadığı da tespit edilmiştir.

Arapça-Farsça kökenli kelimelerde şedde kullanımı

اَمَّا ammā (8a-7)
جُبَّه cübbe (37a-11)
دُكَّانْ dükkân (13a-7)
تَوَكّلْ tevekkül (41a-10)

Türkçe kökenli kelimelerde şedde kullanımı

اَلّلِي elli (2a-1)
اِسّي ıssı (13b-5)
اِسّي issi (7a-2)
بَلّلُو bellü (22a-11)

Şeddeli yazılması gerekirken eserde şeddesiz yazılan kelimeler

هِمَتْلُو himmetlü (7a-4)
طَيِبْ tayyib (31b-9)
نَقَاشْ naḳḳāş (49a-3)
مُرَكَبْ mürekkeb (21b-8)

2.2. Ses Bilgisi (Fonetik)

2.2.1. Ünlüler

2.2.1.1. Ünlü uyumları

2.2.1.1.1. Kalınlık-incelik uyumu

Kalınlık-incelik uyumu, sözcüklerin ilk hecesi "a, ı, o, u" kalın ünlülerinden birini bulunduruyorsa diğer hecelerinde de kalın ünlü, "e, i, ö, ü" ince ünlülerinden birini bulunduruyorsa ardından gelen ünlüler de ince olur kuralına dayanmaktadır. Kalınlık-incelik uyumu, "Bir sözcük içinde yer alan ünlülerin kalınlık ve incelik sırası bakımından uyum içerisinde olma durumudur." (Buran, 2015, s. 156). Kalınlık-incelik uyumu sadece Türkçe kökenli kelimelerde değil yabancı dillerden Türkçeye giren kelimelerde de korunmaktadır.

Hâzâ Kitâb-ı Tâʿbirnâme-i İbn-i Sîrîn Allahu Aʿlem'de kalınlık incelik uyumu korunmakla birlikte bu uyumun durumunu etkileyen bazı ek ve sözcükler şu şekilde tespit edilmiştir:

-ken zarf-fiil eki: Bu ek eserde kalın ünlü barındıran kelimelere gelerek ünlü uyumunu bozmuştur.
-ken zarf-fiil ekinin ünlü uyumunu bozduğu örnek de şöyledir:
Eger üzerinde bañlasa cañ ḳoya avınır*ken* Ǿaḳlı gide eceli yaḳın gelmiş ola (19a-5/6/7).
Eger śaḳalın śaġır*ken* bir miḳdārı eline gelse mālı telef ola (23b-3/4).

dahi ve *hangi* kelimeleri eserde *daḥı* ve *ḳanġı* şeklinde geçmekte olup kalınlık-incelik uyumuna uymaktadır:
daḥı: Eger Ĥamelį görse māl-ı ġanįmet eline gire ŝevrį görse *daḥı* böyledür (7b-3/4/5).
Sacın getürdügi Ǿādeti ise düşle *daḥı* getürse eyüdür degilse yaramazdur (23a-1/2).
Eger kiras aġacın görse maḳbul oġlı doġa kiras yemek *daḥı* eyüdür Ĥelāl niǾmetdür (33a-4/5/6).
ḳanġı: Noḥūd baḳlā mercümek bunların *ḳanġı*sın görse ġuśśadur (29b-9/10/11).
Bunlarıñ *ḳanġı*sın görse sulṭānlara māl ve niǾmet ve menfaǾatdur (39b-9/10/11).

2.2.1.1.2. Düzlük-yuvarlaklık uyumu

"Türkçede bir kelimenin ilk hecesinde düz bir ünlü varsa, ondan sonraki hecelerde de düz bir ünlü kelimenin ilk hecesinde yuvarlak bir ünlü bulunuyorsa sonraki hecelerde ya dar yuvarlak (/u/, /ü/) ya da düz geniş (/a/, /e/) ünlü bulunur. Ünlüler arasındaki bu uyum düzlük-yuvarlaklık uyumu olarak tanımlanır." (Tuğluk, 2021, s. 244). "Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesi dönemlerinde mevcut olmayan bu uyum, Osmanlıcanın son dönemlerinde ancak yerleşmiştir." (Ergin, 2013, s. 72).

Hâzâ Kitâb-ı Tâʿbirnâme-i İbn-i Sîrîn Allahu Aʿlem 18. yüzyılda yazılmıştır. Ancak eserde Eski Anadolu Türkçesinin önemli bir özelliği olarak bilinen yuvarlaklaşma görülmektedir. Bu duruma bağlı olarak eserde düzenli bir düzlük-yuvarlaklık uyumu bulunmamaktadır. Eserde uyumu bozan nedenler şöyle sıralanabilmektedir:

2.2.1.1.2.1. Kelimelerde yuvarlaklaşma sebebiyle düzlük uyumunun bozulması

"Yuvarlaklaşma, düz ünlünün yanındaki dudak ünsüzünün veya kelime içindeki yuvarlak bir ünlünün tesiriyle yuvarlak sıradan bir ünlüye dönüşmesi hadisesidir." (Savran, 2018, s. 90).

2.2.1.1.2.1.1. /g/, /ġ/ Seslerinin düşmesi sebebiyle yuvarlak ünlü taşıyan kelimeler

Eski Türkçede kelime sonunda bulunan *-g, -ġ* sesleri sonraki dönemlerde düşmektedir. Bu düşme sonunda da kendinden önce gelen ünlüleri yuvarlaklaştırmaktadırlar. Eserde *-g, -ġ* seslerinin düşmesi sonucu yuvarlak ünlülü kullanılmaya devam eden kelimelerden bazıları şunlardır:

ḳapu < ḳapıġ: Eger *ḳapu* icinde bañlasa uzaḳ sefere gide (19a-5/6).

bağlu< bağlıġ: Aġzın *bağlu* görse söylemezse küfre vāṡıl ola (25a-7/8).

ḳamu< ḳamug< ḳamıg< ḳamag: Ferc olmış görse *ḳamu* işde Ǿāciz ḳala (26b-10/11).

Eserde geçen aşağıdaki örneklerde /g/ ve /ġ/ sesleri düştüğü hâlde düz ünlülü kullanılmışlardır:

ḳatı< ḳatıġ: Ābdest alsa ki anıñla ābdest cāǿiz olmaya *ḳatı* ḳayġuya uġraya (16b-5/6/7).

acı< acıġ: Eger *acı* cekse dāǿim eylik göre (31a-4/5).

2.2.1.1.2.1.2. Dudak ünsüzleri sebebiyle yuvarlak ünlü taşıyan kelimeler

Dudak ünsüzleri olan *b, m, p* seslerinin yanındaki ünlüyü yuvarlaklaştırıcı etkisi vardır.

yavuz< yabız: Eger ḳalḳancı görse *yavuz*lardan emįn ola (48b-3/4).

demür< temir: Eger incigin *demür* görse Ǿömri uzun ola ve mālı arta (27a-7/8).

2.2.1.1.2.1.3. Yapım eklerindeki yuvarlak ünlü sebebiyle yuvarlak ünlü taşıyan kelimeler

+ġaru, +gerü Yön Gösterme Eki

yuḳaru: Eger kendüyi rūzįgar *yuḳaru* götürür görse ululıġa ve murādına irişe (8a-2/3).

2.2.1.1.2.1.4. Eski Türkçeden beri yuvarlak ünlü taşıyan kelimeler

Türkiye Türkçesinde düz ünlü barındıran kimi sözcükler Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesinde yuvarlak ünlü barındırmaktadır. Böyle sözcükler 18. yüzyılda yazılan *Hâzâ Kitâb-ı Tâʿbirnâme-i İbn-i Sîrîn Allahu Aʿlem*'de de yer almaktadır.

içün: Eger ḳoyun ya śıġır ḳurbān eylese bayrām *icün* ġuśśadan ḳurtıla (21a-9/10/11).

kendü: Güneş *kendü*ye ŧokunur görse pādişāh ola (6b-8/9).

girü: *Girü* ḳalan cānāvārları görse māl ve menfaǾat bula (48a-1/2).

altun: *Altun* bula eger śāru gül görse śayru ola (15a-5).

2.2.1.1.2.2. Eklerde yuvarlaklaşma sebebiyle

Eski Anadolu Türkçesinin önemli bir özelliği olarak bilinen yuvarlaklaşma, eklerde de bulunmaktadır. Türkçenin sonraki dönemlerinde de standart bir imlanın olmaması eklerde farklı şekillerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Eklerdeki kalıplaşmadan dolayı Eski Anadolu Türkçesinde düzlük-yuvarlaklık uyumu tam değildir. Bu nedenle Eski Anadolu Türkçesi etkisinde yazılan eserlerde düzlük-yuvarlaklık uyumundan söz edilemez.

2.2.1.1.2.2.1. Ünlüsü aslında yuvarlak olan ekler

-Up zarf-fiil eki

-*Up* zarf-fiil eki eserde her zaman yuvarlak ünlülü olarak kullanılmıştır. Bu ek düz ünlülü tabanlara gelerek dudak uyumunu bozmaktadır:

Buhtāna uġray*up* Ǿāḳıbet-i Ĥaḳ žāhir ol*up* Ǿizzet bula (3b-12/13).

Eger ıssuz yerden gecse belālardan ve ḳıtlıḳdan ḳurtıl*up* rāĤat bula (11b-7/8).

Eger ata bin*üp* at muṭįǾ olsa Ǿizzet bul*up* mālı arta (42b-4/5).

Ġarib ħaber eşid*üp* şāź ola (47-12).

-dUr faktitif eki

Bu ek, eserde daima yuvarlak ünlülüdür. Ayrıca düz ünlü barındıran tabanlara da gelerek dudak uyumunu bozmuştur:

yan*dur*ur (13a-6), al*dur*up (30b-2)

Aşağıdaki örneklerde dudak uyumunu sağlamaktadır:

öl*dür*mek (40b-3)**,** üleş*dür*se (43a-8)

-sUn teklik 3. şahıs emir eki

-*sUn* teklik 3. şahıs emir ekinin eserde sadece tek bir örneği tespit edilmiştir.

eyle*sün* (48a-9)

-dUr bildirme eki

Eserde bu ekin sadece yuvarlak ünlü barındıran biçimleri görülmektedir. Bu ek düz ünlülü tabanlara da gelerek dudak uyumunu bozmuştur:

ḳayġu*dur* (8b-13), böyle*dür* (12a-12), yaramaz*dur* (20b-5), ḳut*dur* (22b-12), boşamaḳ*dur* (39b-8)

-mur fiilden isim yapma eki

Türkçede kullanımı çok yaygın olmayan bu ekin eserde sadece bir örneğine rastlanmıştır.

yaġ*mur* (7b-13)

2.2.1.1.2.2.2. Ünlüsü sonradan yuvarlaklaşmış olanlar

+lI +lU isimden isim yapma eki

Hâzâ Kitâb-ı Tâʿbirnâme-i İbn-i Sîrîn Allahu Aʿlem'de hem yuvarlak hem düz ünlülü kullanımları görülen bu ekin yazımıyla ilgili tam bir uyumdan söz edilemez. Ayrıca aynı kelimenin hem düz hem de yuvarlak ünlü ile yazılmış örneği de tespit edilmiştir.

bağ*lu* (10b-2), ḳayġu*lu* (15b-4), görk*lü* (15b-7), ḳıl*lu* (18a-12), ḳoḳu*lu* (25a-3), yuñu*lu* (28a-1)

Ek eserde az sayıda örnekte düz ünlülü kullanılmıştır.

düşman*lı* (7b-9).

Ek eserde bir kelimede hem yuvarlak ünlülü hem düz ünlülü olarak kullanılmıştır:

yüz*li* (2b-5), yüz*lü* (20a-13).

+sUz isimden isim yapma eki

yil*süz* (7b-13), ıs*suz* (11b-7), göz*süz* (24b-1)

+Iñ, +Uñ, +nIñ, +nUñ ilgi ekleri

Eserde bu ek hem düz ünlü hem de yuvarlak ünlü biçiminde bulunmaktadır. Yuvarlak ünlülü olup dudak uyumunu bozan örnekler şöyle sıralanmıştır:

kendü*nüñ* (13a-13), a*nuñ* (42a-9), kişi*nüñ* (43a-8)

Düz ünlülü olup dudak uyumunu sağlayan örnekler şöyle sıralanmaktadır:

ulular*ınıñ* (12b-7), bunlar*ıñ* (15a-7), kişi*niñ* (22a-11)

Eserde bu ekin aynı sözcükte hem düz hem de yuvarlak ünlülü örnekleri görülmektedir:

kişi*niñ* (22a-11), kişi*nüñ* (43a-8) an*ıñ* (3b-4), an*uñ* (42a-9), ḳoyun*uñ* (44a-1), ḳoyun*ıñ* (44a-2)

+Um 1. şahıs eki

eyled*üm* (1b-11), itd*üm* (2a-1)

-Ir, -Ur, -Ar geniş zaman eki

Bu ekin eserde hem yuvarlak ünlü barındıran hem de düz ünlülü barındıran biçimleri görülmektedir. Eserde bu ekin yazımı konusunda bir tutarlılık mevcut değildir. Yuvarlak ünlü biçiminde bulunan ek yuvarlak ünlü barndıran tabanlarda dudak uyumunu sağlarken düz ünlü barındıran tabanlarda uyumu bozmuştur:

ḳılu*r* (6a-10), ŧokun*ur* (6b-9), yıḳılu*r* (12a-4), ot*ur*sa (13b-4), düşür*ür* (27b-7), bişü*r*se (29b-9), debren*ür* (30a-6), yür*ür* (40a-13)

Bu ekin düz ünlülü kullanımlarda düzlük-yuvarlaklık uyumunu sağladığı görülmektedir:

aġr*ır* (25b-7), yaġ*ar* (7b-13), cıḳ*ar* (10b-1), yan*ar* (11a-6), in*er* (11b-1), gey*er* (11b-13),

2.2.1.1.2.2.3. Düz ünlü taşıyan ekler

+(y)I belirtme hâli

Eski Türkçede ek /ġ/, /g/ şeklindedir. Yardımcı ünlüsü de ses durumuna göre "ı, i, u, ü" dür. Batı Türkçesine geçerken /ġ/ ve /g/ sesleri düşmüştür. Ek, fonksiyonunu düz olan yardımcı ünlülere bırakmıştır (Erdem, 2007, s. 51-52).

Belirtme hâl eki eserde genellikle düz ünlü biçiminde kullanılmıştır. Bu nedenle geldiği yuvarlak ünlü barındıran kök ve gövdelerde dudak uyumunu bozarken düz ünlü barındıran kök ve gövdelerde ise uyumu sağlamıştır.

başın*ı* (22a-9), sacın*ı* (22b-6), uluy*ı* (40a-8), deveyi (43a-7), keçiy*i* (44a-10)

+I, +sI, teklik 3. şahıs iyelik eki

3. şahıs iyelik eki Eski Türkçe döneminden günümüze kadar düz ünlülü kullanılmış ve düzlük-yuvarlaklık uyumuna da girmektedir. Düz ünlülü kullanımı daha fazla olan bu ekin yuvarlak ünlülü örnekleri de görülmektedir.

Eserde ekin dudak uyumunu sağladığı örnekler şöyledir:

ḳız*ı* (21b-3), ata*sı* (25b-5), ŧon*u*na (21b-9), üst*ü*nde (19a-4)

Eserde ekin dudak uyumunu bozduğu örnekler şöyledir:

oġl*ı* (2a-11), śuy*ı* (9a-6),düş*i*nde (14b-13), buzaġu*sı*n (44b-1)

+lIḳ, +lUḳ isimden isim yapma eki

Eski Türkçe döneminde bu ek ünlü uyumuna girmektedir. Ancak sonraki dönemlerde düzlük-yuvarlaklık uyumunun bozulduğu da görülmektedir. "17. yüzyıla ait eserlerden yola çıkıldığında Türkçe kökenli sözcüklerde bu ekin genellikle dil uyumuna girdiği fakat yabancı kökenli sözcüklerin Türkçeye geçme aşamasında telaffuz kararsızlıklarının bu kelimelere gelen ekleri de etkilediği görülmektedir. Bu nedenle genel olarak alıntı kelimelerde düzlük-yuvarlaklık uyumunun bozulduğu görülmektedir." (Kartallıoğlu, 2011, s. 86).

18. yüzyıla ait bir eser olan *Hâzâ Kitâb-ı Tâʿbirnâme-i İbn-i Sîrîn Allahu Aʿlem*'de ek düzlük yuvarlaklık uyumunu sağlamaktadır.

Eserde düz ünlülü kullanılan örnekler şöyledir:

ŧar*lıġ*a (4a-6), aydıñ*lıḳ* (10a-7), ey*lik* (10b-1), bay*lıḳ* (21b-5), śaman*lıḳ* (33a-9), beg*lik* (22a-3)

Eserde yuvarlak ünlülü kullanılan örnekler şöyledir:

yaġmur*luk* (36a-13), ŧuz*luḳ* (35a-3)

Düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırı olan örnekler de tespit edilmiştir:

azġun*lıḳ*dan (10a-10), dürüst*lik*(18b-4)

Aynı sözcüğün eserde hem düz ünlü hem de yuvarlak ünlü barındıran kullanımı tespit edlmiştir:

ulu*luḳ* (7a-9), ulu*lıḳ* (13b-8)

-dI, -dU bilinen geçmiş zaman

Eserde bu ekin düz ünlülü tek örneğine rastlanmıştır:

et*di*yse (21a-5/6)

Aşağıdaki örneklerde yuvarlak ünlülü kullanılmıştır:

eyle*dü*m (1b-11), it*dü*m (2a-1)

-mIş, -mUş öğrenilen geçmiş zaman

"Bu ek, Türkiye Türkçesinde duyulan ya da öğrenilen geçmiş zaman eki adıyla anılmaktadır. Geçmişte gerçekleşen bir eylemin söylenen tarafından bizzat görülmediği, birinden duyulduğu durumlarda kullanılır." (Atila, 2022, s. 38). Ek Türkiye Türkçesinde

hem düz ünlü biçiminde hem de yuvarlak ünlü biçiminde kullanılmaktadır. Eserde bu ek genellikle düz ünlülü olarak kullanılmış, dudak uymuna da girmiştir.

Aşağıdaki örneklerde düz ünlü kullanılmıştır:

açıl*mış* (4b-11), verme*miş* (10b-12), śırcalan*mış* (12a-6), kes*miş* (22b-7)

Eserde ekin yuvarlak ünlülü iki örneğine rastlanmıştır:

ol*muş* (13b-1), götür*müş* (37b-10)

Ekin düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırı olduğu örnekler şöyledir:

dön*miş* (18a-1), yolun*mış* (22b-13), ol*mış* (26b-10)

-mIş sıfat-fiil eki

Türkçenin tarihi dönemlerinde bu ek düz ünlülü olarak kullanılmıştır. *Hâzâ Kitâb-ı Tâʿbirnâme-i İbn-i Sîrîn Allahu Aʿlem*'de bu ek düz ünlülü olarak kullanılmış ancak yuvarlak ünlülü bazı örnekler de tespit edilmiştir.

Ekin düz ünlü barındıran kullanımları ve dudak uyumunu sağlayan örnekler şöyledir:

Eger elini yusa git*miş* nesnesi girü eline gire (16a-11/12).

Eger biş*miş* baş yese ādem başlarından (22a-10/11).

Döşen*miş* döşek görse vilāyet bula (29b-1).

Eserde ekin yuvarlak ünlülü kullanımı az sayıda görülmektedir. Tespit edilen örnekte de dudak uyumu sağlanmıştır

Eger aġ üzüm aġacın görse cemØ olun*muş* māl bula (33a-1/2).

2.2.1.2. Ünlü düşmesi

"Çeşitli ses etkinliklerinden dolayı kelimelerin iç ve son seslerinde bulunan bazı ünlülerin düşmesi olayıdır." (Korkmaz, 2007, s. 227). "Çeşitli ses etkileri altında kalan bazı ünlüler kelime bünyesinden düşer. Bu duruma ünlü düşmesi denir. Daha çok iç seslerde görülen bu durumun ön ve son seslerde ünlü düşmesine de az rastlanılır" (Vural ve Böler, 2014, s. 97).

Eserde görülen bazı orta hece düşmesi örnekleri şöyledir:

aġzında< aġız (2b-2), gönli< gönül (6b-6), oġlı< oġul (13a-6), burnını< burun (25a-4)

2.2.1.3. Ünlü birleşmesi (ünlü kaynaşması)

"Ünlü birleşmesi bir kelimenin son sesi ve ünlü ile başlayan bir kelimenin ilk sesi karşılaşınca meydana gelen ses olayıdır. Böyle durumlarda ünlülerden biri düşer veya yerini güçlü olan ünlüye bırakır. Ünlü birleşmesi olayı türetme veya ekleme durumları ile alınma kelimelerde görülen bir ses olayıdır." (Özçelik ve Erten, 2005, s. 52).

böyle < bu + ile < bu + öyle (7b-5)

nesne < ne + ise + ne (25a-4)

kimesne < kim + ise + ne (40b-7)

kimse < kim + ise (41a-12)

2.2.1.4. Ünlü türemesi

Türkçede ünlü türemesi, seslerin özellikleri veya birbirine bağlanma durumuna göre bazı kelimelerin ön, iç ve sonuna ünlü bir ses getirme olayına denir. "Türkçede ünlü türemeleri genellikle ön ve iç seslerde görülmektedir. Ön ve son seste görülen türemeler genellikle alıntı sözlerin ses yapısından kaynaklanmakta iken iç ses türemelerinin anlam ayırıcı bir özelliği bulunmamaktadır." (Karaağaç, 2016, s. 141). Eserde ön ve iç seste birer ünlü türemesi tespit edilmiştir:

*ı*sıcaḳ (27b-10), az*a*cuḳ (35a-1)

2.2.1.5. Ünlü değişmeleri

2.2.1.5.1. /i/-/e/ meselesi

Eski Türkçenin ilk dönemlerine kadar dayanan /i/-/e/ meselesi, kelime köklerindeki i'lerin e, e'lerin de i olma eğilimini ifade etmektedir. Jean Deny bu sesin i ile açık e arasında bir ses olduğunu eski yazılarda bu sesin genellikle i şekliyle gösterildiğini, çoğu Türk lehçelerinde bazen açık e'ye bazen i'ye dönüşerek kaybolduğunu, İstanbul'da açık e şeklinde telaffuz edildiğini belirtir (Deny, 2013, s. 46). Eserde i ile yazılmış fakat günümüzde e ile yazılan, e ile yazılmış ve günümüzde i

ile yazılan sözcükler tespit edilmiştir. Ayrıca aynı sözcüğün hem i hem de e ile yazıldığı örnekler de görülmektedir.

Eserde /i/ ile yazılıp günümüzde /e/ ile söylenen kelimeler:

gice: Eger Müzzemmil oḳusa *gice*de kāǿim ola (52a-8).

vir-: Feriştahlar kendüye selām *vir*seler iki cihānda Ǿazįz ola (2b-8/9).

id-: Evine od düşer görse muśįbete uġraya ya Ĥarām nafaḳa *id*ine (10b-7/8/9).

girü: Eger śayru ise şifā bula ne kim elinden cıḳmışdur *girü* gele (37a-5/6).

iriş-: Eger ṭaġ başında secde eylese ululıġa *iriş*e (16b-11/12).

Eserde /e/ ile yazılıp günümüzde /i/ ile söylenen kelimeler:

eşit-: Ucar ḳuşlar görmek śavtların *eşit*mek ġavġāya uġramaḳdur (47a-9/10).

eyi: CumǾa ya maĤalle mescidin görse ol kişi niǾmet ve *eyi*lige irişe (12b-5/6).

gey-: Eger kürk görse ya *gey*se baylıḳdur (36b-1/2).

Eserde aynı kelimenin hem /i/ hem /e/ ile yazıldığı örnekler:

di-: Yāḥūd el-Ĥamdü li'llāh *di*se düşmāna žafer bulup ḳuvvet ve (18b-3/4).

de-: Allāh'u ekber *de*se yāḥūd el-Ĥamdü li'llāh dise düşmāna žafer bulup (18b-2/3).

yir: Eger feriştahlar gökden *yir*e iner görse kāfirlere helāk irişe (2b-9/10).

yer: Eger kendüyi āteşli *yer*de görse ġuśśaya uġraya (10b-5/6).

2.2.1.5.2. u > ı, u > i değişimi

Dar-yuvarlak ünlüleri olan u ve ü ile yazılan kimi sözcükler eserde düz-dar ünlü olan ı ve i ile yazılmıştır:

içün < uçun: Eger śayru ḳurbān *icün* ḳoyun boġazlar eceli gelmiş ola (21a-8/9).

Eski Türkçede u-ü ile yazılan kimi sözcüklerin eserde de u-ü ile yazıldığı görülmektedir:

altun < altun: Gülgen aġacın görse *altun* gümiş bula (32a-1).

2.2.1.5.3. ı > u değişimi

ḳapu < ḳapıġ: Eger *ḳapu* icinde bañlasa uzaḳ sefere gide (19a-5/6).

yavuz< yavız: Eger ḳalḳancı görse *yavuz*lardan emįn ola

2.2.2. Ünsüzler

2.2.2.1. Ünsüz değişmeleri

Ünsüz değişimi kelimedeki ünsüzün yerini bir başka ünsüze bırakması veya ortadan kaybolmasına denir. *Hâzâ Kitâb-ı Tâʿbirnâme-i İbn-i Sîrîn Allahu Aʿlem*'de tespit edilen ünsüz değişimi örnekleri şöyledir:

2.2.2.1.1. k > g değişimi

Türkçede kelime başlarında bulunan /g/ sesleri Eski Türkçede /k/'dir. Bu değişim Eski Anadolu Türkçesinde sistemli olarak görülmüştür. "Eski Türkçede kelime başında g sesi bulunmamaktadır. Batı Türkçesinde kelime başında gördüğümüz g'ler Eski Türkçede k şeklinde idi. Yani Eski Türkçede k ile başlayan kelimeler Batı Türkçesine geçerken başlarındaki k'yi g'ye çevirmişlerdir." (Timurtaş, 1994, s. 49).

Eserde tespit edilen k > g değişimi örnekleri şöyledir:

gün < kün: Buz görse bay *gün*lerinde niÓmetdür ve yemek dahı böyledür (8b-2/3).
gök < kök: Eger *gök*den yaña ucup ḳorḳusı olsa mübārek sefere gide (41b-7/8).
gör- < kör-: İgne ve iblik *gör*se ya don dikse ne kim murād iderse ĥāśıl ola (38b-1/2).
gice < kiçe: Eger Müzzemmil oḳusa *gice*de kāóim ola (52a-8).
git- < kit-: Enfāl sūresin oḳusa dünyādan *git*medin tevfīḳ bula (49b-5/6).
gel- < kel-: Evini śırcalanmış görse eceli yaḳın *gel*miş ola (12a-6/7).
getür- < keltür-: Ġuśśadan ḳurtıla eger *getür*se māl ĥātır śāĥibi ola (10a-5/6).
göñül < köñül: Eger muśĥaf görse *göñl*i murādın bula (21b-3/4).
gir- < kir-: Eger düşinde melek görse eline ĥelāl māl *gir*e ve oġlı ḳızı coḳ ola (2a-10/11).

2.2.2.1.2. ḳ > ħ değişimi

aħşam < akşam: Eger *aħşam* namāzın ḳılsa Óayāl bula (17b-2).
daħı < takı: Bay günlerinde niÓmetdür ve yemek *daħı* böyledür (8b-2/3).

2.2.2.1.3. b > v değişimi

var < bar: Melūl görse ol vilāyetiñ ḳavminde đelālet *var*dur (3a-5/6).
var- < bar-: Ġarįb ise vatanına *var*a nagāh faḳįr ise ġanį ola (11a-3/4).
ev < eb: Ya sarāyına ya *ev*ine inse ululıġa irişe (6b-4/5).

2.2.2.1.4. d > y değişimi

ayaḳ < adaḳ: Eger baş acuḳ yalın *ayaḳ* göre tevbe ḳıla (22b-5/6).
eyü < edgü: Eger śāru gül görse śayru ola girü *eyü* ola (15a-5/6).
gey- < ked-: Eger coḳ ādem görse pāk eŝvāblar *gey*er hergün şāź ola (21b-12/13).
ayır-< adır-: Ḳoyun başın teninden *ayır*sa ya ayru görse (43b-7).

2.2.2.1.5. t > d değişimi

Eski Türkçe döneminde /t/'li olan bazı kelimeler eserde /d/'li olarak tespit edilmiştir.
degil< tegül: Vaḳti *degil* ise biraz śayru ola yene tez ifāḳat bula (15a-2/3).
dahı < takı: Her biri mįrāŝa *dahı* işāretdür (8b-1/2).
dörd< tört: Aġac saġıŝıca altun bula otuz *dörd*ınci bāb (40b-9/10).
düş-< tüş-: Eger kūrsįden inse manśıbdan *düş*e (4b-9/10).
dile-< tile-: Tañrı TeÓālā'dan yarlıġanmaḳ *dile*se aña māl ve evlād vire (18a-5/6).
dürlü< türlüg: Gök gürlese ol vilāyete üc *dürlü* nesne gele (8b-5/6).

Eserde geçen bazı kelimelerde Eski Türkçe döneminde olduğu gibi /t/'li örnekler de mevcuttur.
ṫur-<ṫur-: Gemide velākin *ṫur*ur rūzigārı yoḳ görse ġuśśada ḳala (8b-5/6).
ṫaġ< ṫaġ: Eger kendüyi düşinde *taġ* üzerinde görse murādına ire (11a-12/13).
ṫoġ-< ṫoġ-: Zekeriyyā beyġāmberi görse oġlı *toġ*a Óömri uzun ola (4a-2/3).
ṫon< ṫon: Eger mürekkeb görse ya *ṫon*una dökülse ziyān göre (21b-8/9).
ṫol-< ṫol-: Eger śıġır buġazlayup etin üleşdürse Óamel *ṫol*a (45a-4/5).
ṫolu< ṫolu: Eger *tolu* ile karışık yaġar görse (8a-13).

2.2.2.2. Ünsüz türemesi

/y/ Türemesi

śuyı (9a-6), eyleye (10a-10), yürüye (12a-11), işleyüp (20b-11), boşayup (41b-10)

/n/ türemesi

Teklik 3. şahıs iyelik ekinde /n/ türemesi

ḳatına (3b-6), yanına (20b-7), ṫonuna (21b-9), ṫopuġına (27a-12), eline (30a-4), yerine (31a-7)

2.2.2.3. Ünsüz düşmesi

g / ġ düşmesi

ḳatı<ḳatıġ: Eger yeli ṫobraḳ ve ṫoz ile *ḳatı* eser görse (8a-5/6).

acı < acıġ: Bula eger *acı* cekse dāǿim eylik göre (31a-4/5).

ḳapu < ḳapıġ: Eger *ḳapu*sın acsa bağlu işi acıla (29a-2/3).

ulu < uluġ: Eger *ulu* yerde bañlasa śāliĥ kişiye emri māǾrūf ola (19a-1/2).

elli< elliġ: *Elli* birinci bāb dügün ve ḳonuḳluḳ eylemekdür (49a-9/10).

Kelime başı *y* ünsüzünün düşmesi

ağla- < yıġla-: Eger uluyı *aġla*r görse imān getmiş ola eger (40a-8).

ince < yinçge: Boynın *ince* ve ḳıśa görse dįni żaǾif ve mālı az ola (23b-9/10/11).

ağaç < yıġaç: Eger buġday *aġac*ın görse ya ḳırsa ādemler icinde meşhūr ola (31a-9/10).

Kelime başı *b* ünsüzünün düşmesi

ol- < bol-: Taḥta üzerinde uyur görse dįni yolunda ġāfil *ol*a (29a-9/10).

Orta hece ünsüzü *l*'nin düşmesi

getür- < keltür-: Eger *getür*se māl ĥātır śāĥibi ola (10a-6).

otur- < oltur-: Eger ṫabįb görse ulular ile *otur*up śoĥbet ide (20b-9/10).

2.2.2.4. Ünsüz ikizleşmesi

elli< eliġ: *Elli* ikinci bāb Ḳur'ān oḳumaḳdur (49a-12/13).

issi< sis: Eger tennūr yapsa düzen *issi* ola (29b-13).

2.2.2.5. Ünsüz benzeşmesi (ünsüz uyumu)

Çıkışı esnasında ses tellerini titreten "b, c, d, g, ğ, j, l, m, n, r, v, y, z" ünsüzlerine ötümlü ünsüzler denir. Geri kalan ünsüzler ise "p, ç, t, k, f, h, s, ş" çıkış esnasında ses tellerini titretmez, bu ünsüzlere de ötümsüz ünsüzler denir: Türkçede ötümsüz ünsüzlerden sonra ötümlü ünsüzlerin gelmesi olayına ünsüz benzeşmesi ya da ünsüz uyumu denir. "Eski Anadolu Türkçesinde ünsüz uyumu görülmez. Bu dönemde bazı ünsüzlerin sürekli ötümlü olması, uyumsuzluğun önemli sebeplerindendir." (Gülsevin ve Boz, 2013, s. 42). *Hâzâ Kitâb-ı Tâʿbirnâme-i İbn-i Sîrîn Allahu Aʿlem*'de eklerin yazımının kalıplaşmasından dolayı ünsüz benzeşmesi olayı görülmemektedir.

2.2.2.5.1. İmlası kalıplaşmış ekler

+dA bulunma hâl eki

ḳarañuluḳ*da* (16a-4), budak*da* (32a-4), śamanlıḳ*da* (33b-4), gök*de* (6b-11), iş*de* (20a-8), cölmek*de* (29b-8)

+dAn ayrılma hâl eki

arḳ*dan* (9a-12), bardaḳ*dan* (9b-1), ululuḳ*dan* (22b-1), gök*den* (41b-7), kesmiş*den* (42a-4), eşek*den* (43a-2)

-dI öğrenilen geçmiş zaman eki

it*dü*m (2a-1), et*di*yse (21a-5/6)

+dUr bildirme eki

ḳut*dur* (22b-12), ḳarındaş*dur* (25b-2/3), ululuḳ*dur* (29a-5), debrenmek*dür* (30-6), esermek*dür* (35a-5)

-dUr fiilden fiil yapım eki

üleş*dür*se (43a-8)

2.2.2.6. Ünsüz ötümlüleşmesi

Türkçede ünsüz ötümlüleşmesi, ötümsüz ünsüzlerin ötümlü ünsüzlere dönüşmesi olayıdır. Türkiye Türkçesinde Ötümsüz ünsüzler olan "p, ç, t, k, ķ, f, s, ş", ötümlü ünsüzler olan "b, c, d, g, ġ, v, z, j"ye dönüşmektedir.

Eserde ünsüz ötümlüleşmesi olarak görülen örnekler şöyledir:

k > g ötümlüleşmesi

gördügi < gördük+i: Lāyıķ olan oldur ki *gördügi* ruǿyāǿı taǾbįr ķādir ola (1b-5/6).

kesdügi< kesdük+i: Eger ulular görse ümįdin *kesdügi* nesne bula(40a-6).

ķ > ġ ötümlüleşmesi

ululıġa< ululuķ+a: Ādem beyġāmberi görse *ululıġa* irişe (3a-7).

uyluġın< uyluķ+un: Eger *uyluġın* ķıllu görse yaķın ħıśımlarından eyilik göre (18b-12/13).

ayaġın< ayaķ+ın: Eger *ayaġın* kendüden ayru görse dįni fesāda gide (24b-11/12).

ŧarlıġa< ŧarlıķ+a: Zindāna ve *ŧarlıġa* düşüp Allah encāmında ħalāś bula (4a-6/7).

ķorķduġı<ķorķduķ+ı: *Ķorķduġı* nesneden emįn ola (10b-2).

t > d ötümlüleşmesi

gider< git+er: Eger ġazāya *gider* olsa faẓıl ve ululıķ bula (19a-11/12).

ider < it+er: Yene kim ümįd *ider*se ve bir ħaber işide (16b-4/5).

ardınca < art+ınca: Ya *ardınca* yürüse niǾmet ve devlet bula (15a-11).

idüp < it+üp: Ĥacc *idüp* girü dönse Ǿömri uzun ola (19b-4/5).

ç > c ötümlüleşmesi

aġacın< aġaç+ın: Eger buġday *aġacın* görse ya ķırsa ādemler icinde meşhūr ola (31a-9/10).

2.3. Şekil Bilgisi (Morfoloji)

2.3.1. İsim

İsimler, canlı veya cansız olarak evrende bulunan tüm somut veya soyut varlık ve kavramları karşılayan sözcüklerdir. *Hâzâ Kitâb-ı Tâʿbirnâme-i İbn-i Sîrîn Allahu Aʿlem*'de isimlere gelen ekler şu şekilde tespit edilmiştir:

2.3.1.1. Çokluk ekleri

+lAr eki Türkçede isimlere gelerek çokluk bildirmektedir. Ancak Eski Türkçede +An, +t ,+z gibi çokluk ekleri de mevcuttu. Günümüzde +lAr çokluk eki dışında kalan çokluk ekleri zamanla kullanımdan düşmüş ya da bazı kelimelerin kökleriyle bütünleşmiştir.

+lAr ekinin kullanıldığı örneklerden bazıları şunlardır:

ḳapu*lar* (9a-3), ŧaġ*lar* (10b-11), śu*lar* (11b-13), barmaḳ*lar*ın (24a-5), ḳorḳu*lar*a (34a-1), gök*ler*e (41b-10), iş*ler* (48a-11)

Eserde +n çokluk ekinin kalıplaşmış şekli tek bir örnekte tespit edilmiştir.

oġla*n* (3b-9)

2.3.1.2. İyelik ekleri

"İyelik ekleri ismin karşıladığı nesnenin bir şahsa veya bir nesneye ait olduğunu ifade eden eklerdir." (Gülensoy, 2000, s. 385). Türkiye Türkçesinde çokluk eki dışındaki tüm ekler iyelik eklerinden sonra gelmektedir. *Hâzâ Kitâb-ı Tâʿbirnâme-i İbn-i Sîrîn Allahu Aʿlem*'de sadece teklik 3. şahıs iyelik eki ile çokluk 3. şahıs iyelik eki kullanılmıştır.

+I, +sI, teklik 3. şahıs iyelik ekleri

Teklik 3. şahıs iyelik eki Osmanlı Türkçesi döneminde ünlü uyumuna girmiştir. Ek *Hâzâ Kitâb-ı Tâʿbirnâme-i İbn-i Sîrîn Allahu Aʿlem*'de düz ve yuvarlak ünlü şeklinde kullanılmıştır.

oġl*ı* (2a-11), arḳa*sı*n (12b-9), nesne*si* (16a-12), ḳız*ı* (21b-3), ata*sı* (25b-5), ŧon*u*na (21b-9), üst*ü*nde (19a-4)

Eserde 3. şahıs iyelik ekinin ek yığılması biçiminde tespit edilen örneği şöyledir:
biri*si* (19a-8)

+lArI çokluk 3. şahıs iyelik eki

ulu*ları*nıñ (12b-7), ħoca*ları*yla (14a-6), el*leri*n (24a-10), ķarındaş*ları*ndan (25a-5), diş*leri*nden (25b-9), iş*leri* (50b-5)

2.3.1.3. +ki aitlik eki

+*ki* eki eserde tek bir örnekte tespit edilmiş olup sadece +*ġı* biçiminde kullanılmıştır:
ŧaġlarda*ġı* (44a-12)

2.3.1.4. Hâl ekleri

2.3.1.4.1. Yalın hâl

Hâl eklerinden birini almayan sözcükler yalın hâlde kabul edilir. Yalın hâldeki sözcükler yapım eki, çokluk eki, iyelik eki veya tamlama eklerini alabilirler. Eserde tespit edilen yalın hâldeki bazı sözcükler şöyledir:
oġlan (3b-9), yaġmur (6a-7), gök (7b-2), deñiz (9a-6), od (10b-12), ŧaġ (16b-11), yüz (17b-10), kişi (18b-12), aġac (30a-4)

2.3.1.4.2. Belirtme hâli

Türkiye Türkçesinde yükleme hâli olarak da bilinen bu ek -ı, -i, -u, -ü biçiminde kullanılmaktadır. Eski Türkçede yaygın olarak kullanılan şekli +(I)G'dır ancak +(I)n ve +nI biçiminde kullanılan şekilleri de bulunmaktadır. +(I)G biçimindeki ekin ünsüzü zamanla düşmüş, günümüzdeki belirtme hal eki +I biçiminde oluşmuştur.

Eserde tespit edilen belirtme hal eki +I'dır:
evin*i* (12a-6), başın*ı* (22a-9), sacın*ı* (22b-6), burnın*ı* (25a-4), uluy*ı* (40a-8), devey*i* (43a-7), keçiy*i* (44a-10)

+(I)n ekine eserde çok sayıda rastlanmaktadır:

ḳapus*ın* (4b-10), kendüz*in* (5a-1), yan*ın* (5b-11), yel*in* (8a-9), ṯaş*ın* (13b-10), baş*ın* (16a-10), arḳas*ın* (17a-7)

2.3.1.4.3. Yaklaşma hâli

Eserde +(y)A yaklaşma hâli eki örnekleri şöyledir:
añ*a* (17b-10), ululıġ*a* (20b-8), ṯonun*a* (21b-9), burnın*a* (27b-12), elin*e* (30a-4), üstün*e* (30b-9), yerin*e* (31a-7)

2.3.1.4.4. Bulunma hâli

Fiilin gösterdiği oluş ve kılışın yerini ve zamanını gösterir. Bulunma hâl eki neredyese Türkçenin tüm dönemlerinde +dA biçimindedir.
yolın*da* (4a-11), ḳara*da* (9b-9), ḳarañuluḳ*da* (16a-4), ṯamın*da* (17b-11), düşin*de* (18b-8), icin*de* (25b-7), günin*de* (36b-3)

2.3.1.4.5. Ayrılma hâli

Eserde genel olarak kullanılan ayrılma hâl eki +dAn'dır.
ṯaġ*dan* (11b-1), borcun*dan* (16a-9), ḳorḳduġın*dan* (20a-6), an*dan* (23b-1), kendü*den* (24b-11), dişlerin*den* (25b-9)

Türkçede önceleri kullanılan ayrılma hâl eki +*dIn*, eserde Eski Türkçedeki –*mAtın* zarf fiilinde (Akar, 2018, s. 196) rastlanmaktadır.
git*medin* (49b-6)

2.3.1.4.6. İlgi hâli

İlgi hâl eki eserde düz ünlü ve yuvarlak ünlü biçimlerinde görülmektedir:
ulular*ınıñ* (12b-7), kendü*nüñ* (13a-13), bunlar*ıñ* (15a-7), kişi*niñ* (22a-11), a*nuñ* (42a-9), kişi*nüñ* (43a-8), ḳoyun*uñ* (44a-1)

2.3.1.4.7. Eşitlik hâli

Eşitlik hâl eki eserde yalnızca +ca ekiyle kullanılmıştır.

ardın*ca* (15a-11), mal*ca* (30a-13), śağıŝın*ca* (38a-12)

2.3.1.4.8. Vasıta hâli

Türkçede vasıta eki -n'dir. Ancak ek Batı Türkçesine geçince işlevini yitirmiş, bu ekin görevini de *ile* edatı almıştır. Vasıta hâl ekinin eserde tespit edilen örnekleri şöyledir:

+lA: ayı-*la* (7a-5), birbiri-*le* (7a-6), anıñ*la* (10a-5), ŧonı-*la* (20b-7), düş*le* (23a-1), eliy*le* (25b-9), kimsey*le* (31b-8), cig*le* (44a-1)

ile: ŧolu *ile* (8a-13), nesne *ile* (16b-5), ulular *ile* (20b-9), ķılıc *ile* (39b-4), aġac *ile* (40b-7)

+n: icü*n* (50b-11)

2.3.1.4.9. Yön gösterme hâli

Eserde yön gösterme ekleri –ArI ve –rA olarak tespit edilmiştir.

+ArI: yuķ*aru* (25b-4)

+rA: ŧaş*ra* (5a-7)

2.3.1.5. İsim tamlaması

2.3.1.5.1. Belirtili isim tamlaması

Belirtili isim tamlamalarında tamlayan ilgi ekini tamlanan ise iyelik ekini almaktadır. *Hâzâ Kitâb-ı Tâʿbirnâme-i İbn-i Sîrîn Allahu Aʿlem*'de Tespit edilen belirtili isim tamlaması örnekleri şunlardır:

anıñ üzerine (3b-4), kimesneniñ üzerine (8b-8), kendünüñ sarayı (13a-13), bunlarıñ her biri (15a-7), kişiniñ başı (15a-7), erinin eceli (28b-7/8), bunlarıñ ķanġısın (39b-10), ķoyunuñ etin (44a-1)

2.3.1.5.2. Belirtisiz isim tamlaması

Belirtisiz isim tamlaması tamlayanın ilgi ekini almadığı tamlama çeşididir. Eserde tespit edilen belirtisiz isim tamlaması örnekleri şunlardır:

Tañrı emrine (3a-12/13), düşman ḳatına (3b-6), göñli murādına (6b-6), od icinde (10b-12), ululuḳ beşāretleri (21b-6), bay güninde (36b-1), erkek ħışımlarından (39a-4)

2.3.1.6. İsimden isim yapma ekleri

İsimden isim yapım ekleri, isim kök ve gövdelerine gelerek yeni isimler oluşturan eklerdir. Eserde kullanılan isimden isim yapım eklerinden bazıları şunlardır:

+acıḳ: az*acıḳ* (7a-4)

+cık: depe*cik* (11a-8)

+ak: can*aḳ* (29b-8)

+aru: yuḳ*aru* (8a-2)

+cI: süñü*ci* (48b-3), aglayı*cı* (50a-2)

+daş: ḳarın*daş*ı (24a-6)

+ncI, +inci: ŧoḳuz*ıncı* (30a-8), ḳırḳ*ıncı* (43a-11), iki*nci* (45a-1)

+lI, +lu: düşmān*lı* (7b-9), görk*lü* (15b-11), ḳıl*lu* (18a-12)

+k: gökçe*k* (15b-6)

+kek: er*kek* (25b-7)

+lIk, lUk: ŧar*lıġ*a (4a-6), aydıñ*lıḳ* (10a-7), ey*lik* (10b-1), ulu*luġ*a (12a-4), beg*lik* (22a-3), ib*lik* (38b-1)

+sIz: dütüns*iz* (10b-6), suḳıt*sız* (25a-12)

+ra: ŧaş*ra* (26b-5)

2.3.1.7. Fiilden isim yapma ekleri

Fiilden isim yapım ekleri, fiil kök ve gövdelerine gelerek onlardan yeni isimler türeten eklerdir. Eserde tespit edilen bazı fiilden isim yapım ekleri şunlardır:

-(ı)k, uk: ac*uḳ* (2b-4), śın*ıḳ* (13b-10), art*ıḳ* (24a-8), arı*k* (28b-3), döşe*k* (29b-1), büyü*k* (45a-11), ḳon*uḳ* (49a-11)

-mAk: yap*maḳ* (11a-11), bañla*maḳ* (16a-6), kes*mek* (28a-6), cek*mek* (30b-8)

-mAz: görün*mez* (4b-13), yara*maz* (12b-13), utan*maz* (48a-6)

-u: ŧol*u* (8a-13), ḳoḳ*u*lar (14b-3), ayr*u* (22a-13)

-ak: bıc*aḳ* (39b-5), yum*aḳ* (42a-11)

-mIş: ye*miş*ler (31a-8)

-mur: yaġ*mur* (7b-13)

2.3.2. Zamir

İsimlerin yerini tutan ve isimleri işaret yoluyla karşılayan kelimelere zamir denir. "Zamirler, nesnelerin gerçek karşılıkları değil ancak yeri geldiğinde onları ifade edebilen sözcüklerdir." (Ergin, 2013, s. 262). Zamirler; şahıs zamirleri, işaret zamirleri, belirsizlik zamirleri, dönüşlülük zamiri ve soru zamirleri olarak beşe ayrılır.

2.3.2.1. Şahıs zamirleri

Türkçede şahıs zamirleri *"ben, sen, ol, biz, siz, anlar*" olmak üzere tekil ve çoğul iki gruptan oluşur. Şahıs zamirleri her grupta üçer şahıs olarak toplamda altı tanedir. Eserde sadece *"ol"* teklik 3. şahıs zamiri tespit edilmiştir.

Teklik 3. şahıs zamiri

Teklik 3. şahıs zamiri *ol* isme gelen herhangi bir çekim eki aldığında *an* biçiminde kullanılır: Eserde teklik 3. şahıs zamiri sadece *an* biçiminde kullanılmıştır

an: Eger *an*uñ ḳuruġı kesük ola ḳulluḳcılarından ayrıla (42b-6/7).

Melāǿike *an*uñ icün istiġfār ideler (50b-11/12).

2.3.2.2. İşaret zamirleri

İşaret zamirleri varlıkları işaret yoluyla gösteren sözcüklerdir. *Bu, ol, şu, anlar, şunlar, öteki, beriki* gibi sözcükler işaret zamirleri olarak kullanılırlar. Eserde rastlanan işaret zamirleri: *bu, ol, bunlar*dır.

bu: *Bu*nda dāne dökmek ve un taḥıl cuvāl almaḳ (41a-3/4).

ol: *Ol* daḥı öyledür her biri mi῾rāâa daḥı işāretdür (8b-1/2).

bunlar: Baḳlā mercümek *bunlar*ın ḳanġısın görse ġuśśadur (29b-10/11).

2.3.2.3. Dönüşlülük zamirleri

Dönüşlülük zamiri *kendi* dir. Bu zamir herhangi bir çekim ekini alabilmektedir. Eserde kendi dönüşüklük zamiri sadece *kendü* biçiminde kullanılmıştır.

kendü: Güneş *kendü*ye secde ḳılur görse lāyıḳ pādişah ola (6a-10/11).

Ġuśśalardan ḳurtıla *kendü*den bir ħayır iş śādır ola (8a-10/11).

2.3.2.4. Belirsizlik zamirleri

Varlıkların yerini belirsizlik yoluyla gösteren sözcüklerdir. Eserde tespit edilen belirsizlik zamiri örnekleri şöyledir:

biri: Eger elinden śuya demür düşe yaḳınlarından *biri* öle (36a-9/10).

birbiri: *Birbiri*-le uġraşu görse iki pādişāh birbiri-le uġraşa (7a-6/7).

her biri: Bunlarıñ *her biri* niÓmetdür (15a-7).

ḳanġısı: Bunların *ḳanġısın* görse ġuśśadur (29a-10/11).

şey: Deñizde *şeyø* bulsa bir ḳul śāĥibi ola (9a-7/8).

kimse: Śayru ola ve *kimse* ile śavaşa (41-11/12).

kimesne: Eger bir *kimesne*yi aġac ile ya ḳanca ile ursa (40b-7).

2.3.2.5. Soru zamirleri

Varlıkları soru yoluyla gösteren zamirlerdir. Eserde tespit edilen bazı soru zamiri örnekleri şöyledir:

ne: Yalıncaḳ görse *ne* işlerse ħayr eyleye (26a-13).

kim: Ol kişi *kim* idügin bilmese (30a-11/12).

nere: Eger ḳolına binse *nere*ye dilerse gitse ġuśśaya erişe (44b-3/4).

2.3.3. Sıfat

Sıfatlar, isimleri niteleyen ya da belirten sözcüklerdir. Muhakkak bir isim ile birlikte bulunması gereken sıfatlar isimlerden önce gelerek sıfat tamlaması oluşturmaktadırlar. Sıfat tamlamasında tamlayan sıfat, tamlanan ise isim görevindedir. Sıfatlar niteleme sıfatları ve belirtme sıfatları olarak ikiye ayrılmaktadır. Eserde tespit edilen sıfat türleri şu şekildedir:

2.3.3.1. Niteleme sıfatları

İsimleri renk, şekil, biçim, koku, hacim, beceri, yetenek vb. yönlerden niteleyen sıfatlardır.

Büyük padişāh ile dosluḳ bağlaya (45aa-11/12).
Kendü ḳıtında *cirkin* oğlan görse ġuśśadan ḳurtula (15b-5/6).
Ḳara ṭuman ve *ḳara* bulut ġuśśa ve ḳayġudur (8b-12/13).
Eger *ḳuru* ağac görse eksiklü ola (31b-3/4).

2.3.3.2. Belirtme sıfatları

İsimleri soru, sayı, işaret ve belirsizlik yönlerinden belirten sıfatlardır.

2.3.3.2.1. Sayı sıfatları

İsimleri sayı yoluyla belirten sıfatlardır. Sayı sıfatları tek başlarına kullanıldıklarında aslında sayı ismidirler ancak bir sıfat olarak ismin önüne gelip ismin sayısını belirtmektedirler. Eserde sadece asıl sayı sıfatları ve sıra sayı sıfatları örneklerine rastlanmıştır.

2.3.3.2.1.1. Asıl sayı sıfatları

Eserde asıl sayı sıfatlarının tüm örnekleri bulunmamaktadır. Tespit edilen asıl sayı sıfatları şöyle sıralanmıştır:
bir: Deñizde şeyǿ bulsa *bir* ḳul śāĥibi ola (9a-7/8).
iki: Eger *iki* baldırın ḳıllu görse düşmāna žafer bula (18b-1/2).
üç: Gök gürlese ol vilāyete *üc* dürlü nesne gele (8b-5/6).
beş: Eger *beş* vaḳit namāzı cemāǾatıla ḳılsa (17b-4/5).
yedi: Fātiĥa oḳusa *yedi* āyet olduğundan yedi aǾžāsı emānda ola (53b-6/7).
ṭoḳuz: Er ādem başı görmek *toḳuz* vechi üzeredür (22a-1/2).
yüz: KaǾbe ṭamında namāz ḳılsa *yüz* niyet ide ve imansız gide (17b-11/12).
biñ: Her bir dirhem icün *biñ* dirhem eline gire (35b-10/11).
on iki biñ: Eger ādam başın kesik görse *on iki biñ* dirhem gümiş eline gire (22a-5/6).

2.3.3.2.1.2. Sıra sayı sıfatları

Sıra sayı sıfatları asıl sıra sıfatlarına -ncI, -IncI eklerinin getirilmesiyle oluşturulmaktadır. Eser elli iki bābdan meydana gelmektedir. Bāblar yazılırken ilk on bāb hariç diğer tüm baplarda sıra sayı sıfatları kullanılmıştır. İlk on bapta Türkçe

kökenli sayılar kullanılmamıştır. Ayrıca eserde Birinci yerine "evvel" ifadesi kullanıldığından sıra sayı sıfatlarının tüm metinde kırk üçe kadar çıktığı görülmektedir.
Evvel: Bābu evvel (2a-3), **on birinci:** On birinci bāb (15a-7), **on ikinci:** On ikinci bāb (16a-2), **on üçünci:** On üçünci bāb (20a-9), **on dördünci:** On dördünci bāb (21a-11), **on beşinci:** On beşinci bāb (21b-10), **on altıncı:** On altıncı bāb (28b-8), **on yedinci:** On yedinci bāb (29b-6/7), **on sekizinci:** On sekizinci bāb (30a-5/6), **on ṭoḳuzıncı:** On ṭoḳuzıncı bāb (30a-8), **yegirminci:** Yegirminci bāb (30b-7), **yegirmi birinci:** Yegirmi birinci bāb (31a-8), **yigirmi ikinci:** Yigirmi ikinci bāb (33a-7/8), **yegirmi üçünci:** Yegirmi üçünci bāb (34b-2), **yigirmi dördünci:** Yigirmi dördünci bāb (35a-4), **yegirmi beşinci:** Yegirmi beşinci bāb (35a-12), **yigirmi altıncı:** Yigirmi altıncı bāb (36a-10/11), **yigirmi yedinci:** Yigirmi yedinci bāb (37b-8), **yigirmi sekizinci:** Yigirmi sekizinci bāb (38a-3), **yigirmi ṭoḳızıncı:** Yigirmi ṭoḳızıncı bāb (38b-3/4), **otuzuncı:** Otuzuncı bāb (39b-9), **otuz birinci:** Otuz Birinci bāb (39b-12/13), **otuz ikinci:** Otuz ikinci bāb (40a-1), **otuz üçünci:** Otuz üçünci bāb (40b-2), **otuz dördınci:** Otuz dördınci bāb (40b-9/10), **otuz bişinci:** Otuz bişinci bāb (41a-3), **otuz altıncı:** Otuz altıncı bāb (41b-3), **otuz yedinci:** Otuz yedinci bāb (42a-1/2), **otuz sekizinci:** Otuz sekizinci bāb (42a-10/11), **otuz ṭoḳuzuncu:** Otuz ṭoḳuzuncu bāb (42b-2), **ḳırḳıncı:** Ḳırḳıncı bāb (43a-11), **ḳırḳ birinci:** Ḳırḳ birinci bāb (43a-12), **ḳırḳ ikinci:** Ḳırḳ ikinci bāb (45a-1), **ḳırḳ üçünci:** Ḳırḳ üçünci bāb (45a-9), **ḳırḳ dördünci:** ḳırḳ dördünci bāb (45b-5), **ḳırḳ bişinci:** Ḳırḳ bişinci bāb (46a-12), **ḳırḳ altıncı:** Ḳırḳ altıncı bāb (47a-1), **ḳırḳ yedinci:** Ḳırḳ yedinci bāb (47a-12/13), **ḳırḳ sekizinci:** Ḳırḳ sekizinci bāb (47b-6/7), **ḳırḳ ṭoḳuzıncı:** ḳırḳ ṭoḳuzıncı bāb (48a-2), **ellinci:** Ellinci bāb (48a-10), **elli birinci:** Elli birinci bāb (49a-9), **elli ikinci:** Elli ikinci bāb (49a-12).

2.3.3.2.2. İşaret sıfatları

İşaret sıfatları isimleri işaret yoluyla belirtir ve bir ismin önüne gelirler. Bu sıfatlar bir ismin önünde olmadıkları zaman işaret zamiri görevindedirler. Eserde tespit edilen bazı işaret sıfatları şöyledir:
bu: *Bu* düşi gören māl ve menfaǾat bula (39a-8/9).
ol: *Ol* kişiye ḳavm ḥıyānet eyleye (19a-4/5).

2.3.3.2.3. Soru sıfatları

Soru sıfatları isimlerin yerini soru yoluyla belirtir. Eserde tespit edilen soru sıfatı örneği sadece *ne* zamiridir.

ne: Görüp *ne* aġacıdur bilmese dįni dürüst ola (31b-1/2).

2.3.3.2.4. Belirsizlik sıfatları

Eserde tespit edilen belirsizlik sıfatı örnekleri şöyledir:

bir: Yūnus Beyġāmberi görse *bir* ħuśūśda Ǿacele eyleyüp (4a-4/5).

cümle: Göre eger elini kendü silse *cümle* işi yüriye (24a-1/2).

her: *Her* düşmānı üzerine žafer bula (3a-4).

Her bir: *Her bir* dirhem icün biñ dirhem eline gire (35b-10/11).

2.3.3.3. Sıfat-fiiller

Sıfat-fiiller cümle içinde sıfat görevindedirler.

-An: Eger ķal*an* endāmın yunup elin yumsa (16a-12/13).

-mAz: Ŧoñuz görse yara*maz* kişi ile śoĥbet ide (45b-8).

-mIş: Döşen*miş* döşek görse vilāyet bula (29b-1).

-er: Eger süt em*er* oġlan görse (15b-4).

-dIk: Umma*duġ*ı yerden dünyālık bula (31a-2/3).

2.3.4. Zarf

"Bir fiilin, sıfatın, ya da zarfın anlamını zaman, yer, ölçü, nitelik, soru kavramları bakımından etkileyen kelimelere zarf denir. Zarflar sıfatların ya da başka zarfların anlamlarını da değiştirmekte kullanılırlar." (Gülensoy, 2000, s. 422).

2.3.4.1. Hāl (durum) zarfları

Śāru gül görse śayru ola girü *eyü* ola (15a-5/6).

Eger cirkin ķarı görse dünyālıgı *telef* ola (15b-12/13).

Eger yili *azķun azķun* esür görse rāĥat bula (8a-4/5).

2.3.4.2. Zaman zarfları

Eger *bahār günlerinde* gül görse (15a-4).
Ol yıl yaġmur coḳ ola (2b-1).
Ve andan *gec* kurtula (16b-7).
Pāk eṣvāblar geyer *hergün* ṣāź ola (21b-13).

2.3.4.3. Azlık-çokluk zarfları

Vaḳti degil ise *biraz* śayru ola (15a-2/3).
Ḳızı olmayup mālı *coḳ* ola (23b-8).
Dįni żaǾif ve mālı *az* ola (23b-10/11).
Eger dilini *iki* görse Ǿālim ola (25a-13).

2.3.4.4. Yer-yön zarfları

Eger kendüyi rūzįgar *yuḳaru* götürür görse (8a-2/3).
Eger ḳarañulıḳdan *ṭaşra* cıḳsa ġuśśadan ḳurtıla (10a-11/12).
Eger *aşaġadan* düşe śayru ola (25b-5/6).
Ne kim elinden cıḳmışdur *girü* gele (37a-5/6).

2.3.4.5. Soru zarfları

Yalıncaḳ görse *ne* işlerse ḫayr eyleye (26a-13).
Ya *bir kimseye* bağlışlasa (21b-5).

2.3.4.6. Zarf-fiiller

Fiillerin kök ve gövdelerine belirli eklerin getirilmesiyle oluşan ve cümle içerisinde zarf göreviyle kullanılan fiil şekillerine zarf-fiil denir.
-U: Güneşi birbiri-le uġraş*u* görse iki pādişāh birbiri-le uğraşa (7a-6/7).
-erek: Eger Es*erek* olsa ya icse esirse bay ola (35a-9/10).
-ken: Eger śaḳalın śaġir*ken* bir miḳdārı eline gelse (23b-3).
-Up: Emįn ol*up* murādına vāśıl ola (17b-6).

medin: Enfāl sūresin oḳusa dünyādan git*medin* tevfīḳ bula (49b-5/6).

2.3.5. Edatlar

"Edatların tek başlarına bir anlamı yoktur ancak cümledeki diğer kelime ve kelime grupları arasında çeşitli anlam ilişkileri kurabilirler." (Hacıeminoğlu, 2015, s. XIII). Ayrıca edatlar herhangi bir isim ve çekim eki almazlar.

gibi: Eger caḳmaḳ od *gibi* cıḳar görse (10b-1).

içün: Ve bir ḥuśuś *icün* maĥpūs ola (27a-9/10).

ile: Görse zaĥmet *ile* māl bula (38b-3).

degil: Vaḳti *degil* ise biraz śayru ola (15a-2/3).

2.3.6. Bağlaçlar

"Eş görevde veya eş değerde birbiriyle ilgili kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri bağlayan ve bunların birbiriyle bazen anlam bakımından bazen de şekil bakımından bağlantı kuran anlamlı ve görevli dil birliklerine bağlaç denir." (Yavuz, 2013, s. 41).

Eserde tespit edilen bağlaçlardan bazıları şunlardır:

ammā: Yaġın görmek daḥı böyledür *ammā* derisin görmek ḳutdur (45a-7/8).

da, de: Müddeŝŝir oḳusa śāǿim ola Ḳıyāme oḳusa *da* böyledür (52a-9/10).

Zindānda görse ḳayġuya düşe ḳafesde görse *de* böyledür (40a-4/5).

daḥi: Bay günlerinde niǾmetdür ve yemek *daḥı* böyledür (8b-2/3).

eger: *Eger* incü śatıcı görse māl bula *eger* yemiş śatıcı görse mevsüminde eyüdür (49a-8/9).

ki: Her mükellife lāyıḳ olan oldur *ki* gördügi ruǿyāǿı taǾbīr ḳādir ola (1b-5/6).

lākin: *Lākin* melūl görse ol vilāyetiñ ḳavminde ḍelālet vardur tövbe ḳılalar (3a-5/6).

velākin: Eger inçir aġacın görse bay ola *velākin* benāt olmaya (32b-3/4).

tā ki: Eyleye *tā ki* ĥak teǾālānuñ niǾmetlerinüñ izdiyādına sebeb ola (1b-7/8).

yāḥūd: Münārede *yāḥūd* yüksek yerde bañlasa śāliĥ kişi ise ululıḳ bula (18b-11/12).

ile: Eger kendüzin Śafā *ile* Merve arasında görse dįndār ola (19b-13/20a-1).

ve: Rencūr *ve* ṭabįb *ve* terāzū *ve* ḳurbān görmekdür (20a-11).

veyā: ǾAvrete mālik olsa *veyā* eline nesne virse (15b-9).

2.3.7. Fiil

"Fiil; hareketleri karşılayan, kök ve gövdeleri anlamlı fakat isimler gibi tek başlarına kullanılmayan dil birlikleridir." (Gülensoy, 2000: 401). Kişilerin, nesnelerin zaman ve mekan içerisindeki yer değiştirmelerini, oluşlarını, kılışlarını, duruşlarını kısaca her türlü hareketini fiiller karşılar (Vural ve Böler, 2014, s. 206).

2.3.7.1. Olumsuzluk Eki

Eserde tespit edilen olumsuzluk eki –mA'dır. Bu ek Türkçenin bilinen ilk metinlerinden günümüze kadar çekimli fiiller ile birlikte kullanılmıştır.
Eserde tespit edilen olumsuzluk eki örneklerinden bazıları şunlardır:
Māldār ola kimseye muĥtāc ol*ma*ya (4b-11/12).
Ne yerdür bilmese um*ma*duġı yerden dünyālık bula (31a-2/3).
Kendüzin baġda görse zühdi art*ma*ya (38a-6/7).
Eger ḳılıcı śına ḳatı śın*ma*sa kendü öle (39b-2/3).

2.3.7.2. Şahıs ekleri

Çizelge 2.1. Zamir kökenli şahıs ekleri

Kişi		**Eki**	**Metindeki örnek kullanım**
Teklik	1. Şahıs		
	2. Şahıs		
	3. Şahıs	-	götür*müş* (37b-10), yey*e* (33b-10)
Çokluk	1. Şahıs		
	2. Şahıs		
	3. Şahıs	-lar, -ler	ḳıl*alar* (3a-6)

Çizelge 2.2. İyelik kökenli şahıs ekleri

Kişi		**Eki**	**Metindeki örnek kullanım**
Teklik	1. Şahıs	-m	eyle*dü*m (1b-11)
	2. Şahıs		
	3. Şahıs	-	et*di*yse (14b-5), öldür*se* (46a-1)
Çokluk	1. Şahıs		
	2. Şahıs		
	3. Şahıs	-lar, -ler	ur*salar* (39b-4)

Çizelge 2.3. Emir kipi şahıs ekleri

Kişi		**Eki**	**Metindeki örnek kullanım**
Teklik	1. Şahıs		
	2. Şahıs		
	3. Şahıs	-sun, sün, -sin	eyle*sün* (20b-5)
Çokluk	1. Şahıs		
	2. Şahıs		
	3. Şahıs		

2.3.7.3. Fiil çekimi

Türkçede kip eki ve şahıs ekini alan fiiller, cümlede yüklemi oluştururlar. Kip ekleri; fiillere zaman, şart, emir, gereklilik veya istek gibi görevler yükler. Şahıs ekleri de fiili yapan kişi ya da kişilerden oluşmaktadır. *Hâzâ Kitâb-ı Tâʿbirnâme-i İbn-i Sîrîn Allahu Aʿlem* bir rüya tabiri metni olduğundan anlatımı teklik 3. Şahıs ağzından olmaktdır. Bu nedenle metinde çekimli fiillerin örnekleri kısıtlıdır. Fiil çekiminin inceleme kısmında eserde tespit edilen tüm basit çekimli fiiller ve birleşik çekimli fiiller ayrı başlıklar ile incelenmeye çalışılmıştır.

2.3.7.3.1. Basit çekimli fiil

Üzerinde tek bir kip eki bulunan basit çekimli fiiller, *Hâzâ Kitâb-ı Tâʿbirnâme-i İbn-i Sîrîn Allahu Aʿlem*'de haber ve dilek kipleri başlıkları altında incelenmiştir. Eserde tespit edilen örnekler şöyle sıralanmıştır.

2.3.7.3.1.1. Haber kipleri

2.3.7.3.1.1.1. Görülen geçmiş zaman

Görülen geçmiş zaman, fiilin gerçekleştiği zamanı anlatılandan önce gerçekleştiğini bildirir. Eserde bu ekin sadece teklik 1. şahısta ve teklik 3.şahısta örnekleri tespit edilmiştir. Eserde görülen geçmiş zaman örnekleri şunlardır:
Teklik 1. şahıs: eyle*dü*m (1b-11), it*dü*m (2a-1)
Teklik 3. şahıs: et*di*yse (14b-5)

2.3.7.3.1.1.2. Öğrenilen geçmiş zaman

Öğrenilen geçmiş zaman, duyulan eylemin görülmediğini ifade eder. Bu ek eserde sadece teklik 3. şahıs örneğinde tespit edilmiştir. Diğer şahıslara ait örneklere rastlanmamıştır.
Teklik 3. şahıs: dön*miş* (18a-1)**,** yolun*mış* (22b-13), götür*müş* (37b-10)

2.3.7.3.1.1.3. Geniş zaman

Türkiye Türkçesinde *-r, -Ar, -Ir* ve *-Ur* geniş zaman ekleri olarak kullanılmaktadır. Bu ekin eserde sadece teklik 3. şahısta örneği tespit edilmiştir. Diğer şahıslara ait örneklere rastlanmamıştır.

Rastlanan geniş zaman örnekleri şunlardır:
Teklik 3. şahıs: al*ur* (2b-7), ḳıl*ur* (6a-10), götür*ür* (8a-3), ağr*ır* (25b-7)

2.3.7.3.1.2. Dilek (tasarlama) kipleri

2.3.7.3.1.2.1. İstek kipi

Eserde istek kipine teklik 3. şahıs ve çokluk 3. şahısta görülmüştür. Diğer şahıslara ait örneklere rastlanmamıştır.

Teklik 3. şahıs: uġray*a* (3b-2), bul*a* (15b-12), yüriy*e* (24a-2), yey*e* (33b-10)

Çokluk 3. şahıs: ḳıl*alar* (3a-6), düş*eler* (30a-7), id*eler* (43b-7)

2.3.7.3.1.2.2. Emir kipi

Eserde emir kipi sadece teklik 3. şahısta görülmüştür. Diğer şahıslara ait örneklere rastlanmamıştır.

Teklik 3. şahıs: eyle*sün* (20b-5)

2.3.7.3.1.2.3. Şart kipi

Eski Türkçede şart eki -sar, -ser şeklindedir. Eski Türkçenin sonlarına doğru ekin r'si düşmüş ve ek -sa, -se şekline geçmiştir. Şart kipinin bazen istek, dilek fonksiyonunda kullanıldığı da görülmektedir. (Tuğluk, 2018, s. 205). Eserde şart kipi teklik 3. şahıs ve çokluk 3. şahısta görülmüştür. Diğer şahıslara ait örneklere rastlanmamıştır.

Teklik 3. şahıs: cıḳ*sa* (9b-8), ḳalḳ*sa* (12b-2), götür*se* (44a-8), öldür*se* (46a-1)

Çokluk 3. şahıs: ur*salar* (39b-4), vir*seler* (2b-8), it*seler* (27a-2)

2.3.7.3.2. Birleşik çekimli fiil

2.3.7.3.2.1. Şart birleşik çekimi

Geniş zamanın şartı

ider*se* (11b-2), olur*sa* (16a-2), keser*se* (24a-8), söylemez*se* (25a-8), işler*se* (26a-13), aḳmaz*sa* (40b-8), diler*se* (44b-4)

Görülen geçmiş zamanın şartı

etdiy*se* (21a-5)

2.3.7.4. Ek-fiil

Ek fiil Eski Türkçede er- "olmak" yardımcı fiilinin er-> ir –i- biçiminde ekleşmesinden oluşan, isim soylu kelimelerin yüklem olarak kullanılmasını sağlayan ve birleşik fiil çekimlerinde de görev alan fiildir (Vural ve Böler, 2014, s. 231).

2.3.7.4.1. Ek-fiilin geniş zamanı

var*dur* (3a-6), ḳayġu*dur* (8b-13), ata*dur* (25b-2), ana*dur* (25b-4), ḳut*dur* (28a-7), ululuḳ*dur* (29a-5), aġacı*dur* (31b-1), baylıḳ*dur* (36b-2)

2.3.7.4.2. Ek-fiilin şartı

degil*se* (6a-11), beg *ise* (7b-11), ṫurı *ise* (9b-4), bulanuḳ *ise* (9b-5), er *ise* (14b-6), var *ise* (17a-3)

2.3.7.5. İsimden fiil yapma ekleri

+A: uġr*a*ya (3b-2), dil*e*se (18a-6), oyn*a*tsa (25b-10)
+lA: giz*le*ye (32b-8), bağ*la*na (9b-11), buġaz*la*sa (43a-2), işl*e*mişdür (5b-1)
+(e)l: eksi*l*e (40a-5)

2.3.7.6. Fiilden fiil yapma ekleri

-Ar: cıḳ*ar*sa (25b-9), ḳop*ar*sa (26a-3)
-dUr: yan*dur*ur (13a-6), al*dur*up (30b-2), öl*dür*mek (40b-3), üleş*dür*se (43a-8)
-Il: yıḳ*ıl*ur (12a-4), kes*il*miş (26b-7), ayr*ıl*a (28a-8)
-Un, -n: bul*un*sa (13a-12), gör*ün*mez (4b-13), ol*un*up (6a-1), yu*n*sa (16a-8)
-Iş, -Uş: ir*iş*e (2b-10), dut*uş*ur (10a-13), çek*iş*e (42b-11)

2.3.7.7. Birleşik fiiller

Birleşik fiiller çeşitli yollarla yapılabilmektedir. "Bir isimle veya kelime grubu ile bir yardımcı fiilin ya da bir fiille yardımcı bir fiilin birleşmesiyle oluşurlar. Tek bir fiil gibi anlam verir, çekimlenir, yüklem veya fiilimsi olabilirler." (Özçelik ve Erten, 2005, s. 136). Türkçede kullanımı en yaygın olan yardımcı fiiller: et-, eyle- ve ol-'dur.

bul-: žafer bul- (3a-4), niӾmet bul- (8a-9), mertebe bul- (11b-5), ululıḳ bul- (13b-8), raĥmet bul- (18b-11), şeref bul- (19a-13), şifā bul- (21a-7), māl bul- (22a-12), ḳuvvet bul- (24a-7), nesne bul- (25a-2), niӾmet bul- (25b-8), mertebe bul- (28a-1), ḳasāvet bul- (31a-11), murādın bul- (32a-6)

ḳıl-: tövbe ḳıl- (2a-10), secde ḳıl- (6b-4), duӾā ḳıl- (16b-4), namāz ḳıl- (16b-13), istiġfār ḳıl- (18b-5), yāvı ḳıl- (29a-3), gāӫit ḳıl- (30b-11), cimāӾ ḳıl- (37b-8/9), tedbįr ḳıl- (48b-12)

eyle-: tövbe eyle- (1b-9), śadaḳa eyle- (1b-10), Ӫacele eyle- (4a-5), ĥükm eyle- (5b-12), taĥśil eyle- (10b-7), ħayır eyle- (13b-3), cemӾ eyle- (14a-13), ġusul eyle- (16b-2), ħaber eyle- (18b-9), imāmet eyle- (20b-7), Ӫilāc eyle- (24b-3), zinā eyle- (26a-9), ĥadeŝ eyle- (31a-3), ḳahır eyle- (45b-9)

it-: teyemmüm it- (16b-8), sünnet it- (27a-2), ĥacāmat it- (30b-3), cimāӾ it- (37b-12)

et-: niyyet et- (21a-5), ümįd et- (40b-2)

ol-: issi ol- (7a-2), niӾmet ol- (8a-5), emįn ol- (10b-2), ḳādir ol- (13b-2), ħoş ol- (16b-1), revā ol- (17a-3), ħoşnūd ol- (20b-11), şāź ol- (22b-10), telef ol- (23b-4), śayru ol- (25b-6), işkāre ol- (28a-6), żaӾįf ol- (29a-1), māl-dār ol- (31a-1), cemӾ ol- (33a-2), giriftār ol- (35b-8), fevt ol- (36a-6)

3. ÇEVİRİ YAZILI METİN

[Fihrist][1]

1. Tañrı ve melāǿikeler ve peyġāmberler ve Ǿarşı ve kürsį ve gökler ve ucmaḳ ve tamu ve śırāt ve terāzū ve ĥisāb görmekdür.

2. Üc maĥfūž ve güneş ve ay ve yılduz ve yaġmur ve ḳar ve buz gökler gürlemek ve yıldırım ve bulut ve tuman.

3. Deñizler ve aḳarśular ve ḳurucay ve ĥavużlar ve ırmaḳlar ve gemiler ve kārizler ve ħendeḳler ve ḳapular görmekdür.

4. Aydınlıḳ ve žulmet ve şemǾi ve cerāġ ve od ve ḳandįl görmekdür.

5. Ŧaġ ve depecik ve yüce yerler ve ḳum ve ŧaş ve ŧobraḳ ve dįvār ve ev yapmaḳ ve ŧam görmekdür.

6. Mescid ve münāre ve münber ve muśallā ve cerāġ yandurmaḳdur**.**

7. Bostān ve sarāy ve nerdubān ve bāzār ve dükkān ve ĥammām ve degirmen ve śufa ve dehliz görmekdür**.**

8. Şehįr ve şehįrleriñ ħocalarıyla dostlaşmaḳ ve ḳalǾa ve ĥiśār ve köşk ve kerbic ve kiremid görmekdür.

9. Śandal ve kāfur ve gül suyı ve misk ve güllāb ve Ǿanber ve ħoş ḳoḳular görmekdür.

10. Ḳoḳular, yaġlar, zaǾfurān ve Ǿūd ve gül ve sünbül ve ḳaranfil ve cevz ve zeytūn görmekdür**.**

11. Yesir ve yigit ve ḳul ve ḳaravaş ve oġlan ve ḳız ve ḳarı Ǿavret ve cirkin ḳarı görmekdür.

12. Ġusul ve ābdest ve teyemmüm ve rukūǾ ve sücūd ve namāz ve KaǾbe ve ḳarañuluḳda duǾā ḳılmaḳ ve tesbįĥ ve tehlįl ve tekbįr ve istiǾfār ve oruç ve bañlamaḳ ve ġazā ve vakfe.

13. Ḳāđı ve ħalįfe ve imām ve Ǿālim ve ħatįb ve müǿeźźin ve rencūr ve ŧabįb ve terāzū ve ḳurbān görmekdür.

14. Ḳalem ve ḳalemdān ve divid ve muśĥaf ve nāme ve menŝūre ve mürekkeb görmekdür.

15. Ādem ve ādemlerin başın ve endāmın, balġam ve ĥilāl görmekdür.

16. Ḳapu ve kilįd ve kürsį ve taħta ve śandūḳ ve şādırvān ve döşek ve kese ve beşik ve maĥmil ve çārdāḳ ve nūr görmekdür.

---

[1] Bu başlık metinde yer almamaktadır.

17. Cölmek ve tennūr ve ocaḳ ve tütün ve kömür ve canaḳ ve ṭabaḳ görmekdür.

18. Yir debrenmekdür.

19. Kān aldurmaḳ ve ĥacā mat ve kitāb ve yazu yazmaḳdur.

20. Yol ve gāǿiṭ, ĥadeŝ, acı cekmek ve źekerinden yılan cıḳmaḳ ve necis üstüne oturmaḳdur.

21. Aġaclar ve yemişler görmekdür.

22. Śoġan, sarmısaḳ, peynir, ṭuz ve śaman ve śamanlıḳ ve aġız ve ot içmek ve ḳifaǾ ve süd görmekdür.

23. Etmek, ṭatlular, ḳand ve şeker ve ṭuzlıḳ görmekdür.

24. Güriş şarāblar görmek ve esermekdür.

25. Cevher ve incü ve yākūt ve mercan ve ĥalĥāl ve bilezik ve dirhem ve aḳca ve gümiş ve altun ve mis ve cırāġ ve havān ve legen ve yüzük ve zümrüd görmekdür.

26. Kürk ve geysi ve Ǿimāme ve üsküf ve tāc ve cübbe ve şalvār ve mibzer ve edik ve corāb ve başmak ve ṭaylāsan ve yaġmurluk ve bez ve penye bez.

27. İb yandugına ve iblik ve maluc görmekdür.

28. Silāĥ ve ḳalḳan ve ḳılıc ve oḳ, ĥancer ve bucaḳ ve ustura ve bilegi ve kūs ve ṭabul ve siller ve cenk ve baġlamaḳ, ṭalāḳa.

29. Öpmeḳ ve ḳocmaḳ ve cimāǾ ḳılmaḳdur.

30. Ebrişim yüni penye yüni görmekdür.

31. ǾAśā görmekdür.

32. Zindān ḳafes gūristan ve ulular ve sin ḳazmaḳ, ölmek ve evinde cenāze görmekdür.

33. Depelemek ve öldürmek ve aġac ḳancıyla urmaḳdur.

34. Düdük ve def ve ḳānun ve ceng ve cegāne ve ḳopuz ve nerd ve satrancdur.

35. Bunda dāne dökmek ve un, taĥıl, cuvāl almaḳ ve śatmaḳ ve śatun almaḳdur.

36. Havāda ucmaḳ ve ḳonmaḳ ve havāda sarāy yapmaḳ görmekdür.

37. Yırtıcı ĥayvānlar ve cānāvārlar görmekdür**.**

38. Elini cöġen ile yumaḳ ve ĥilāl görmekdür.

39. At ve ḳatır ve eşek ve deve görmekdür.

41. Ḳoyun ve ḳoclar ve ḳuzı ve oġlaḳ ḳaśśab ve keci ve cānāvārlar etin ve yüregin.

42. Ṭaġlardaġı eti yenur cānāvārları görmekdür.

40. Śıġır buzaġuŝın görmekdür.

43. Bil ve ḳañlı görmekdür.

44. Ḳuşlar görmekdür.

45. Ṭoñuz ve śıcan ve keler ve yılan ve porsuḳ ve ejdeha ve örümcek ve Ǿaḳreb.

46. Metinde yazılmamıştır.
47. Aru ve cekürge ve ḳarınca ve ḳalan ufaḳ cānāvārlar görmekdür.
48. Balıḳ ve ḳurbaġa ve yengec ve śu cānāvārları görmekdür.
49. Dev ve ŝultān ve perį ve deccāl ve put ĥacc görmekdür.
50. Ḳur’ān oḳumaḳdur.
51. Śanǿat ehlin görmekdür.
52. Metinde yazılmamıştır.
53. Son nāme budur, ġaflet olunmaya.

Hāzā Kitāb-ı TāÓbirnāme-i İbn-i Sįrįn Allahu AÓlem

Bismi'llāhi'r-raĥmāni'rraĥįm

[1b] (1) El-ĥamdü lillāhi rabbi'l-Óālemįn vel-Óāḳıbetü (2) lil-müttaḳįn velā Óudvāne illā Óale'z-žālimįn (3) veśśalātü vesselāmü Óalā ħayri ħalḳįhi (4) Muĥammedįn va alįhi ve śaĥbihį ecmaÓįn ve bÓadehu (5) her mükellefe lāyıḳ olan oldur ki (6) gördügi rüóyāóı taÓbįr ḳādir ola. (7) Eger ħayır ise şükürler eyleye tā ki Ĥaḳ TeÓālā' (8) nuñ niÓmetlerinüñ izdiyādına sebeb ola (9) ve eger şer ise tövbe eyleye yāĥūd (10) śadaḳa eyleye anı defÓe saÓy eyleye. Bināóen (11) Óaleyhi bū muħtaśar kitābı telif eyledüm ki **[2a]**(1) ve elli üc bāb ile müretteb itdüm icmālen. (2) Beyān eyledüm tā ki bulması āsān ola**.** (3) **Bābu Evvel:** Tañrı ve melāóikeler ve beyġāmberler (4) ve Óarşı ve kürsį ve gökler ve ucmaḳ ve ŧamu (5) ve śırāt ve terāzū ve ĥisāb görmekdür. Eger (6) düşinde Tañrı TeÓālāyó görse cümle (7) mekirden emįn ola ve faḳįrden ve (8) ġuśśadan dünyā ve āĥiretde selāmet bula. (9) Kāfir görse müómin ola fāsıḳ görse (10) tövbe ḳıla. Eger düşinde melek görse (11) eline ĥelāl māl gire ve oġlı ḳızı coḳ ola. (12) Cebrāóįl Óaleyhisselām'ı görse murādına (13) ire ve Óālim ola. Mįkāóįl'i görse mālidār ola **[2b]**(1) ve ol yıl yaġmur coḳ ola. İsrāfil'i görse (2) Óömri uzun ola. Eger śūrı ağzında (3) görse pādişāh-ı Óālem Óādil ola ve (4) Óālem raĥat bula. ÓAzrāóįl'i görse acuḳ (5) yüzli ola ve ölümi imān ile ola ve (6) melūl görse ölümi düşvār ola. ÓAzrā (7) óįl'i cānın alur görse Óömri uzun ola. (8) ferişţahlar kendüye selām virseler iki cihānda (9) Óazįz ola. Eger ferişţahlar gökden yir (10) iner görse kāfirlere helāk irişe. Eger (11) düşinde Rıđvān görse cümle āfetden (12) emįn ola ve raĥmet, beşāret velįm ola**.** (13) Eger düşinde Ĥażret-i Beyġāmber Óaleyhisselām'ı **[3a]** (1) görse iki cihānda Óazįz ola. Vilā (2) yetiñ ḳavmi śāliĥ ve müttaḳį ola. Kāfir ise Müslimān (3) ola, fāsıḳ ise śāliĥ ola. Gören pādişāh ise (4) devleti arta, her düşmānı üzerine žafer bula. (5) Lākin melūl görse ol vilāyetiñ ḳavminde (6) đelālet vardur, tövbe ḳılalar. Eger düşinde (7) Ādem Beyġāmber'i görse ululıġa irişe. (8) Hābil'i görse zāhid ve muttaḳi ola ve (9) sözleri maḳbūl ola. Eger düşinde İbrāhim (10) Beyġāmberi görse Tañrı TeÓālā andan (11) ħoşnūd ola, niÓmet ve raĥmet üzerine (12) açıla. İsmāÓįl Beyġāmber'i görse Tañrı (13) emrine muŧįÓ ola ve yavuz işlerden **[3b]** (1) beri ola. İsĥaḳ Beyġāmber'i görse (2) ḳorḳuya düşe, bir belāya uġraya**,** (3) Óāḳıbet girü ḳurtıla. Eger Hūd Beyġāmber'i (4) görse düşmān anıñ üzerine musallaŧ (5) olup Óāḳıbet yene, ġālib ola. Eger (6) Śāliĥ Beyġāmber'i görse düşman ḳatına (7) uġraya, Óāḳıbet girü ḳurtıla, düşmānına (8) žafer bula. Eger YaÓḳūb Beyġāmber'i görse (9) Ĥaḳ TeÓālā kendüye coḳ oġlan (10) lar vire.

Bir şeyǿ icün ḳasāvet üzere olup (11) Ǿākıbet yene, şāź ola. Eger Yūsuf Beyġāmber'i (12) görse buhtāna uġrayup Ǿāḳıbet-i ĥaḳ (13) žāhir olup Ǿizzet bula. Eger Yaĥyā Beyġāmber'i **[4a]** (1) görse ŧāǾat ve Ǿibādet ehli olup (2) āfetlerden emįn ola. Eger Zekeriyyā Beyġāmber'i (3) görse oġlı ŧoġa, Ǿömri uzun ola, (4) duǾāsı müstecāb ola. Eger Yūnus Beyġāmber'i (5) görse bir ħuśūśda Ǿacele eyleyüp ol (6) sebeble zindāna ve ŧarlıġa düşüp Allah (7) encāmında ħalāś bula. Eger Eyūb Beyġāmber'i (8) renclü olup Ǿayāli telef-i Ǿāḳıbet girü (9) ħoş ĥāl ola. Eger Davūd Beyġāmber'i (10) görse ḳuvvet ve delālet bula. Eger Süleymān (11) Beyġāmber'i görse eger yolında pādişāh ola, (12) degil ise ululıġa vāśıl olup tahtı (13) ĥukūmetinde coḳ kimesne ola. Eger Mūsā **[4b]** (1) Beyġāmber'i görse düşman peydā eyleyüp (2) düşmānı üzerine mužaffer ola. Eger ǾĮsā (3) Beyġāmber'i görse şāź olup her ħuśūmında (4) ĥiśśedār olup oġlı ola. Eger düşinde (5) Ǿarşı görse salŧanata vāsıl olup (6) murādına irişe. Eger kūrsį görse (7) şeref ve Ǿizzet bula, kūrsį üzerinde (8) otursa dū cihānda Ǿazįz ola, (9) murādına ire. Eger kūrsįden inse (10) manśıbdan düşe. Eger göklerin ḳapu (11) sın acılmış görse māl-dār ola, (12) kimseye muĥtāc olmaya. Eger düşinde (13) göge cıḳup görünmez olsa eceli yaḳın **[5a]** (1) ola. Eger düşinde kendüzin cennetde (2) görse cümle murādına irüp ḳayġudan (3) emįn ola. Eger cennet meyvelerinden yese (4) eline māl-ı mįrâŝ gire. Eger cennet ĥūrįlerinden, (5) vildānlarından ve ġılmānlarından görse (6) mertebeǿ-i Ǿažim bula. Eger cennet şarāblarından (7) icse māl-dār ola. Eger cennetten ŧaşra (8) cıḳsa mālı ve niǾmeti telef ola. Eger düşinde (9) cehennemi görse Tañrı'dan aña ħışım irişe (10) ve ol vilāyet pādişāhı žālim ola. Eger cehennemden (11) ŧaşra cıḳsa ḳayġudan ḳurtıla. Eger (12) cehennem ŧaǾāmından yese ĥarām māl eline (13) gire. Kendüni cehennemde görse **[5b]** (1) günāh işlemişdür, tevbe eyleye. Eger boynında (2) zencįr görse bir günāh işleye. Eger düşinde (3) śırāŧ görse düşvārlıġa uġraya. (4) Eger kendüzin śırāŧ üzerinde (5) görse ŧarįḳ-i müstaḳįme hidāyet oluna**.** (6) Eger śırāŧdan gicer görse āfetden (7) emįn ola. Eger śırāŧden ŧamuya dü (8) şe yoĥsul ola. Eger düşinde terāzū görse (9) kim berāber ŧārtılur ol şehrūñ ḳalfāsı (10) Ǿādil ola, ehli beled Ǿadālet sebebiyle (11) āsūde ĥāl ola. Eger terāzūnuñ bir yanın (12) eksik görse ḳāđį ħilāf-i ĥükm eyleyüp(13) ol ecilden ħalḳ ġuśśadār ola. Eger **[6a]** (1) düşinde muĥāsebe olunup insān vech (2) üzere muĥāsebeden ḳurtula, ħoş ve rāĥat (3) ola. Muĥāsebesinde zaĥmet görse miĥnete (4) uġraya. Eger düşinde ḳıyāmeti görse (5) āfetden emįn ola. **Bābu Ŝānį:** (6) Üc maĥfūž ve güneş ve ay ve yılduz (7) ve yaġmur ve ḳar ve buz gökler gürlemek ve yıldırım (8) ve bulut ve ŧuman görmekdür. Eger güneşi (9) görse devlet ve Ǿizzet bula. Eger düşinde (10) güneş kendüye secde ḳılur görse lāyıḳ (11) pādişah ola degilse Ǿizzet bula. Eger dü

(12) şinde güneşi dutulmış ḳara görse pādişāh-ı (13) āfet irişe. Eger güneşi ġāyet ıŝŝı **[6b]** (1) görse ol yıl ħalḳ rencūr ola yāħūd (2) pādişahdan nāsa žulūm ire. Eger düşinde (3) ay görse kendü yanında ya kendüye (4) secde ḳılur, ya sarāyına ya evine inse (5) ululıġa irişe ve vilāyet bu ve mālidār (6) ola ve göñli murādına irişe baħtulu ola. (7) Eger ḳameri nūr görse pādişāh Óādil (8) olup ĥalāóiḳ ħoş-ĥāl ola. Güneş (9) kendüye ŧokunur görse pādişāh ola, (10) kendü elinde görse ol ḳader-i rūşen (11) ola. Eger güneşi gökde görse kendüye (12) nūrı ŧokunŝa pādişāhuñ heybeti gide**.** (13) Eger evinde güneş nūrın görse Óavretı **[7a]** (1) yoġı-sa Óavret ala, Óavreti varı-sa (2) niÓmeti issi ola. Eger ay nūrı evinde ŧoḳunur (3) görse ya kendü öñinde görse yüce (4) himmetlü ola. Eger ay azacıḳ görse ya ḳara (5) gür bir baħįl-zişt Óavret ala. Eger ayı-la (6) güneşi birbiri-le uġraşu görse iki (7) pādişāh birbiri-le uğraşa. Eger yılduz (8) görse ya elinde ya ḳıtında ya etegine düşe, (9) ululuḳ bula ve sözleri maḳūl ola. Eger (10) düşinde zuħal görse Óadil ve inśāf (11) issi ola, beg görse begligi arta. (12) Óālim görse ḳādı ola, sipāhį görse (13) vezįr ola, raÓiyyet görse bay ola. Eger **[7b]** (1) merįḥ görse ħūb Óavret ala. Eger Óuŧārid (2) görse yazıcı ola. Eger gök burclarını (3) görse nucūm Óilmin ögrene. Eger ĥamelį görse (4) māl-ı ġanįmet eline gire, ŝevrį görse daħı (5) böyledür. Eger cevz görse sarāy yapa. Eger (6) serŧān görse śāĥib arż ola. Eger esed (7) görse sulŧān ola. Eger sünbül görse māl- (8) dār ola. Mįzān görse ĥükm issi ola**.** (9) Eger Óaḳreb görse düşmānlı ola. Eger ḳavs (10) görse sipāh ola. Eger cedį görse vezįr (11) ola, beg ise begligi arta. Eger ĥūt görse (12) ḳaĥŧ ve ĥastalık ola, fıtne žuhūr eyleye. (13) Eger yilsüz yaġmur yaġar görse ya yeli-le yaġar **[8a]** (1) görse belā ve fitne ve sultān cevri (2) coḳ ola. Eger kendüyi rūzįgar yuḳaru (3) götürür görse ululıġa ve murādına irişe. (4) Eger yili azḳun azḳun esür görse rāĥat (5) bula ve śāĥib niÓmet ola. Eger yeli ŧobraḳ ve ŧoz (6) ile ḳatı eser görse ol vilāyete āfet iri (7) şe, ĥasta coḳ ola ammā nesįm yeli şifā ve rā (8) ĥatdur. Eger śabā görse feŧĥ ve nuśiretdür. Eger şimāli (9) yelin görse rāĥat ve niÓmet bula. eger cünūn (10) yelin görse azḳun eser guśśalardan (11) ḳurtıla, kendüden bir ħayır iş śādır ola. (12) Eger düşinde ḳar yaġar görse ĥelāli niÓmet (13) bula eger ŧolu ile karışık yaġar görse **[8b]** (1) ol daħı öyledür, her biri mįrāŝa daħı işā (2) retdür. Eger düşinde buz görse bay gün (3) lerinde niÓmetdür ve yemek daħı böyledür, (4) ḳış günlerinde ḳış artmakdur ve zaĥmet ve (5) meşaḳḳatdür. Eger düşinde gök gürlese (6) ol vilāyete üc dürlü nesne gele: belā u (7) saksaĥan ve ŧāÓūn. Eger düşinde bir (8) kimesneniñ üzerine bulut binse ĥükmi (9) issi olup behri-mend ola. bulut para (10) lasa ya eli-le ŧutsa ĥikmet ögrene. (11) Eger ŧuman görse belālardan emįn (12) ola ve ucuzlıḳ ola. Ḳara ŧuman (13) ve ḳara bulut ġuśśa ve

ḳayġudur. **Bābu Ŝāliŝe: [9a]** (1) Deñizler ve aḳarśular ve ḳurucayı ve ĥavużlar (2) ve ırmaḳlar ve gemiler ve kārizler ve ħendeḳler ve (3) ḳapular görmekdür. Eger düşinde deñiz gör (4) se ya deñizden śu icse sulṭān (5) lıḳ bula, cümle işi rāst gele. Ulular (6) icinde devlet ve Óizzet bula. Deñiz śuyı (7) icse ya deñizde şeyó bulsa bir ḳul śā (8) ĥibi ola. Eger aḳarśu görse rūzigārı (9) ħoş ola. Aḳarśudan icse śu rūşen (10) ise maḳśūdına ire. Eger kendüzin śu (11) icinde görse ḳayġudan ḳurtıla. Aḳar (12) śudan alsa māl śāĥibi ola. Arḳdan (13) śu alsa bir yerde māl eline gire. Eger **[9b]** (1) bardaḳdan ṫurı śu icse Óömri uzun (2) ola. Eger zemz ḳuyusundan śu icse Óaźāb (3) dan emįn ola. Eger śuya ġarḳ olur gör (4) se śu ṫurı ise niÓmet icinde ġarḳ ola, (5) bulanuḳ ise ĥarām māl śāĥibi ola. Eger (6) ḳurucay görse ĥācca vara. Ĥavūż görse (7) Óālim ola. Eger ĥavūżdan śu icse māl-dār (8) ve dįndār ola. Eger śudan kenāra cıḳsa ġuśśadan (9) ḳurtıla. Eger kendüsini ḳarada gemide görse (10) yāħūd gemide velākin ṫurur rūzigārı yoḳ (11) görse ġuśśada ḳala, cümle işi baġlana. Eger (12) gemiden ṫaşra cıḳsa ġuśśadan ḳurtul. MaÓzūl (13) ise manśıb ola, faḳįr ise ġanį ola, oġlı **[10a]** (1) ṫoġa. Eger dolābdan śu icse māl eline gire. (2) Eger ḳuyu görse Óālim ve ġanį ola. Eger kendüyi (3) ḳuyuya düşer görse düşmān mekrine uġraya. (4) Eger śudan śu ceküp icse bir uludan menfaÓat (5) göre ve eline rızḳ gire, anıñla yunsa ġuśśadan (6) ḳurtıla. Eger getürse māl ĥātır śāĥibi ola. (7) **Bābu RābiÓ:** Aydıñlıḳ ve žulmet ve şemÓi ve cırāġ ve (8) od ve ḳandįl görmekdür. Eger düşinde aydıñlıḳ (9) görse dįni arta, muġlaḳ işi fetĥį ola. Eger (10) ḳarañulıḳ görse azġunlıḳdan ĥaźer eyleye. (11) Eger ḳarañulıḳdan ṫaşra cıḳsa ġuśśadan (12) ḳurtıla ve ġanį ola. Eger od görse yanmış (13) ve dutuşur ġuśśadan ḳurtula ve bir uludan **[10b]** (1) eylik göre. Eger caḳmaḳ od gibi cıḳar görse (2) ḳorḳduġı nesneden emįn ola, baġlu işi (3) yüriye. Eger kendüyi āteş yer görse māl-ı yetįm (4) sebeb. Eger āteşde şeyó bişer görse ħoş ħaber (5) ler eşide. Eger kendüyi āteşli yerde görse ġuśśaya (6) uġraya. Eger āteşi dütünsiz görse Óilim (7) taĥśil eyleye ve hediye bula. Eger evine od dü (8) şer görse muśįbete uġraya ya ĥarām nafaḳa (9) idine. Eger bir yerden od cıḳup ġayrı yere (10) ṫoḳunur görse eline gizlü māl gire. Eger kendüyi (11) āteş ile ṫaġlar görse mālınıñ zekātın (12) vermemiş ola. Eger kendüyi od icinde görse (13) sulṭāndan ġuśśaya irişe. Eger elinde **[11a]** (1) şemÓ ve cırāġ görer ise ĥūb Óavret (2) ala. ÓAvret ise ĥūb ere vara, evlā (3) dı ṫoġa. Ġarįb ise vaṫanına vara, nagāh (4) faḳįr ise ġanį ola, beg ise devleti (5) arta, vilāyeti maÓmūr ola. Eger şehirde (6) ya evinde ḳandįl yanar görse ol (7) şehrüñ pādişāhı Óādil ola, ĥākimleri (8) Óadālet üzere olup ħalka āsūde (9) ĥāl ola. **Bābū Ħāmis:** Ṫaġ ve depecik ve (10) yüce yerler ve ḳum ve ṫaş ve ṫobraḳ (11) ve dįvār ve ev yapmaḳ ve ṫam görmekdür. (12) Eger kendüyi düşinde ṫaġ üzerinde (13)

görse murādına ire mertebe bula ve māl- **[11b]** (1) dār ola. Eger ṯaġdan iner görse ne (2) işe mübāşiret iderse rast gele. (3) Eger depecük göre māl ve niÓmet ve ḳuvvet (4) bula. Eger kendüyi yüksek yerde görse (5) muÓammer olup mertebe bula. Eger kendüsini tüz (6) yerde görse yāĥūd yolın az dıse ḳatı ḳayġuya (7) irişe. Eger ıssuz yerden gecse belālardan (8) ve ḳıtlıḳdan ḳurtılup rāĥat bula. Eger dü (9) şinde kendüyi yir yutmış görse eger parsa (10) illetligine uġraya, parsa degilse ġuśśalara (11) uġraya. Eger yir icinde görünmez olsa e(12) celi yaḳın gelmiş ola. Eger yerlerde ot bitmiş (13) ve śular aḳar görse dįni arta. Eger ḳum görse **[12a]** (1) zaĥmet ile māl bula. Eger ṯaş ṯobraḳ (2) görse māl-ı ĥelāl bula, eger yese māl-dār (3) ola. Eger dįvār ya Óimāret görse ya yapa (4) ululuġa irişe. Dįvārı yıḳılur görse (5) śāhib-i ħarāb ola. Eger yer üstünde ev yapsa (6) dirligi ħoş ola. Evini śırcalanmış görse (7) eceli yaḳın gelmiş ola. Eger kesik ev görse (8) coḳ māl bula. Eger bir ev görüp ve icine (9) girüp ne evdür bilmeyüp girü cıḳsa eyi (10) dür, sefere gide. Eger düşinde evini yapılmş (11) görse işleri yürüye, niÓmet ve devlet (12) bula. Demürden ev yapmaḳ daħı böyledür. (13) eger evi yıḳılur görse muśįbete uġraya. **[12b]** (1) Eger yüksek ṯam üzerinde görse ulu mertebe (2) bula. Eger düşinde bir ṯamdan bir ṯama ḳalḳsa (3) manśıbdan bir manśıba irişe. **Bābū Sādis:** (4) Mescid ve münāre ve münber ve muśallā ve cerāġ yandurmaḳdur**.** (5) Eger düşinde cumÓa ya maĥalle mescidin görse (6) ol kişi niÓmet ve eyilige irişe, dįni arta**.** (7) Eger mescid yapsa ol şehrüñ ulularınıñ (8) ĥāli ĥoş ola. Eger kendüyi mescid icinde ve (9) arḳasın mįĥrābda görse niÓmeti ve mālı arta (10) ve cümle āfetden sālim ola. Eger ḳavmiyle mescide (11) girür görse ħūb Óavret ala. Eger düşinde (12) münāreye ve menbere cıḳsa ya Óimāret eylese u(13) lu mertebe bula Ehlį ise degil ise yaramaz söz **[13a]** (1) söyleye, kendüye ziyān ire. Pādişah tevā (2) biÓnden ise devlet bula. Eger ḳādir olduġı (3) dersi oḳuta, yalan söylemiş ola. Eger münāre (4) yere yıḳılur görse ol ḳavmuñ aĥvāli perįşān (5) ola. Eger muśallį görse ĥācca vara. Eger mescidde (6) cerāġ yandurur görse oġlı ṯoġa. **Bābū SabiÓ:** (7) Bostān ve sarāy ve nerdubān ve bāzār ve dükkān (8) ve ĥammām ve degirmen ve śufa ve dehliz görmekdür**.** (9) Eger düşinde bostān görse Óavret ala, (10) oġlı doġa, ħoş dirlik ve belālardan emįn (11) ve gözleri nūrlu ola. Eger sarāy görse (12) ya icinde bulunsa rūzigārı ħoş ola, her (13) ümįdine erişe. Eger KaÓbe kendünüñ sarāyı **[13b]** (1) olmuş görse baġlu işi yürüye, sulṯān (2) āşnā ola. Eger düşinde nerdübān görse māl (3) lu kişi ola ve ħayır eyleye. eger dükkān görse ya (4) dükkānda otursa coḳ niÓmete irişe. Eger (5) ıssı ĥammāmda görse ḳayġuya uġraya, śuyı (6) muÓtedil ise baġlu işi açıla. Ĥammāmdan (7) ṯaşıra cıḳsa ġuśśadan ḳurtıla. Eger degirmen (8) görse eylik ve ululıḳ bula. Eger un ögüdüp (9) evine götürse

bir ulu kişiden ĥelāl loḳmā (10) eline gire. Eger degirmen ṯaşın śınıḳ görse (11) degirmen śāĥibi öle. Eger śufa görse yüce (12) sarāy issi ola. Eger dolāb görse ħazįne (13) dār ola. Eger dolābı śınıḳ görse ħazįne **[14a]** (1) dār fevti ola. **Bābū Ŝāminu:** Şehįr ve şehįrleriñ (2) ħocalarıyla dostlaşmaḳ ve ḳalÓa ve Ĥiśār ve (3) köşk ve kerbic ve kiremid görmekdür. Eger şehįr (4) görse dįni tamām ola, dirligi ħoş ola. (5) Kendüyi icinde görse yine böyledür. Eger şehrüñ (6) ħocalarıyla dostlaşur görse coḳ (7) māl bula, ḳalÓa ve Ĥiśār daĥı böyledür**.** (8) Eger kendüyi ḳalÓada ya Ĥiśārda görse (9) düşmāndan emįn ola. Eger köşk görse (10) vilāyet bula ve emir ve nāhį śāĥibi ola, düşmāndan (11) emįn ola. Eger ḳalÓa ya Ĥiśār Óimāret (12) eylese maḳśūdına vāśıl ola. Eger kerbic ya (13) konak görse māl cemÓ eyleye. Eger kiremid görse **[14b]** (1) bir ħuśūśa uġrayup maĥzūn ola. **Bābū TāsiÓ:** (2) Śandal ve kāfur ve gül suyı ve misk ve gülāb (3) ve Óanber ve ħoş ḳoḳular görmekdür. Eger śandal, (4) kāfuri ve gül śuyı ve Óanber ve ħoş ḳoḳular gör (5) se eyu ħaberler eşide. Eger düşinde misk (6) görse ya śatun alsa er ise Óavret ala (7) Óavret ise ere vara, murādına ire ve şāź ola. (8) **Bābū Óāşir:** Ḳoḳular, yaġlar, zaÓfurān ve Óūd (9) ve gül ve sünbül ve ḳaranfil ve cevz ve zeytūn görmekdür**.** (10) Eger ħoş ḳoḳular, yaġlar görse ya düşinde aña (11) ħoş duÓālar ve ŝenālar ḳılalar. Eger düşinde za (12) Ófiran görse ħasta ola, ṯaÓāmda görse (13) şāź ola. Eger düşinde gül bulsa ya birse **[15a]** (1) vaḳtinde ise murādı ĥāśıl ola, ħoş ħaberler (2) eşidüp sevine; vaḳti degil ise biraz śayru (3) ola yene tez ifāḳat bula. Eger aḳ gül görse (4) māl eline gire. Eger bahār günlerinde gül görse (5) altun bula. Eger śāru gül görse śayru ola (6) girü eyü ola. Eger sünbül ve ḳaranfil ve cevz ve zeytūn (7) bunlarıñ her biri niÓmetdür. **On Birinci Bāb:** Yesir (8) ve yigit ve ḳul ve ḳaravaş ve oġlan ve ḳız ve ḳarı (9) Óavret ve cirkin ḳarı görmekdür. Eger ḳoca (10) görse yāĥūd evine girüp selām virse (11) ya ardınca yürüse niÓmet ve devlet bula. (12) Eger yigit ḳoca olmış görse żaÓįf ola. Eger ḳul (13) görse ya śatun alsa ya bulsa ħayra **[15b]** (1) ve bereket irişe, düşmāna žafer bula. (2) Ĥūb ḳaravaş görse beşāret ve şāź (3) lıġa irişe, cirkin ve varlıḳ görse ġuśśalu (4) ve ḳayġulu ola. Eger süt emer oġlan görse (5) beşāret gele. Eger kendü ḳıtında cirkin oġlan (6) görse ġuśśadan ḳurtula. Eger gökcek yüz (7) lü oġlan görse feriştahdür, beşāret (8) gele. Eger ḳarı Óavret görse dünyādur. Eger ḳarı (9) Óavrete mālik olsa veyā eline nesne vir (10) se bu dünyāya māóil ve meşġūl ola. Eger düş (11) miş ḳarı görse görklü yüzli mübālıġa (12) ile dünyālıḳ bula. Eger cirkin ḳarı görse dünyā (13) lıgı telef ola. Eger Müslimān Óavret görse **[16a]** (1) güzel dirligi ħoş ola ve Ĥāceti revā ola. (2) Eger cirkin olursa dirligi ṯār ola. **On İkinci Bāb:** (3) Ġusul ve ābdest ve teyemmüm ve rukūÓ ve sücūd ve namāz (4) ve KaÓbe ve ḳarañuluḳda duÓā ḳılmaḳ ve tesbįĥ ve (5)

tehlįl ve tekbįr ve istiġfār ve oruc ve namāz ve (6) bañlamaḳ ve ġazā ve śavaş ve aġlamaḳ ve ḳāmet getür (7) meḳ ve vaḳfe ve Ĥacerü'l-esved ve zekvet ve śadaḳa ve (8) taÓām virmekdür. Eger düşinde śuya yunsa (9) ġuśśadan ḳurtula ve borclu ise borcundan (10) ḳurtıla, ħasta ise şifā bula. Eger düşinde ba (11) şın yusa günāhdan ḳurtıla. Eger elini yu (12) sa gitmiş nesnesi girü eline gire. Eger (13) ḳalan endāmın yunup elin yumsa **[16b]** (1) elinden sermāyesi gide. Eger ĥammāmda (2) ġusul eylese ġuśśadan ḳurtıla, ħasta ise (3) şifā bula. Eger düşinde ābdest alsa belādan (4) emįn ola ve ĥāceti revā ola. Yene kim ümįd ider (5) se ve bir ħaber işide eger bir nesne ile ābdest (6) alsa ki anıñla ābdest cāóiz olmaya ḳatı (7) ḳayġuya uġraya ve andan gec kurtula. Eger (8) düşinde teyemmüm itse niÓmetdür. Eger rukūÓ eyler (9) görse ĥāceti revā ola daħı dįni pāk (10) ola. Eger secde eyler görse Tañrı'ya yaḳın (11) ola. Eger taġ başında secde eylese ululıġa (12) irişe. Eger dįvār başında secde eylese (13) ħorluġa irişe. Eger düşinde namāz ḳılmaḳ **[17a]** (1) icün mescide girse iki cihānda Óazįz (2) ola. Mescide dürüst namāz ḳılsa ne ĥā (3) ceti var ise revā ola. Muśallāda namāz ḳılsa (4) rızḳ ḳapusı acıla ve iki cihānda Óazįz (5) ola eger. Maşrıḳden yana namāz ḳılsa dįni kem (6) ola ve dāóim zaĥmet göre. Ḳıble olmayan (7) yere namāz ḳılsa bir günāh işleye. Arḳasın miĥrā (8) ba virup namāz ḳılsa yalan and ice ve bir (9) zamān işi rāst gelmeyüp müteĥayyir ola**.** (10) Eger düşinde śabāĥ namāzın ḳılār görse (11) iki cihānda Óazįz ola. Eger öyle namāzın (12) ḳılar görse ḳorḳduġından emįn (13) ola ve murādına ire. Eger ikindü namāzın **[17b]** (1) ḳılsa borcından ḳurtılup ġanį ola. (2) Eger aħşam namāzın ḳılsa Óayāl bula, bir (3) düşmān ile dost olup şāź ola. (4) Yatsu namāzın ḳılsa daħı böyledür. Eger beş (5) vaḳit namāzı cemāÓatıla ḳılsa ḳorkdu (6) ġından emįn olup murādına vāśıl ola**.** (7) Eger yanın yatup namāz ḳılsa śayru ola. Eger bāġ (8) da ya bostānda namāz ḳılsa borcından (9) ve ġuśśadan ḳurtıla. Eger cemāÓatıla bütün (10) namāz ḳılsa saÓādet aña yüz duta**.** (11) Eger KaÓbe tamında namāz ḳılsa yüz niyet (12) ide ve imansız gide neÓūzu biǿllāhi. Eger (13) KaÓbe'den nesne alsa pādişāhdan **[18a]** (1) nesne bula. Yönin KaÓbe'ye dönmiş görse (2) dįni dürüst ola. Taĥta otursa (3) ġuśśası gide ve ber murād ola. Eger ḳara (4) ñulıḳda duÓā ḳılsa ḳayġudan ḳurtıla. Eger śol ya (5) nına selām verse işi düşvār ola. Eger Tañrı teÓālā'dan (6) yarlıġanmaḳ dilese aña māl ve evlād vire, tesbįĥin (7) önüne ġuśśaya uġraya. Eger lā-ilāhe illa'llāh dese (8) şāźlıḳ bula daħı ġuśśadan ḳurtıla. Eger kendüzin (9) sünnetsiz görse mālı arta, dįni eksile. Eger sünnet (10) işler coḳ ḳan aḳsa günāhından ḳurtıla. Eger Óavret (11) fercinden śu aḳar görse oġlı doġa. Ḳasıġında ḳıl (12) görse dünyāsı baġlana. Eger uyluġın ḳıllu görse (13) yaḳın ħıśımlarından eyilik göre. Eger incigin demür **[18b]** (1)

olmış Óömri uzun ve mālı arta. Eger iki baldırın (2) ḳıllu görse düşmāna žafer bula Allāh'u ekber dese (3) yāḥūd el-ĥamdü li'llāh dise düşmāna žafer bulup ḳuvvet (4) ve māl uzun Óömrü ve dįn dürüstlik bula. Eger (5) tekbįr ve tehlįl ve istiġfār ḳılsa ḥayır ve bereket (6) ve ṣāźlıḳ bula. Eger oruc dutsa şeref ve Óizzet (7) bula. Eger oruc vaḳtinde tutsa ĥelāl māl bula(8) ve murād ola ve āfetden emįn ola. Eger düşinde (9) ežān oḳusa ĥācca vara ya bir ulu ḥaber eyleye. (10) Eger fāsıḳ ise töhmet ve cevri ve ḥorlıḳ ile (11) raĥmet bula. Eger münārede yāḥūd yüksek yerde (12) bañlasa śāliĥ kişi ise ululıḳ bula fāsıḳ (13) ise günāhları āşikāre ola. Eger ḳāfile icinde **[19a]** (1) bañlasa ol sarāy śanalar. Eger ulu yerde bañlasa (2) śāliĥ kişiye emri māÓrūf ola, fāsıḳ ise bir belāya (3) uġraya. Eger ev icinde bañlasa ev śāĥibi (4) ola. Eger ādem üstünde bañlasa ol kişiye (5) ḳavm ḥıyānet eyleye. Eger ḳapu icinde bañlasa (6) uzaḳ sefere gide, eger üzerinde bañlasa cañ ḳoya (7) avınırken Óaḳlı gide, eceli yaḳın gelmiş ola. Eger (8) bāzār icinde bañlasa bāzār ḳavminden birisi öle. (9) Eger ġazā eylese ḥayr ve bereket ve niÓmet bula (10) daḥı kendünüñ ve Óayālinüñ Óömri uzun ola (11) ve ḥoş-ĥāl ola. Eger ġazāya gider olsa (12) faẓıl ve ululıḳ bula. Eger kāfir ile cenk (13) eyleyüp ḳılıc ursa Óizzet ve şeref bula. **[19b]** (1) Eger kāfirleri yaġmalar görse ĥelāl māl bula. (2) Eger ḳıyāmet görse ĥacca varsa pādişāh (3) ise Óādil ola degilse Óādil ola ḥasta (4) ise şifā bula ve ġuśśadan ḳurtıla. Ĥacc idüp (5) girü dönse Óömri uzun ola. Eger üzerine (6) ĥacc vācib olup ve ermese emānete ḥıyānet (7) eyleye. Eger kendüzin ĥarām icinde görse (8) dünyāda ġuśśadan ḳurtıla ve niÓmet ve ulul (9) lıḳ bula, maḳśūduna ire. Eger KaÓbe evlerin (10) görse ululuḳ bula, niÓmeti arta. Ḳāfir ise (11) Müslimān ola, fāsıḳ görse tevbe eyleye, (12) zindānda ise ḥalāś bula. Eger iĥrām baġlansa (13) tevfįḳ ve rāĥat bula. Eger kendüzin Śafā ile **[20a]** (1) Merve arasında görse dįndār ola, dünyālıgı (2) arta, dünyādan imān ile gide. Eger elin (3) Ĥacere'l-esvede üzerine ḳosa ĥaccı miyesser ola. (4) Eger Ĥacere'l-esved cöksa dįni icinde bedāÓat (5) işleye. Eger zekāt virse ĥācet revā ola, (6) ḳorḳduġından emįn ola. Eger bir faḳįre taÓām (7) virse ġuśśadan ḳurtıla. Eger kāfire nesne vir (8) se bir işde düşmāna yardım ide. Eger śadaḳa (9) virse murādına vaśıl ola. **On Ücünci Bāb**: (10) Ḳāḍı ve ḥalįfe ve imām ve Óālim ve ḥatįb ve müóeźźin (11) ve rencūr ve ṭabįb ve terāzū ve ḳurbān görmekdür. (12) Eger ḳāḍı görse murādına vaśıl ola hükmim issi**.** (13) Eger acuḳ yüzlü görse Tañrı andan ḥoşnūd **[20b]** (1) ola. Eger melūl görse Tañrı'dan aña bir bela gele. (2) Eger ḥalįfe ya imām ya Óālim ya ḥatįb görse (3) māl ve Óizzet ve ululıḳ bula. Eger ḥatįb ya imām (4) olse ehlį ise ululıḳ bula degilse (5) yaramazdur tevbe eylesün. Ḥutbe oḳusa ehlį (6) ise śalāĥa gele degilse ḳayġu bula. Eger (7) aḳ ṭonı-la yanına yatup imāmet eylese ol (8) kişi öle. Eger

imāmet eylese ululıġa erişe**.** (9) Eger ṭabįb görse ulular ile oturup (10) śoĥbet ide. Eger kendüyi ħasta görse bir (11) eyu iş işleyüp Tañrı'ya andan ħoşnūd ola. Eger (12) terāzū berāber ṭartılu görse şehrüñ (13) ḳāđısı Óādil ola ve pādişāhuñ Ĥāli ħoş **[21a]** (1) ola. Eger terāzūnuñ kuşeyi śınıḳ görse (2) ḳāđı Ĥükminde žulm eyleye. Eger deve ya ḳoyun (3) ḳurbān eylese ḳullar āzād eyleye. Zindānda ise (4) ħalāś bula borclu ise borcından ħalāś (5) bula faḳįr ise bay ola Ĥacca niyyet etdi (6) yse müyesser ola, düşmāna žafer bula, ħasta (7) ise şifā bula. Eger ḳurbān uġurlandırsa yalan (8) söyleye. Eger śayru ḳurbān icün ḳoyun bo (9) ġazlar eceli gelmiş ola. eger ḳoyun ya śıġır (10) ḳurbān eylese bayrām icün ġuśśadan ḳur (11) tıla. **On Dördünci Bāb**: Ḳalem ve ḳalemdān (12) ve divid ve muśĥaf ve nāme ve menŝūre ve mürekkeb (13) görmekdür. Eger ḳalem görse ulu ve māl- **[21b]** (1) dār ola. Ḳalemdān görse māl-dār ola (2) ve hūb Óavret ala. Eger divid görse oġlı (3) ḳızı ṭoġa, ḳul ḳaravaş bula. Eger muśĥaf (4) görse göñli murādın bula, dįni ḳavį ola. (5) Eger muśĥaf bulsa ya bir kimseye baġlışlasa baylıḳ (6) bula ve Ĥikmet ögrene daħı ululuḳ beşāretleri (7) erişe. Nāme ve menŝūre görse ululuḳ ve pā (8) dişāhdan beşāretdür. Eger mürekkeb görse (9) ya ṭonuna dökülse ziyān göre eger yazıcı (10) zaĥmet ile māl bula. **On Beşinci Bāb:** (11) Ādem ve ādemlerin başın ve endāmın, balġam (12) ve Ĥilāl görmekdür. Eger coḳ ādem görse (13) pāk eŝvāblar geyer hergün şāź ola daħı **[22a]** (1) dįni ḳavį ola, işi yüriye. Er ādem başı gör (2) mek ṭoḳuz vechi üzeredür. Ululuḳ ve vi (3) lāyet kimden ḳāóide görmek ve beglik (4) ve ḳul ve ḳaravaş ve altun ve gümiş ve sevinmek. (5) Eger ādem başın kesik görse on iki (6) biñ dirhem gümiş eline gire. Kendü başın büyük (7) görse ululuḳ bula. Eger kendü başın (8) Ĥayvān gibi görse düşvār işe uġraya. (9) Eger başını ḳuş başı gibi görse uzun (10) sefere gide. Eger bişmiş baş yese ādem baş (11) larında eger bellü kişiniñ başı ise bellü (12) yerden māl bula eger degilse ġāóibden (13) bula. Eger kendü başını ayru görse **[22b]** (1) ululuḳdan düşe. Eger kendü başın it (2) başın gibi görse delü ola. Eger kendüsini (3) yalıncaḳ görse meşhūr kişi ise ġuśśadan (4) ḳurtıla müfsid ise ġuśśaya uġraya, (5) sırrı işkāre ola. Eger baş acuḳ yalın (6) ayaḳ göre tevbe ḳıla, ḳurtıla. Eger sacını (7) kesmiş görse ya sac getürmiş olsa (8) ġuśśadan ḳurtıla. Eger yoħsul görse (9) kim śacı uzanmış ġuśśa arta. Bay (10) kişi görse mālı arta ve şāź ola. Eger (11) sacın uzun görmek ġāzįler sulṭān (12) lara Óavretlere ḳutdur, devletdür. Eger başın (13) yolunmış görse düşmān źafer bula. Eger **[23a]** (1) sacın getürdügi Óādeti ise düşle (2) daħı getürse eyüdür degilse yaramazdur. (3) Eger Óavret düşinde śacın yolsa ya (4) eri öle ya kendü öle. Eger eri saḳalın (5) yolunmış görse ya yolsa Ĥāceti revā (6) ola, ḳorḳduġından emįn ola, mālı (7) telef olsa yerine gele. Eger saḳalın Ĥad (8) dan gecer görse yaramazdur. Eger

endāze (9) miḳdārı uzanmiş görse ululıġa (10) irişe. Eger göbegindeñ uzanmış (11) görse ḳonşına yavuz nazar eyleye. Eger (12) yigit kişi saḳalın aḳ görse Ĥāli (13) ħoş ola. Eger bir kişiniñ śaḳalın dutsa **[23b]** (1) daħı cekse eline andan mįrâŝ (2) gire. Eger śaḳalın eksik görse ħor ola. (3) Eger śaḳalın śeġirken bir miḳdārı eline gelse (4) mālı telef ola. Eger beyāne etmese mālı telef (5) olmaya eger yolsa ululuḳ bula, mālı (6) arta. Śaḳalın yusa muĤtāclara eyülügi (7) irişe. Eger Óavretiniñ śaḳalı bitmiş gör (8) se ḳızı olmayup mālı coḳ ola. Ḳol (9) tuġın ḳıllu görse māldur. Boynın (10) ince ve ḳıśa görse dįni żaÓif (11) ve mālı az ola. Eger saġ elin görse dir (12) ligi ħoş ola, uzanmış görse (13) daħı böyledür. Eger śol elin uzanmış görse **[24a]** (1) dişi ħıśımlarından eylik göre. Eger elini (2) kendü silse cümle işi yüriye. Eger śaġ (3) elin altunlamış görse devleti gide eger śol (4) elin öyle görse Óavreti öle. Eger ḳolın (5) ḳıllu görse borclu ola eger barmaḳların öyle (6) görse oġlı, ḳızı, ḳarındaşı arta. Eger tırnaġı (7) uzanmış görse dįni ve dünyāsı ḳuvvet bula. (8) Eger endāzeden artıḳ uzanmış görse dįni (9) ve dünyāsı helāka vara, keserse ġuśśadan (10) ḳurtıla. Eger ellerin ḳıllu görse ya borclu ola (11) ya śayru ola. Eger ellerin naḳışlu görse Ĥile (12) ile māl bula. Eger ḳasıḳ ve ḳoltuḳ ḳılı (13) uzansa māl ve murātlu Óavret bula. Eger coḳ **[24b]** (1) göz görse dįndār ola. Gözsüz oġlı (2) doġsa dįni gide ve teninden āvāre ola. (3) Gözüne Óilāc eylese dįni dürüst ola. (4) Eger göz kötrüm ya gözsüz görse yaramaz (5) dur. İşbu Óilletlerin birin kendüde görüp (6) rāżį olmasa şāźlıḳ bula, cümle āfet (7) ve Óilletlerden ḳurtıla. Eger kendüyi kör (8) görse dįni gide. Eger ayaġın śınmış gör (9) se yoħsul ola. Dünyā taleb eyleyüp (10) gelmese cümle aĤvālde ayaḳ śınmaḳ ġuśśa(11) ve ḳasāvetdür. Eger ayaġın kendüden ayru (12) görse dįni fesāda gide. Eger yañaġın (13) nūrlu görse Ĥāli ħoş ola. Eger **[25a]** (1) yüzüni cirkin görse ħasta ola. Eger coḳ (2) nesne bulsa aḳrabāsı dostı coḳ ola. Eger (3) Óavret görse oġlı doġa. Eger cirkin ḳoḳulu (4) nesne görse zaĤmete uġraya. Eger burnını (5) kesik görse ḳarındaşlarından öle. Eger (6) aġzından eyu nesneler görse kim cıḳar eyu (7) söyleye, yanlu cıḳsa yaramaz söyleye. Eger aġzın (8) baġlu görse söylemezse küfre vāśıl ola. Eger (9) dudaġın uzun görse ḳarındaşı dostın coḳ (10) ola, eksik görse ḳalasınca ola. Eger di (11) lin acılur görse ḳuvvet ve düşmāna nuśret (12) bula. Eger dilini uzun görse suḳıtsız (13) söyleye. Eger dilini iki görse Óālim ola**. [25b]** (1) Eger dilini baġlu görse yoħsul ve ħasta ola. (2) Eger dişin yuḳarusın görse atadur ve ḳarındaş (3) dur, erkek ħıśımlarıdur. Aşaġa dişi (4) anadur ve dişi ħıśımlarıdur. Eger yuḳaru diş (5) lerinden düşse atası ya Óammisi öle eger (6) aşaġadan düşe śayru ola eger uzanmış (7) ya aġrır görse ululuḳ bula, aġzı icinde (8) degilse māl ve niÓmet bula eger etegine düşe (9) oġlı doġa. Eger dişlerinden eliyle

cıḳarsa (10) māl bula. Eliyle dişin oynatsa aḳrabāsı öle. (11) Eger ḳulaġın görse üc ḳızı ola yāħūd (12) Óavret ala. Ḳulaġın ayru görse Óavre (13) tin boşaya ya ḳızı fevt ola. Eger ḳulaġın **[26a]** (1) bir görse ħısımlarından biri öle. Eger ḳu (2) laġın küpelü görse ḳızı ve oġlı doġa. (3) Eger ḳulaġın ḳoparsa atası dįninden (4) döne. Eger ḳulaḳların coḳ görse ya dįne (5) döne. Eger aġzın ḳurı görse dįni ve (6) rūzįgarın tār ola. Eger belin ḳavį görse (7) oġlı doġa. Eger beli śınsa oġlı fevt (8) ola. Emcekin uzun görse Óavret (9) zinā eyleye. Eger Óavret emecekin emse yoħsul (10) ola. Eger ādem cigerin yese ya bulsa ya görse (11) māl ħazįnesi bula. Eger ud yerin acılmış (12) görse gizlüsi işkāre ola. Eger kendüyi (13) yalıncaḳ görse ne işlerse ħayr eyleye, rast **[26b]** (1) gele; kış güninde ġuśśadur. Eger yalıncaḳ ḳa (2) lın ayaḳ görse bay ola. Eger yüregi ḳaysa (3) oġlı ola. Eger teninde ḳıl arıtsa ġuśśadan (4) ḳurtıla. Eger boyuñ görse ululıġa er (5) işe, Óayāli doġa. Mededden taşra görse (6) ġuśśaya uġraya. Eger źekerin iki görse (7) oġlı coḳ ola eger kesse ya kesilmiş görse (8) evlādı ve mālı telef ola. Eger nutfe gör (9) se murādın bula, dįni dünyālıgı arta. (10) Eger źekerin ferc olmış görse ḳamu işde (11) Óāciz ḳala. Eger yoġun görse bay ola, (12) göñli murādına ire. Eger sünnet görse işi (13) noḳśān ola. Eger ĥayāsın ḳavį görse **[27a]** (1) düşmāna žafer bula. Eger ĥayā ve źekerin baġlu (2) görse evlādı olmaya. Eger sünnet itseler günāh (3) dan ḳurtıla, aġrır olsa yaḳın ħısımlar (4) ından biri öle. Eger sünnetsiz olsa mālı arta, (5) dįni eksile. Eger Óavret fercinden śu aḳar görse (6) oġlı doġa. Eger uyluġın ḳıllu görse yaḳın (7) ħısımlarından eylik göre. Eger incigin demür gör (8) se Óömri uzun ola ve mālı arta. Eger baldırın (9) ḳıllu görse borclu ola ve bir ħuśuś icün maĥpūs (10) ola. Eger coḳ ayaḳlar görse musāfir ise kenizir ola (11) yoħsul ise bay ola Óavret görse eri (12) ola. Eger topuġına taş doḳunsa öle ya (13) ḳatı ġuśśaya uġraya. Eger siniri üzelse işine **[27b]** (1) peşįmān ola. Eger teniniñ tamarların görse (2) ata ana mālı ile ḳuvvetlene. Eger dizin (3) görse mālı gide, bir kimseniñ yüregin cıḳar (4) sa yine mālı eline gire. Eger ayasın görse (5) cömerd ola. Eger gövdesinde baş ve budun (6) dan ḳan aḳar görse māl-dār ola. Eger (7) bir merde ādem tersin düşürür görse māl (8) cemÓ eyleye. Eger aġlarsa şāź ola, gül (9) se ḳayġulu ola. Eger śovuḳ gözyaşı (10) görse şāź ola, ısıcaḳ ḳayġudur. Eger (11) aḳsırup gözyaşı gelse şāź ola. Eger (12) burnı ḳanasa māl ve genc bula. Burnına (13) śu gelse borcından ḳurtıla. Eger kendü **[28a]** (1) zin yuñulu görse ulu mertebe bula. Kol (2) tuġın yolmaḳ māldur. Eger ḳulaġın arıtsa (3) ħoş ħaber eşide. Eger aġzın yarın gider (4) se māldur. Eger ḳanlu yar görse ħarām māl (5) bula. Eger aġzından coḳ yar aḳar görse coḳ (6) māl bula, rāzı işkāre ola. El ayaḳ kesmek, (7) acımaḳ ḳutdur; aśılmaḳ uzun Óömürdür. Eger (8) barmaġın görse Óamelinden ayrıla.

Eger (9) teninde endāmlarından eksik görse (10) ḳatı ġuśśaya uġraya. Eger ādem etin yese (11) ġaybet söyleye. Eger ādem başın yese eyüdür. (12) Eger balġam ḳuśśa ġuśśadan ḳurtıla. Eger tevbe (13) ḳılsa borcından ḳurtıla. Eger misvāk **[28b]** (1) görse ya dutsa ne işlerse rast (2) gele. Eger źekerinde ḳıl görse Óazįm ulu (3) lıġa erişe. Eger tenin arıḳ görse śayru (4) ola. Endāmlarından nesne arıtsa yusa (5) māl ve niÓmet ve şeref bula. Eger tenin şişmiş (6) görse ḳuvveti arta, düşmāna taÓn idüp (7) žafer bula. Eger Óavret sacın kesse eri (8) niñ eceli yaḳın gelmiş ola. **On Altıncı Bāb:** (9) Ḳapu ve kilįd ve kürsį ve taħta ve śandūḳ (10) ve şādırvān ve döşek ve kese ve beşik (11) ve maĥmil ve cārdāḳ ve nūr görmekdür. (12) Eger ḳapu görse rūzigārı ħoş ola. (13) Eger ḳapusın śınmış yanmış görse ĥāli **[29a]** (1) żaÓįf ola. Eger ḳapu yapılmış görse Óavret (2) ala, belādan ḳurtıla. Eger ḳapusın acsa baġlu (3) işi açıla. Eger kilįdi yāvı ḳılsa her ne ted (4) bįri var ise yoḳ ola eger bulsa ḳuvvet (5) ve devlet bula. Kürsį ululuḳdur. Taħta gör (6) se ve üzerinde otursa Óizzet bula. Dö (7) şeksiz görse sefere gide. Eger taħta üzerinde (8) melik görse ya olsa vilāyet bula. Eger (9) taħta üzerinde uyur görse dįni yo (10) lunda ġāfil ola. Eger sandūḳ görse Óav (11) retden fāóide ve Óizzet bula. Eger şādır (12) vān görse uzun Óömürdür. Eger baş (13) yaśduḳlar görse ḳullar coḳ ola. Eger **[29b]** (1) döşenmiş döşek görse vilāyet bula, (2) Óavret ala, ḳul ve ḳaravaş śāĥibi ola. (3) Eger geyse ve beşik ve maĥmil ve cādır ve cārdāḳ (4) görse Óizzet ve mertebe bula zāhid (5) ise degilse ġuśśadür. Eger nūr görse dev (6) let aħįrine degin vara, şāź ola **On Yedi** (7) **nci Bāb:** Cölmek ve tennūr ve ocaḳ ve tütün (8) ve kömür ve canaḳ ve tabaḳ görmekdür. Eger cölmekde (9) aş bişürse sultāndan māl bula. Noħūd, (10) baḳlā, mercümek bunların ḳanġısın görse (11) ġuśśadur. Eger tennūr görse sarāyda ulu ola. (12) Eger tennūrda etmek bişürse maÓįşet taleb (13) eyleye. Eger tennūr yapsa düzen issi ola. Eger **[30a]** (1) tennūr yıḳılsa bir vaḳıÓaya uġraya. Eger etmek (2) bişürse rızıḳ bula. Eger ocaḳ ve kömür (3) görse ĥaram māldur. Eger tütün görse Óźāb (4) dur. Eger aġac canaḳ görse sefere vara, eline māl (5) gire. Eger tabaḳ görse ḳaravaş bula. **On** (6) **Sekizinci Bāb:** Yir debrenmekdür. Eger yir debrenür (7) görse ol ḳavm ġuśśaya ve ḳayġuya düşeler. (8) **On Ţoḳuzıncı Bāb**: Kān aldurmaḳ ve ĥacā (9) mat ve kitāb ve yazu yazmaḳdur. Eger ḳan aldur (10) sa dostdan ħoş sözler eşide. Eger bir kişiyi (11) gelüp kendüden ḳan alup ol kişi kim idü (12) gin bilmese ol kişi Melekü'l-mevtdür, eceli yaḳın (13) gelmiş ola. Eger śaġ ḳolından ḳan alsa malca **[30b]** (1) arta, śol ḳolından alsa dostı arta. (2) Eger ḳan aldurup coḳ aḳsa eceli yaḳın (3) gelmiş ola. Eger ĥacāmat itse emānet śā (4) ĥibine dege. Eger ĥacāmat ḳılıc yir olsa (5) ḳan alduran kişiye devlet erişe. Eger kitāb (6) oḳusa ya yazu yassa ḳorḳduġından (7) emįn ola.

Yegirminci Bāb: Yol ve gā (8) øit ve Ĥadeŝ ve acı cekmek ve źekerinden (9) yılan cıḳmaḳ ve necis üstüne oturmaḳdur**.** (10) Eger yol görse şāźlıḳ bula, ġuśśadan (11) ḳurtıla. Eger müsterāĤede gāøit ḳılsa ya ḳayu (12) ya bir ıssuz yere ġāøit eylese ne ḳadar ġuśśa (13) sı var ise gide, borcundan ḳurtula **[31a]** (1) ve māl-dār ola. Eger bir yerde ġāøit eylese (2) kim ne yerdür bilmese ummaduġı yerden dünyā (3) lık bula. Eger ŧonunda Ĥadeŝ eylese bir günāh (4) işleye eger ŧonuna bulsa Ĥarām māl bula. Eger (5) acı cekse dāøim eylik göre. Eger źekerinden yılan (6) cıḳar görse bir yaramaz oġlı doġa. Eger necis (7) yerine otursa māl bulup şāź ola. (8) **Yegirmi Birinci Bāb:** Aġaclar ve yemişler gör (9) mekdür. Eger buġday aġacın görse ya ḳırsa (10) ādemler icinde meşhūr ola. Eger yemiş aġa (11) cın kesse ya ḳırsa ġuśśa ve ḳasāvet bula. (12) Eger aġac görse oġlı doġa, şāź ola. Eger (13) bāġcede sebze aġacın görse dirligi **[31b]** (1) ħoş olup şāź ola, görüp ne aġacıdur (2) bilmese dįni dürüst ola, ḳardeşler (3) inden ḳuvvet erişe. Eger ḳuru aġac görse (4) eksiklü ola. Eger zeytūn aġacı görse (5) şāź ola. Eger nār aġacı görse mālı Ĥelāl (6) bula. Eger nār yese Ĥarām māl bula eger ŧatlu nār (7) māl ve şāźlıḳdur. Eger turunc aġacı görse (8) bir kimseyle dost ola ve Øavret alup oġlı (9) doġa. Eger ḳabaḳ aġacın görse ŧayyib ola. (10) Eger ḳabaḳ aġacın evinde görse oġlı ŧo (11) ġa, Ĥasta ise şifā bula. Eger dūt aġacın (12) görse şerif ve bay ola, ħalāyıḳlar andan (13) menfaØat göre vaḳti degilse ḳışdur. Eger **[32a]** (1) gülgen aġacın görse altun gümiş bula. (2) Eger Øūd aġacın görse cömerd ola ve (3) menfaØatlü ola. Eger Øūdı bulsa şerįf kişi (4) den māl bul. Eger budakda aġacın görse (5) żaØįf ise bay ola. Eger elma aġacın görse (6) hediye bula, yese murādın bula. Eger ayva (7) aġacın görse mevsiminde eyüdür degilse (8) ḳış arta. Eger Øunnāb aġacın görse dįn- (9) dār ola, yese Ĥelāl māl bula. Eger ħurmā aġa (10) can görse dįni pāk ola, hamiyyeti bula, cö (11) merd ola. Eger emrūd aġacın görse ya yese (12) mevsiminde vilāyet bula. ārzūsına va (13) śıl ola, ley vaḳti ise māl Ĥarām bula. Eger **[32b]** (1) şeftālū aġacın görse ya yese oġlı doġa**,** (2) yese ŧatlu ise mefaØat bula acı yese (3) mażarrat bula. Eger incįr aġacın görse bay (4) ola ve lākin benāt olmaya. Eger incįr yese oġlı (5) doġa, ḳul ḳaravaş bula. Eger ḳoz yese (6) öksüz malın yeye. Eger bādem aġacın görse (7) ġarįblige düşe, bādem görse bay (8) ise māl gizleye. Eger incįr yese menfaØatlü (9) Øilim taĤśįl ide, śayru ise şifā bula. (10) Eger fındıḳ aġacın görse māldur lākin (11) Ĥarām. Eger sögüt aġacın görse dilim (12) menfaØat bula. Eger zerdālū aġacın gör (13) se menfaØatdür, zerdālū görse **[33a]** (1) śayru ola. Eger aġ üzüm aġacın görse (2) cemØ olunmuş māl bula, üzüm vaḳti degilse (3) śavaşa. Eger Ĥıyār görse menfaØatdür. (4) Eger kiras aġacın görse maḳbul oġlı (5) doġa. Kiras yemek dahı eyüdür, Ĥelāl (6) niØmetdür. Eger nergis görse

ehli ve Óayāl (7) ola, Óavret ise ere vara. **Yigirmi** (8) **İkinci Bāb**: Śoġan, sarmısaḳ, peynir, ṫuz (9) ve śaman ve śamanlıḳ ve aġız ve ot içmek (10) ve ḳifaÓ ve süd görmekdür. (11) Eger śoġan ve śarmısaḳ ve peynir görmek (12) ġuśśadur. Eger ḳara ṫuz görse Ĥelāl (13) māl bula ya bir ġuśśaya uġraya. Eger aḳ **[33b]** (1) ṫuz görse māl ve dirhem bula. Eger śamanlıḳ (2) görse kelezlikle māl bula, śaman ile (3) ot görse daḥı böledür. Eger kendü (4) zin śamanlıḳda görse ya melik ola, (5) ġanį ola. Eger acı aġuz görse ya yese (6) Ĥarām māldur. Eger ot icse tevbe ḳılmaḳdur**.** (7) Eger ḳifaÓ māllu kişiye ḳulluḳ ide. Ĥayvānlar (8) uñ südin görmek ya śaġmaḳ māldur**.** (9) Eger geyik südin görse Óavret (10) mālından mįrāŝ yeye. Eger deve südin (11) görse ya icse sulṫāndan māl bula. (12) Eger it südin görse ya icse düşmān (13) üzerine žafer bula. Eger dilgü südin **[34a]** (1) görse ya icse ḳorḳulara uġraya, (2) śayru ola, Ĥarām māl bula, mekre uġraya. (3) Eger caḳal südin görse Óavretden (4) māl-dār ola, töhmete uġraya. Eger cenik (5) südin görse śayru ola. Eger ḳablan (6) südin görse işkāre düşmāndur. (7) Eger eşek südin görse yaramazdur**.** (8) Eger ḳurt südin görse pādişāhdan (9) ḳorḳudur. Eger śıġır südin görse dįni (10) pāk olup māl bula. Eger ayu südin görse (11) ḳutdur, düşmana žaferdür. Eger eti yenur canā (12) varlaruñ südin görse ya yese bir kişi (13) virse düşmāna žafer bula, māl-dār ola. **[34b]** (1) Eger peynir görse şāź ola, māl-dār ola. (2) **Yegirmi Ücünci Bāb**: Etmek, ṫatlular, ḳand (3) ve nebāt ve şeker ve ṫuzlıḳ görmekdür. (4) Eger etmek bulsa ululuḳ bula. Eger ḳurı (5) etmek görse dirligi ħoş ola. Eger (6) etmeki yumşaḳ görse eylik ve rāĤat bula**.** (7) Eger bişmiş etmek gösre Ĥelāl māl bula. (8) Eger arba etmekin görse coḳ eylik göre, (9) perhįzkār ola. Eger Ĥavānda coḳ etmek görse (10) dįni dürüst ola, Óömri uzun ola, (11) Óayāli doġup şāź ola. Eger Ĥelvā ve ṫatlu (12) lar görse Ĥelāl māl bula ve menfaÓat (13) bula, murādına irüp şāź ola. Eger bal gör **[35a]** (1) se ya yese Ĥelāl māldur. Eger azacuḳ (2) ṫatlu görse ya yese pādişāhdan māl (3) bula. Eger ṫuzluḳ görse ḳaravaş bula**.** (4) **Yigirmi Dördünci Bāb**: Güriş şarāblar gör (5) mek ve esermekdür. Eger güriş yese eyüdür. (6) Eger ṫatlu şarāb icse māl ve şifā ve rāĤat (7) ve niÓmet bula. Eger ekşi şarāb icse dir (8) ligi ħoş ve Óömri uzun ola. Eger şarāb (9) icse ya şifaha emeklü māl bula. Eger eserek (10) olsa ya icse esirse bay ola ve (11) Ĥarām māl bula, ġuśśadan ḳurtıla, şāź ola. (12) **Yegirmi Beşinci Bāb:** Cevher ve incü ve yākūt ve (13) mercan ve ħalĦāl ve bilezik ve dirhem ve aḳca **[35b]** (1) ve gümiş ve altun ve dįnār ve mis ve cırāġ ve havān (2) ve legen ve yüzük ve birinc yüzük ve zümrüd (3) görmekdür. eger cevher görse ya śatun alsa (4) ya bulsa ya bir kişi virse coḳ māl bula, Óayāli (5) doġa, devlete ere. Eger incü görse Óilim ögre (6) ne, yese Ḳur’ān ezberleye. Eger yāḳūt görse (7) evlene, ḳaravaş eline gire. Eger

ħalḥāl görse (8) yene zindāna giriftār ola. Eger bilezik görse (9) Óizzet ve mertebe bula. Eger dirhem ya aḳca ya gümüş māl (10) bula, evvel bahārda görse her bir dirhem icün (11) biñ dirhem eline gire. Eger altun görse ġuśśadan (12) ḳurtıla. Eger filori yāvu ḳılsa gümüş bula. Eger (13) filori görse Óavret ala, oġlı doġa. Eger **[36a]** (1) altunıla gümüş ḳarışmış olsa ħıyānet eyleye. (2) Eger mis görse ġuśśa bula. Eger havān ya cırāġ (3) ya legen görse Óavret almaḳdur. Eger yüzük (4) görse māl ve ḳaravaş bulup Óavret ala. Eger (5) altun yüzük görse artuḳ mertebe bulmaḳdur. (6) Eger yüzügi śınıḳ görse devleti fevt ola. Eger (7) birinc yüzük görse Îhicāz'a vara, vilāyet bula, (8) düşmāna žafer bula. Eger zümrüd görse yekerekdür, (9) dįni pāk olmaḳdur. Eger elinden śuya demür dü (10) şe yaḳınlarından biri öle. **Yigirmi** (11) **Altıncı Bāb:** Kürk ve geysi ve Óimāme ve üsküf (12) ve tāc ve cübbe ve şalvār ve mibzer ve edik (13) ve corāb ve başmak ve ṭaylāsan ve yaġmurluk **[36b]** (1) ve ebrįşim bez ve penye bez görmekdür. Eger kürk (2) görse ya geyse baylıḳdur ve Óizzetdür ve ħoş (3) dirlikdür ve devletdür. Eger bay güninde (4) kürk geyer görse ġuśśaya uġraya, (5) ḳış güninde görse niÓmetdür. Eger ḳızıl (6) ṭon görse ya geyse ħuśūmetdür, Óav (7) rata eyüdür. Eger śaru ṭon görse ya (8) geyse ħuśūmetdür, Óavrete eyüdür. Eger (9) śaru ṭon görse śayru ola, meger Óāde (10) ti ola. Eger yeşil śuf giyse ya azaraḳ renk (11) lü śuf giyse niÓmet ve mertebedür. Eger (12) Ĥavayır giyse coḳ māl bula, Óažįm ululuġa (13) erişe. Eger yaġmurlıḳ görse ya geyse ħilÓat **[37a]** (1) geyse ve Ĥelāl māl bula ululıġa eriş. (2) Donın yusa ġuśśadan ḳurtıla, şāź ola. (3) Eger yeñi ṭon görse ya geyse yeñi manśıb (4) bula, faḳįr ise bay ola zindānda ise (5) ħalāś ola, eger śayru ise şifā bula, ne kim (6) elinden cıḳmışdur girü gele. Eger Óamāme görse (7) ya śarınsa niÓmet ve ululıḳ bula. Eger ḳara Óamāme (8) görse ġuśśadur. Eger üsküf görse ya geyse (9) Óizzet ve mertebe bula ḳıymeti ḳadar. Eger tāc görse (10) altundan cevherlü memleket ve saltanat bula. (11) Eger cübbe görse ya geyse ḳuvvet ve menfaÓat bula. (12) Eger şalvār ve mibzer görse evlenmekdür, ħādım (13) ve ḳaravaşdur. Eger edik görse Óavret **[37b]** (1) ala, ḳul ḳaravaş ve düşmān žafer bula. Eger (2) ḳuşaḳ ya siyah ḳuşaḳ görse ḳuvvet ve vi (3) lāyet bula. Eger belinde ḳuşaḳ görse işi (4) yüriye, mįrāŝ bula. Eger eñsesinde ṭaylasān (5) görse ululuḳdur, oġlı doġa. Eger yaġmurlıḳ (6) ya ħilÓat geyse Ĥelāl māl bula. Eger ebrįşim (7) ve penye görse Óavretdan mįrāŝ bula. (8) **Yigirmi Yedinci Bāb**: Öpmeḳ ve ḳocmaḳ ve cimāÓ (9) ḳılmaḳdur. Eger Óavret alsa ḳatı bay ola, (10) coḳ büyüdüġin yerine götürmüş ola. Eger (11) bir kişiyi öpse, ḳocsa tamām murādın (12) bula. Eger Óavret cimāÓ itse devleti yürüye**,** (13) vilayet bula. Eger cuhūd Óavrete cimāÓ eylese **[38a]** (1) ulu kişiden ħayır göre. Eger Óavretine ya kız (2) oġlana cimāÓ eylese murādına erişe. (3) **Yigirmi**

Sekizinci Bāb: İb yandugına ve iblik (4) ve mefluc görmekdür. Eger ib görse (5) ḳuvvet bulup dįni arta, düşmāna žafer bula. (6) Eger kendüzin baġda görse zühdi art (7) maya. Eger kendüzin zencįrde görse ġuśśalu (8) ola. Eger elin ayaġın baġlu görse küfüre düşe. (9) Eger boynın ya elin zencįrde görse tevbe (10) eylesün, ḳurtılsa ġuśśadan ḳurtıla. Eger zin (11) dānda görse ya zindānda aġaclarla ör (12) seler ol aġaclar śaġısınca altun bula, (13) kavmi tar ola. Eger igne görse menfaÓatdür. **[38b]** (1) Eger igne ve iblik görse ya don dikse (2) ne kim murād iderse ĥāśıl ola. Eger mefluc (3) görse zaĥmet ile māl bula. **Yigirmi** (4) **Ŧoḳızıncı Bāb**: Silāĥ ve süñü ve ḳalḳan (5) ve ḳılıc ve oḳ ħancer ve bucaḳ ve ustura ve bilegi (6) ve kūs ve ŧabul ve siller ve śavaş ve cenk (7) ve baġlamaḳ ve yıġmaḳ ve cevkān ve Óamūd ve zırh ve (8) cevşen ve ḳılıc ve ayna görmek, ŧalāḳa andı (9) icmekdür. Eger silāĥlar görse ḳudret (10) ve menfaÓatdür. Eger süñü görse oġlı doġa (11) ve sefere gide, murādın bula. Eger ḳalḳan görse (12) ḳarındaşdur, belādan emįn olmaḳdur. Eger bir kimseó (13) oḳ vursa yaḳın gelmiş ola. Eger bildügi **[39a]** (1) bir kişi gelüp kendüyi okla ursa eceli (2) gelmiş ola. Eger ħancer ve bucaḳ görse ḳut (3) dur ve erkek ħıśımlardur ve düşmāna žafer (4) dür. Eger bıcaġı śınsa erkek ħıśımlarından biri (5) öle. Eger ustura görse ḳutdur ve ḳardeş (6) dür. Kös ve ŧabıl görse pādişāhdan (7) ħorlıḳdur. Eger siller ve śavaş cenk ve baġlamaḳ (8) ḳamu-veş ħalāyıḳa ziyandur ve bu düşi gören (9) māl ve menfaÓat bula. Cevkān görmek sulŧān (10) lara murāddur ve ḳalan kavme yetlü. Eger söz eşitmek (11) ħuśumetdür. Eger Óamūd görse ya dutsa daħı (12) ḳavį ola. Eger zırh görse fāžıl ve cömerd (13) ola. Eger cevşen görse düşmanından **[39b]** (1) emįn ola. Eger ḳılıc görse sulŧānlara (2) eyüdür. Eger ḳılıc gecse oġlı ola. Eger ḳılıcı (3) śına ḳatı śınmasa kendü öle. Eger kendüyi (4) ḳılıc ile ursalar uran kimdür bilmese eceli (5) gelmiş ola. Eger bıcaḳ görse ḳuvvetdür. Eger (6) iyne görse işi işkāre ola, oġlı doġa, (7) ġuśśadan ḳurtıla. Eger ŧalāḳa andı ice (8) ġuśśadur, mālın olup Óavretin boşamaḳdur. (9) **Otuzuncı Bāb**: Ebrişim yüni ve penye yüni (10) görmekdür. Bunlarıñ ḳanġısın görse (11) sulŧānlara māl ve niÓmet ve menfaÓatdur, (12) ḳavme ħuśumet ve ḳayġudur. **Otuz Birinci** (13) **Bāb**: ÓAśā görmekdür. ÓAśā görse ḳuvvet **[40a]** (1) ve murād bula. **Otuz İkinci Bāb**: Zindān ve (2) ḳafes ve gūristān ve ulular ve sin ḳazmaḳ, (3) ölmek ve evinde cenāze görmekdür. eger kendüzin (4) zindānda görse ḳayġuya düşe, ḳafesde görse (5) de böyledür. eger gūristān görse tövbekār ola. (6) Eger ulular görse ümįdin kesdügi nesne bula. (7) Eger kendüyi ölmiş görse Óömri uzun ola**.** (8) Eger uluyı aġlar görse imān getmiş ola eger (9) ölmiş giru gelmiş görse Ĥāli ħoş ola. Eger (10) ölüyi cıḳar görse Óömri uzun ola. Eger sin (11) ḳāzsa düşvār ola. Eger ulu nesne virse ħalḳ (12) icinde

ulu şey bula, öle. Eger ölmiş kişi nesne (13) ümmet cānı icün vire ulularla yürür görse **[40b]** (1) eceli yaḳın gelmiş ola. Eger evinde cenāze görse (2) ümįd etdügin bula. **Otuz Ücünci Bāb:** (3) Depelemek ve öldürmek ve aġac ḳancıyla urmaḳ (4) dur. Eger ādem veyā ĥayvān depelese düşmāna (5) žafer bula. Dostun ya ħışımın depelese dost (6) luġın otura eger düşmān ise žafer bula. (7) Eger bir kimesneyi aġac ile ya ḳanca ile ursa ol (8) yerden ḳan aḳsa yaramazdur, ḳan aḳmazsa (9) aġac saġıŝıca altun bula. **Otuz Dördınci** (10) **Bāb**: Düdük ve def ve ḳānun ve ceng ve (11) cegāne ve ḳopuz ve nerd ve satrancdur. Eger düdük (12) çalsa ġuśśa ve maÓśiyetdür. Def ve ḳānun (13) çalmaḳ ve eşitmek şāźlıḳdur, ceng ve cegāne **[41a]** (1) ve ḳopuzcaḳ ve düşvārlıḳdur. Eger bunları az (2) çalınur görse şāź ola, nerd ve satranc (3) bilmekdür. **Otuz Bişinci Bāb**: Bunda dāne dök (4) mek ve un ve taħıl, cuvāl almaḳ ve śatmaḳ ve śa (5) tun almaḳdur. Eger dāne dökülmiş görse ucuz (6) ola, eger cuvālda görse ḳaĥt ola. Eger buġdayı (7) śatun alsa manśıbdan ziyānlıḳ olup (8) ġurbete düşe, coḳ zaĥmet bula. Eger buġdayı (9) yese māl bula. Buġdayı śatun almaḳ ya śatmaḳ (10) ħaber-i kāźibdür. Eger ekin ekse tevekkül edüp (11) ĥelāl māl bula. Eger arba görse śayru (12) ola ve kimse ile śavaşa. Eger birinc görse (13) coḳ māl bula. Eger taru görse ħor **[41b]** (1) ca nesne eline gire. Eger simsim görse coḳ (2) māl bula. Eger ḳuru buġdayı görse ħalḳ (3) icinde ḳıt ola. **Otuz Altıncı Bāb**: (4) Havāda ucmaḳ ve ḳonmaḳ ve havāda sarāy yapmaḳ (5) görmekdür. Eger havāda ucsa sefere gide. (6) Eger ucup aġaclara ḳonsa ol şehrüñ ulularıyla (7) śoĥbet ide. Eger gökden yaña ucup ḳorḳusı (8) olsa mübārek sefere gide, ol seferde coḳ (9) menfaÓat görse eger gökden yere düşe, Óav (10) retin boşayup ġayrı Óavret ala. Eger göklere (11) cıḳsa daħı otursa Ĥicāz'a vara. Eger havā (12) da ḳuş gibi ucsa murād bula. Eger feriştahlara (13) ḳarışa zāhidlerle śoĥbet ide. Eger havāda **[42a]** (1) sarāy yapsa cümle işi yürüye. **Otuz Yedi** (2) **nci Bāb:** Yırtıcı ĥayvānlar ve cānāvārlar görmekdür**.** (3) Eger yırtıcı ĥayvānlar ve canāvarlar üzerine (4) ise bir Óacāyib nesne bula, ümįdin kesmişden (5) iki nesne bula ve Óazįz ola, eger ḳorḳsa (6) belādan emįn ola. Eger ĥayvān ya yırtıcı cā (7) navar ziyān iderse zaĥmete uġraya. Eger cāna (8) vāra žafer bulsa düşmāna žafer bula. Eger ĥayvā**n** (9) larda dutuşa anuñ üzerine ġalibe olsa (10) müddeÓį ise žafer bula, şāź ola. **Otuz Sekizinci** (11) **Bāb**: Elini cöġen ile yumaḳ ve ĥilāl görmekdür**.** (12) Eger elin cöġen ile yusa nevmįd ola. Ĥilāl (13) lese dostı ile śavaşa. Eger ħilāl görse **[42b]** (1) ya dutsa dişlerin artısa elinden (2) mālı telef ola. **Otuz Ŧoḳuzuncu Bāb**: (3) At ve ḳatır ve eşek ve deve görmekdür. (4) Eger ata binüp at mutįÓ olsa Óizzet bulup (5) mālı arta. Eger at görse Óizzet bula. Eger ḳuruġı (6) uzun ata yense menfaÓat bula. Eger anuñ (7) ḳuruġı kesük ola ḳulluḳcılarından

ayrıla. Eger at (8) görüp havāya ucsa sefere gide, vilā (9) yet śāĥibi sulŧān ola, cümle murādını ire. Eger (10) at etin yese māl ve Óizzet ve mertebe bula. Eger at (11) ile çekişe, Óavret ile śavaşa. Eger yalıncaķ ķatır (12) görse binse Óavret ala, oğlı ķızı olmaya. Eger (13) eşek görse baĥt ve devlet bula. Eger eşek **[43a]** (1) etin yese bir cahil kişiden nesne bula. Eger (2) eşek buġazlasa fesād iş işleye. Eger eşekden (3) düşse eceli ayaġın gelmiş ola. Ya ķatı (4) yoĥsul eger deveye binse māl bulup Óavret (5) ala. Eger binecek deve cökse ol kişi ĥasta ola. (6) Eger deveyi depelese bir ulu kişi maķhūr ola. Eger (7) deveyi śaġsa ol Óavret ziyan göre. Eger (8) deve etin yese ya üleşdürse bir kişinüñ (9) mālı eline gire. Eger eserek deve görse ya binse (10) bir ulu kişi üzerine ġālib mužaffer ola. Eger yalıncaķ (11) deve görse fesād işe yüriye. **Ķırķıncı Bāb**: (12) Ķoyun ve ķoclar ve ķuzı ve oğlaķ ķaśśab (13) ve keci ve cānāvārlar etin ve yüregin görmekdür. **[43b]** (1) Eger ķoyun bulsa ya buġazlasa bir ulu kişi (2) üzerine ġālib ola. Eger ķoyun bulsa ya bu (3) ġazlasa bir ulu kişi üzerine ġālib ola. Eger (4) ķoyun buġazlasa ya birü görse etin üleşdür (5) se bir ulu kişi ölüp mālı telef ola. Eger ķoyun (6) derisin yüzse anda ādemlere işkence (7) ideler. Ķoyun başın teninden ayırsa ya ayru görse (8) Óavretinden ayrıla. Eger ķoyun ayaġın görse (9) bir vechile şāhid ola. Eger evine ķoyun girse (10) ya götürse coķ māl bula. Eger dişi ķoyun buġaz (11) lasa etin üleşdürse ĥāceti revā ola eger (12) ķuyruġi ve eti ve ayaġı cümle ne varısa māl ve niÓmetdür**.** (13) Eger ķoyun-la cekişe bir ulu kişi ile śavaşa**. [44a]** (1) Eger ķoyunuñ etin cigle yese kimse ile śavaşa. (2) Eger ķoyunın başın yese ululuġa erişe, Óömri (3) uzun ola. Eger ķoclar görse ol vilā (4) yetüñ müşerrefi ola. Eger ķuzı ya oğlaķ gör (5) se ya bilse oğlı doġa veyā bir ķul eline gire**.** (6) Eger ķaśśab görmeye kimdür bilmese Melekü'l mevt'e (7) dür eger ķaśśablıķ eylese ķaśd ile bir ĥaŧāya (8) mübtelā ola. Eger eve ķaśśab götürse ġuśśa (9) ve maÓśiyetdür. Eger keci etin yese ġuśśadur. Eger evine (10) keciyi alsa müfsid kişi evine gele, kendüye (11) ġam erişe. Eger cānāvārlar yüregin yese māl (12) cemÓ eyleye. **Ķırķ Birinci Bāb**: Ŧaġlardaġı (13) eti yenur cānāvārları görmekdür. Eger bun **[44b]** (1) ları görse endişelü ola. Eger bunlaruñ (2) etin görse ya yese düşmāna žafer bula, (3) ĥelāl mįraŝ bula. Eger ķolına binse nereye (4) dilerse gitse ġuśśaya erişe. Eger ķablanı (5) evinde görse bir niyetlüdin issi ile (6) dostlıķ bağlaya. Eger ķablan-la çekişe, (7) ķablanı kesse ġālib ola düşmānına. eger ķablan (8) eli ve derisi düşde menfaÓatdür ve māldur. Eger geyik (9) dutsa ķız oğlan ala. Eger śıġın geyik (10) dişin görmek görgülü Óavret ala. Cümle (11) geyik düşde Óavretdür. Eger düşde (12) bunlaruñ buzaġusın ya oğlaġın bulsa (13) oğlı doġa. Eger geyik endāmlarından görse **[45a]** (1) ķuvvet ve menfaÓatdür. **Ķırķ İkinci Bāb:** (2) śıġır

buzaġuŝın görmek ve śaġmaḳdur. Eger (3) śıġıra binse māl bula pādişāhdan. Eger evine (4) śıġır görse mālı coḳ ola. Eger śıġır buġazlayup (5) etin üleşdürse Ǿamel ŧola. Eger semiz śıġır (6) görse niǾmet, ucuzluḳ ola. Eger śıġır (7) ıñ ve yaġın görmek daḥı böyledür ammā de (8) risin görmek ḳutdur. Eger śıġır śaġsa (9) ḥoşluḳ ve ṣāźlıḳdur. **Ḳırḳ Ücünci Bāb**: (10) Bil ve ḳañlı görmekdür. Eger bile binüp (11) nereye murād iderse gitse büyük pa (12) dişāh ile dosluḳ bağlaya. Eger etin yese (13) māl bula. Eger bili öldürse ulu kişiye ḳahır **[45b]** (1) eyleye. Eger bili şehirde durur görse begi (2) maǾzul ola, öle. Eger bile binse saltanat arta. (3) Eger ḳañlı görse ululuḳ ve vilāyet issi ola. (4) Eger ḳañlıdan düşe manśıbdan düşe. Eger (5) ḳañlı śınsa bir ulu kişi öle. **Ḳırḳ Dördünci Bāb:** (6) Ŧoñuz ve śıcan ve keler ve yılan ve porsuḳ (7) ve ejdeha ve örümcek ve Ǿaḳreb görmekdür. (8) Ŧoñuz görse yaramaz kişi ile śoĥbet ide. Eger (9) ŧoñuz görse ol śıfatlu kişi ḳahır eyleye, etin (10) yese ĥarām māl bula. Eger ŧoñuz görse ādemler (11) icinde ḥor ola, işi fesāda gide. Eger ŧoñuza (12) binse devlet bula ve düşmāna ġālib ola. (13) Eger ŧoñuz görse ĥacca vara, murādına irişe**.** **[46a]** (1) Eger śıcan öldürse ĥacc ve ĥasenāt ide. Eger (2) śıcan dutsa bir fāsıḳ Ǿavret ala eger bişir (3) se Ǿavret mālı bula eger yese Ǿavretinden (4) žulüm ile māl bula. Eger keler görse ḳoġcı ola eger (5) öldürse bir ġamāz öldüre. Eger yılan ile cekişe, (6) düşmāna śavaşa, öldürse düşmāna ḳahır eyleye. (7) Eger yılan eti her vechile menfaǾatdür. Ḳara yılan (8) görse ḳāfirdür. Eger ejdeha ve porsuḳ görse (9) žālim pādişāhdur. Eger örümcek görse ya dut (10) sa ya ŧonında görse zāhid ola. ǾAḳreb (11) düşmāndur ve ġamāz Ǿavretdür, öldürse (12) düşmāna žafer bula. **Ḳırḳ Bişinci Bāb**: (13) Arslan ve ḳablan ve ayu ve ḳurt ve sırtlan **[46b]** (1) görmekdür. Eger arslan görse sulŧāndur**.** (2) Eger arslan ile cekişe düşmān ile (3) śavaşa, binup muŧįǾ olsa düşmāna ġālib (4) ola ve sulŧān kendüye muŧįǾ ola. Eger (5) ḳablan görse düşmāndur, uġraşur görse (6) ve yekse düşmāna ġālib ola. Eger ḳablan eti (7) ve derisi ve yaġı görse māl ve niǾmetdür. Eger (8) ayu görse düşmāndur ammā eti ve derisi ve yaġı (9) māl ve niǾmetdür. Eger ḳurt görse cirkin (10) ḳoca Ǿavretdür. Eger sırtlan görse ya (11) binse cirkin Ǿavret ala. Eger sırtlan ile (12) śavaşsa Ǿavret ile śavaşa. Eger sırtlan (13) eti yese Ǿavret cazulıḳ eyleye, Ǿāḳıbet **[47a]** (1) mālın yese **Ḳırḳ Altıncı Bāb:** Ḳuşlar gör (2) mekdür. Eger keklik görse dįnsüz ve fā (3) sıḳ ola. Eger ŧūŧį görse feśiĥ ola. Eger di (4) şin sın görse ħūb Ǿavret ala eger bülbül (5) görse yine büyledür. Eger śıġırcuḳ görse ḳul (6) ḳaravaşdur. Eger hüdhüd görse beśįr ve (7) Ǿālim ola. Sįmurġ görse devlet bula, (8) ulu yerden Ǿavret alup murādına ire. Eger (9) ucar ḳuşlar görmek, śavtların eşitmek (10) ġavġāya uġramaḳdur. Eger bir ḳuşı eteği altına (11) alsa bir kimseye žulm eyleye. Eger

ḳuş kendüye (12) yese ġarib ħaber eşidüp şāź ola. **Ḳırḳ** (13) **Yedinci Bāb:** Aru ve cekürge ve ḳarınca **[47b]** (1) ve ḳalan ufaḳ cānāvārlar görmekdür. (2) Eger bal arusın görse ĥekim ola, māl-dār (3) Óavret ala. Eger cekirge görse ceriler erişe. (4) Ḳarınca görmek teşvişdür, ḳalan ufa (5) cuḳ cānāvārlar ĥorlıḳ ve muśibetdür. Eger püre (6) ve bit görse ĥaḳır ve żaÓįf ola. **Ḳırḳ** (7) **Sekizinci Bāb**: Balıḳ ve ḳurbaġa ve (8) yengec ve śu cānāvārları görmekdür**.** (9) Eger balıḳ görse ya dutsa māl ve rızḳ (10) bula eger aġıla görse ya dutsa coḳlıḳ (11) ḳaravaş bula. Eger ḳurbaġa ya baġa görse (12) Óābid ve zāhid ola. Eger ḳara ḳurbaġa görse (13) Óaźāba uġraya. Eger yengec görse māl bula. **[48a]** (1) Girü ḳalan cānāvārları görse māl ve (2) menfaÓat bula. **Ḳırḳ Ŧoḳuzıncı Bāb**: (3) dev ve ŝulŧān ve perį ve deccāl ve put (4) ve ĥacc görmekdür. Eger dev görse ya (5) varlıḳdur. Eger iblįs görse dįnsiz ve (6) utanmaz kişi aña düşmān ola. Eger perį (7) görse yalan söz söyleye. Eger deccāl (8) görse ol vilāyetde fitne coḳ ola. (9) Eger put ve ĥacc görse tevbe eylesün. (10) **Ellinci Bāb**: Śanóat ehlin görmekdür. (11) Eger demürci görse işlese śarb işler (12) aña āsān ola. Eger terāzū ŧartılur görse (13) emįn ve Óadįl ola. Eger ḳılıccı görse burak **[48b]** (1) lu ola. Eger cevşenci görse şāź ola. Eger (2) naÓlcı görse ādemlerle dostluḳ bağlaya. (3) Eger süñüci görse menfaÓat bula. Eger ḳalḳan (4) cı görse yavuzlardan emįn ola. Eger (5) başmakcı görse elinden ħayr gele. Eger ŧabįb (6) görse ħayr işleye. Eger etmekci görse sulŧān (7) Óadįl ola. Eger degirmenci görse ādemlerden (8) rizḳ bula. Eger def calıcı görse fesād işleye. (9) Eger śarrāf görse dünyāya meşġūl ola. Eger bostāncı (10) görse ħazįnedār ola. Eger ḳapucı görse (11) ħalāyıḳlarla dirlik süre. Eger ḳan alıcı (12) görse ħoş tedbįr ḳıla. Eger sin ḳazıcı görse (13) ĥileye uġraya. Binici görse şeref işi **[49a]** (1) ola. Eger yazıcı görse ħayrı coḳ işleye. (2) Eger śarrac görse sulŧān ħizmetinde ola. Žur (3) bāz görse şirke düşe. Eger naḳḳāş görse (4) yalan söz söyleye. Eger ādem aśıcı görse (5) muŧmaÓ ve ħayırsuz ola. Eger ġammāz görse (6) kimse ile śavaşa. Eger süd śatıcı görse (7) zįrek ola. Şeker ḳıruş görse niÓmet (8) bula. Eger incü śatıcı görse māl bula. Eger yemiş śa (9) tıcı görse mevsüminde eyüdür. **Elli Birinci Bāb**: (10) Dügün ve ḳonuḳluḳ eylemekdür. eger def-le dügün (11) ya ḳonuḳ görse ġuśśaya uġraya. Eger defsüz (12) görse şāźlıḳdur. **Elli İkinci Bāb:** (13) Ḳur'ān oḳumaḳdur. Eger Baḳara sūresin oḳusa Óömri **[49b]** (1) uzun eger. Al-Óimrān oḳusa mįraŝ bula. (2) Eger Māóide sūresin oḳusa saÓādet bula**.** (3) Eger EnÓām sūresin oḳusa Óālim ve Óābid (4) ola. Eger AÓrāf sūresin oḳusa düşmāna (5) žafer bulup māl bula. Eger Enfāl sūresin (6) oḳusa dünyādan gitmedin tevfįḳ bula**.** (7) Eger Tevbe sūresin oḳusa tevbe ide. Eger (8) Yūnus sūresin oḳusa ŧarlıḳ bula. (9) Eger Hūd sūresin oḳusa düşmāna žafer (10) bula. Eger Yūsuf

sūresin oḳusa ġayrete (11) düşe, göñli ħoş ola. Eger RaÓd sūre (12) sin oḳusa duÓālar ŝenālar ide. Eger İbrāhįm (13) sūresin oḳusa Ĥaḳ TeÓālā'yı **[50a]** (1) cennetde muşāhide eyleye. Eger Ĥicr sūresin (2) oḳusa aglayıcı ola. Eger Naĥl sūresin (3) oḳusa Ĥaḳ TeÓālā'nuñ Beyġāmber'i dostı ola. (4) Eger Benį İsrāóįl sūresin oḳusa riżā uóllaha (5) yaḳın ola. Eger Kehf sūresin oḳusa rū (6) zį geyk ola, muammer ola. Eger Meryem sūre (7) sin oḳusa Ādem Beyġāmber'e yaḳın ola. Eger (8) Ŧaha sūresin oḳusa Tañrı'ya yaḳın ola. (9) Eger Enbiyā sūresin oḳusa ŝevāb bula. Eger (10) Ĥacc sūresin oḳusa ĥacca vara. Eger Ḳad (11) Eflaħa sūresin oḳusa felāĥ bula. Eger (12) Nūr sūresin oḳusa nūrlu ola. Eger Furḳān (13) sūresin oḳusa Óālim ola. Eger ŞuÓara **[50b]** (1) sūresin oḳusa müşkilleri ĥal ola. (2) Eger Ḳaśaś sūresin oḳusa Óālim ola. (3) Eger Óankebūt sūresin oḳusa emānet (4) Allah'da ola. Eger Rūm sūresin oḳusa (5) dükel işleri açıla. Eger Loḳmān sūresin (6) oḳusa ĥikmet bula. Eger Secde sūresin (7) oḳusa Tañrı dostlarından ola. Eger Aĥzāb (8) sūresin oḳusa ḳatı zāhid ola. Eger (9) Sebā sūresin oḳusa Óacāyibler göre. (10) Eger Fāŧır sūresin oḳusa ŧarįḳ-i mustaḳįme (11) sülūk eyleye, melāóike anuñ icün istiġfār (12) ideler. Eger Yāsįn sūresin oḳusa ħā (13) liś niyetlü ola. Eger Śāfāt sūresin oḳusa **[51a]** (1) ħayr ve bereket bula. Eger Śād sūresin o(2) ḳusa ulu melik ile āşinā ola. Eger Zümer (3) sūresin oḳusa cennet ehlinden ola**.** (4) Eger Müómin oḳusa ħoş ħaberler erişe. Eger (5) Fuśśilet oḳusa Ĥaḳḳa yaḳın ola. Eger (6) Óasif oḳusa raĥmet bula. Eger Duħān (7) oḳusa dįninde ŝābit ola. Eger Cāŝiye (8) oḳusa murādına ire. Eger Aĥḳāf oḳusa (9) günahı Óaff ola. Eger Sūre-i Muĥammed oḳusa ḳıyā (10) met güninde livāiól-ĥamd dįninde ĥaşr ola. (11) Eger İnā Feteĥnā oḳusa žafer bula. Eger Ḳāf (12) oḳusa ĥaḳ yolında ŝābit ola. Eger Ve'ź-źari (13) yāt oḳusa işinde muĥkem ola. Eger Ve'ŧ-ŧūr **[51b]** (1) oḳusa Allah andan rażı ola. Eger Ve'n-necm (2) oḳusa ulu makāma erişe. Eger İḳtarab (3) oḳusa ĥāceti revā ola. Eger el-Raĥmān (4) oḳusa raĥmet bula. Eger VāḳÓa oḳusa (5) dįni dost ola. Eger Ĥadįd oḳusa (6) āsān ola. Eger Mücādele oḳusa mücāde (7) le eyleye. Eger Ĥaşr oḳusa velįlerle ĥaşır (8) ola. Eger Mümteĥine sūresin oḳusa tevekkül (9) ehli ola. Eger Śaf oḳusa şehįd ola. Eger (10) CumÓa oḳusa dįni tamām ola. Eger Münāfiḳūn (11) oḳusa küfür ve nifāḳdan maĥfūž ola. Eger (12) Teġābun oḳusa emįn ola. Eger Ŧalāḳ (13) oḳusa Óavret alup boşaya. Eger Taĥrįm **[52a]** (1) oḳusa ḳıyāmet sırrı ħafāda ḳala. Eger Tebā (2) rek sūresin oḳusa yüzi nūrlu ola. (3) Eger Sūretü'l-ḳalem oḳusa ĥikmet ve belāġat (4) bula. Eger el-Ĥāḳḳa oḳusa coḳ kitāb o (5) ḳuya. Eger Seóele Sāóil oḳusa Tañrı'ya mutįÓ (6) ola. Eger Nūĥ oḳusa ādemįleri fesādan (7) ḳurtara. Eger Cin oḳusa beriler aña mutįÓ o (8) la. Eger Müzzemmil oḳusa gicede kāóim ola**.** (9) Eger Müddeŝŝir oḳusa śāóim ola, Ḳıyāme o

(10) ḳusa da böyledür. Eger Dehr oḳusa melik (11) ve devlet bula. Eger Ve'l-mürselāti oḳusa (12) belādan emįn ola. Eger Óamme oḳusa Ĥaḳ āmālinde (13) ola. Eger Ve'n-nāziÓāt oḳusa yoĥsulluḳdan **[52b]** (1) ḳurtula. Eger Óbese oḳusa göñli gözi açıla. (2) Eger Kuvviret oḳusa Ĥaḳ selāmetinde ola. (3) Eger infiṭār oḳusa aĥret ḳorḳusında (4) emįn ola. Eger Veylüó oḳusa ĥisāb āsān (5) ola. Eger İnşiḳāḳ oḳusa emāned ola. (6) Burūc oḳusa kāfirler şerrinden emįn (7) ola. Eger AÓlā oḳusa İbrāhįm Óaleme selā (8) cār ola. Eger Hel Etāke oḳusa cehennem (9) ṭaÓamından yemeye. Eger Ve'l-fecr oḳusa (10) āsān cān vire. Eger Lā Uḳsimu oḳusa (11) rizḳı āsān ola. Eger Ve'ş-şemsi oḳusa (12) ħayr Allah ide. Eger Ve'l-leyl oḳusa renclü olup (13) Óāḳıbet ifāḳat bula. Eger Ve'đ-đuĥā oḳusa **[53a]** (1) ġanį ola. Eger Elem Neşreĥ oḳusa imān ile (2) inşirāĥ bula. Eger Ve't-tįnnu oḳusa muĥterem o (3) la. Eger İḳraó oḳusa Tañrı'ya yaḳın ola eger (4) İnnā Enzelnā oḳusa daħı böyledür. Eger Lem Yekun (5) oḳusa dįndār ola. eger Ve'l-Óādiyāt oḳusa (6) ġāzį ola. eger el-ḲāriÓatu oḳusa dünyā gözi (7) yene ħor ola. Eger el-Hüküm oḳusa dįni dürüst (8) ola. Eger el-ÓAśr oḳusa tevbe ḳıla. Eger Veylüó (9) oḳusa dünyāsı az ola. Eger Elemtere oḳusa (10) dünyāsı ħor ola. Eger Li'ilāfi oḳusa belālar (11) dan emįn ola. Eger Ere Eyte oḳusa namāza müdā (12) vim ola. Eger İnnā Óateynā oḳusa kevŝerden ice**.** (13) Eger Kāfirün oḳusa dünyāda berk ola. Eger **[53b]** (1) İzā Cāeó oḳusa nuśret bula. Eger Tebbete oḳusa (2) žafer bula. Eger İħlāś oḳusa mekir şeytāndan (3) emįn ola. Eger ḳul eÓūzu bir el feleḳi oḳusa ĥalā (4) yıḳ şerrinden emįn ola. Eger Birebü’l-nāsi (5) oḳusa vesvās ve ħannās şerrinden emįn (6) ola. Eger Fātiĥa oḳusa yedi āyet olduġundan (7) yedi aÓžāsı emānda ola. Eger Āyetü’l-kürsį (8) oḳusa belādan emįn, ħasta ise şifā (9) bula. Ḳalan Ḳur’ān’dan oḳumaḳ saÓādetdür (10) ve Óömri uzun olmaḳdur. Temmet bi-ivazi'llahi teÓala

4. SÖZLÜK

- A –

āsān: (<Far.) Kolay (2a-2).

āsūde ĥāl: (<Far.) Sıkıntısız, rahat (5b-11).

aşaġa: (<T.) Aşağı (25b-3).

āşnā: (<Far.) Aşina, tanıdık, bilindik (13b-2).

azġunlıḳ: (<T.) Kötülük, fenalık (10a-10).

-ÓA-

Óāḳıbet: (<Ar.) Sonuç, nihâyet (3b-3).

Óālim: (<Ar.) Çok bilen kişi (2a-13).

Óarş: (<Ar.) Gökyüzü (2a-4).

Óavret: (<Ar.) Kadın (6b-13).

Óayāl: (<Ar.) Çocuk (4a-8).

-B-

bāb: (<Ar.) Bir kitabın bölümlerinden her biri (2a-3).

baḥįl-zişt: (<Ar.+Far.) Çirkin (7a-5).

bañla-: (<Far.) Okumak (16a-6).

başmak: (<T.) Ayakkabı (36a-13).

bay: (<T.) Zengin, varlıklı (21b-5).

bedāÓat: (<Ar.) İyilik (20a-4).

behri-mend: (<Far.) Bilen, anlayan (8b-9).

beled: (<Ar.) Şehir, memleket (5b-10).

benāt: (<Ar.) Kızlar (32b-4).

berk: (<T.) Güçlü, kuvvetli (53a-13).

beśįr: (<Ar.) Hayırlı haber getiren (47a-6).

beşāret: (<Ar.) Müjde, iyi haber (2b-12).

beyān: (<Ar.) Anlatma, söyleme (2a-2).

bir-: (<T.) Vermek (14b-13).
bühtan: (<Ar.) İftira etme (3b-12).

-C-

cedį: (<Ar.) Oğlak burcu (7b-10).
cekiş-: (<T.) Boğuşma, kavga etme (46b-2).
cemØ: (<Ar.) Biriktirme, toplama (14a-13).
cevkān: (<Far.) Eğri sopa (38b-7).
cevzā: (<Ar.) İkizler burcu (7b-5).
cimāØ: (<Ar.) Cinsel ilişki (37b-8).
cöġen: (<T.) Sabun özelliği olan bitki (42a-11).
cuhūd: (<Ar.) Yahudi (37b-13).

-D-

defØ: (<Ar.) Öteye itme (1b-10).
đelālet: (<Ar.) Delil, işâret (3a-6).
dilgü: (<T.) Tilki (33b-13).
divid: (<Ar.) Yazı Takımı (21a-12).
düş: (<T.) Rüyâ (4b-4).
düşvār: <Far.) Zorluk (2b-6).

-E-

ebrişim: (<Far.) İpek iplik (36b-1).
edik: (<T.) Pabuç (36a-12).
emcek: (<T.) Göğüs (26a-8).
emrūd: (<Far.) Armut (32a-11).
encām: (<Far.) Son, nihâyet (4a-7).
esed: (<Ar.) Arslan burcu (7b-5).
eser-: (<T.) Sarhoş olma, sersem olma (35a-5).
evvel: (<Ar.) İlk başta, başlangıç (2a-3).

-F-

fāsıḳ: (<Ar.) Günahkâr kimse (2a-9).

felāĥ: (<Ar.) Mutluluk (50a-11).

ferc: (<Ar.) Kadınlarda üreme organı (18a-11).

ferişţah: (<Far.) Büyük, ulu kişiler (2b-8).

fevt: (<Ar.) Kaybetme (14a-1).

filori: (İtal.) Avrupa ve Osmanlı'da kullanılan altın para (35b-12).

-G-

gā:óit: (<Ar.) İnsan dışkısı (30b-7).

ġarḳ: (<Ar.) Boğulma (9b-3).

genç: (<Far.) Hazine (27b-12).

ġılmān: (<Ar.) Cennette hizmet edenler (5a-5).

gökcek: (<T.) Güzel, hoş (15b-6).

görklü: (<T.) Gösterişli, güzel (15b-11).

gūristān: (<Far.) Mezarlık (40a-2).

ġuśśa: (<Ar.) Tasa, üzüntü (2a-8).

gülāb: (<Far.) Gül suyu (14b-2).

-H-

ĥācet: (<Ar.) İhtiyaç (16a-1).

ĥad: (<Ar.) Uç, sınır (23a-7).

ĥadeŝ: (<Ar.) Abdestin bozulması (30b-8).

ĥalāóiḳ: (<Ar.) İnsanlar (6b-8).

ħalāś: (<Ar.) Kurtuluş (19b-12).

ħalāyıḳ: (<Ar.) İnsan (31b-12).

ĥamel: (<Ar.) Koç burcu (7b-3).

ħannās: (<Ar.) Sahtekâr, hilebaz (53b-5).

ĥasenāt: (<Ar.) İyilik (46a-1).

ĥaźer: (<Ar.) Çekinme (10a-10).

hidāyet: (<Ar.) Doğru yol (5b-5).

ħilāf: (<Ar.) Yanlış, hata (5b-12).

Ĥiśśedār: (<Ar.+Far.) Bir şeyde payı, hakkı bulunan kimse (4b-4).

ħūb: (<Far.) Güzel (7b-1).

Ĥūt: (<Ar.) Balık burcu (7b-11).

-I-

ıssı: (<T.) Sıcak (13b-5).

-İ-

icmāl: (<Ar.) Kısaltma (2a-1).

ifāḳat: (<Ar.) İyileşme, iyi olma (15a-3).

iĥrām: (<Ar.) Hacca giden kimsenin kendine bazı şeyleri haram etmesi (19b-12).

Óillet: (<Ar.) Hastalık sebebi (24b-5).

Óimāme: (<Ar.) Başlık (36a-11).

inşirāĥ: (<Ar.) Rahatlık, ferahlık (53a-2).

issi: (<T.) Bir şeyin sahibi kimse (7a-2).

işbu: (<T.) İşte bu (24b-5).

izdiyād: (<Ar.) Artma, çoğalma (1b-8).

-K-

ḳādir: (<Ar.) Güçlü (1b-6).

kāfir: (<Ar.) Allah'ın varlığına, Hz. Muhammed'in peygamberliğini ve Allah'tan getirdiklerine inanmayan kimse (3a-2).

ḳalemdān: (<Ar.+ Far.) Kalemlik (21a-11).

ḳamer: (<Ar.) Ay (6b-7).

ḳand: (<Ar.) Bir tür şeker (34b-2).

ḳarañuluḳ: (<T.) Karanlık (16a-4)

ḳaravaş: (<T.) Kadın köle, cariye (15b-2).

ḳarı Óavret: (<T.+Ar.) Yaşlı kadın (15a-9/10).

ḳasāvet: (<Ar.) Dert, tasa (3b-10).

ḳatı: (<T.) Kötü (11b-6).

ḳavį: (<Ar.) Güçlü, kuvvetli (26b-13).

kavs: (<Ar.) Yay burcu (7b-9).

kem: (<Far.) Eksik (17a-5).

ḳocmaḳ: (<T.) Kucaklama, sarılma (37b-8).

ḳoġcı: (<T.) Gammaz (46a-4).

ḳoz: (<Far.) Ceviz (32b-5).

kūs: (<Far.) Davul (38b-6).

ḳut: (<T.) Baht, talih (22b-12).

kürsį: (<Ar.) Üzerine oturulan yer (2a-4).

-M-

maĥmil: (<Ar.) Sepet (28b-11).

māl-dār: (<Ar.+Far.) Mal sâhibi, varlıklı (9b-7).

manśıb: (<Ar.) Makam, mevki sahibi (4b-10).

māóil: (<Ar.) Meyli olan (15b-10).

maÓişet: (<Ar.) Lazım olan şey, ihtiyaç (29b-12).

maÓśiyet: (<Ar.) Kötülük (40b-12).

maÓzūl: (<Ar.) Özgür bırakılmış (9b-10).

maşrıḳ: (<Ar.) Doğu, güneşin doğduğu yer (17a-5).

mażarrat: (<Ar.) Zarar (32b-3).

mekr: (<Ar.) Hîle (2a-7).

melūl: (<Ar.) Dertli (2b-6).

merįĥ: (<Ar.) Mars (7b-1).

miĥnet: (<Ar.) Zorluk (6a-3).

miyesser: (<Ar.) Nasib olma (20a-3).

muĥkem: (<Ar.) Güçlü (51a-13).

muĥtaśar: (<Ar.) Ayrıntı barındırmayan, kısa (1b-11).

muÓammer: (<Ar.) Mutlu (11b-5).

muÓtedil: (<Ar.) Orta derecede (13b-6).

muśallį: (<Ar.) Dindar kimse (13a-5).

muṭįÓ: (<Ar.) İtâat eden (3a-13).

mübāşiret: (<Ar.) Bir işle uğraşma (11b-2).

müddeǾį: (<Ar.) Direnen (42a-10).

müfsid: (<Ar.) Dedikoducu, fesat (44a-10).

mükellef: (<Ar.) Sorumlu olan kimse (1b-5).

müretteb: (<Ar.) Tertib edilmiş, düzenlenmiş (2a-1).

müstecāb: (<Ar.) Olumlu cevap alınan, kabul edilen (4a-4).

müşahide: (<Ar.) Şahit olunan (50a-1).

mütehayyir: (<Ar.) Şaşkınlık, hayrette kalma (17a-9).

müttaḳį: (<Ar.) Dînin emir ve yasaklarını uygulayan, haramdan sakınan kimse (3a-2).

-N-

nāhį: (<Ar.) Yasak koyan, yasaklayan (14a-10).

nās: (<Ar.) İnsan (6b-2).

necis: (<Ar.) Pislik (30b-9).

nerd: (<Far.) Tavla oyunu (40b-11).

nerdubān: (<Far.) Merdiven (13a-7).

nevmį̇d: (<Far.) Kederli (42a-12).

nucūm: (<Ar.) yıldızlar (7b-3).

-O-

od: (<T.) Ateş, kor (10a-12).

-P-

pars: (<T.) Leopar (11b-9).

porsuḳ: (<T.) Toprakta yaşayan etçil memeli hayvan (45b-6).

-R-

rāz: (<Far.) Gizli, sır (28a-6).

renclü: (<Far.) Hastalıklı (4a-8).

rencūr: (<Far.) Dertli (6b-1).

revā: (<Far.) Uygun, münasip (16a-1).

-S-

śabā: (<Ar.) Sabah esen rüzgâr (8a-8).
saǾy: (<Ar.) Çalışma, çalışıp çabalama (1b-10).
śavt: (<T.) Ses (47a-9).
śayru: (<T.) Hasta (15a-2).
śeġirken: (<T.) Tutmak,dokunmak (23b-3).
semiz: (<T.) Etli (45a-5).
ŝevr: (<Ar.) Boğa burcu (7b-4).
śınıḳ: (<T.) Kırık (13b-10).
śırāt: (<Ar.) Yol (2a-5).
siller: (<Ar.) Silahlar (38b-6).
simsim: (<Ar.) Susam (41b-1).
şimurġ: (<Far.) Kaf dağında yaşayan efsanevi kuş (47a-7).
sin: (Çin.) Mezar, kabir (40a-2).
sipāhį: (<Far.) Asker (7a-12).
śovuḳ: (<T.) Soğuk (27b-9).
śūr: (<Ar.) İçi boş olan ve üfleyerek ses çıkarılan büyük alet (2b-2).
sülūk: (<Ar.) Bir yolda yürüme (50b-11).
süñü: (<T.) Süngü (38b-4).

-Ş-

şāź: (<Far.) Memnun, mutlu (3b-11).
şimāli yeli: (<Ar.) Kuzey rüzgârı (8a-8/9).

-T-

Tañrı: (<T.) Allah (2a-3).
taǾbįr: (<Ar.) Rüya yorumlama (1b-6).
tehlįl: (<Ar.) "Lâ ilâhe illallah" demek (16a-5).
telif: (<Ar.) Eser kaleme alma, yazma (1b-11).

temmet: (<Ar.) Bitme, tamamlanma (53b-10).

teşviş: (<Ar.) Karışıklık (47b-4).

ṭaġ: (<T.) Dağ (11a-9).

ṭaġla-: (<T.) Kendini ateş ile yakma (10b-11).

ṭam: (<T.) Dam (12b-1).

ṭamu: (<Soğd.) Cehennem (2a-4).

ṭaǾām: (<Ar.) Yiyecek (5a-12).

ṭāǾat: (<Ar.) Allah'ın emrettiklerini yapma (4a-1).

ṭaǾn: (<Ar.) Eziyet, zulüm (28b-6).

ṭāǾūn: (<Ar.) Veba (8b-7).

ṭarīḳ-i müstaḳīm: (<Far.+Ar.) Karanlık yol (5b-5).

ṭaru: (<T.) Darı, ufak taneli buğday (41a-13).

ṭaşra: (<T.) Dışarı (5a-7).

ṭaylāsan: (<Ar.) Sarığın uzayan ucu (36a-13).

ṭayyib: (<Ar.) İyi, güzel (31b-9).

ṭoġ-: (<T.) Doğma (10a-1).

ṭokun-: (<T.) Dokunma (6b-9).

ṭon: (<T.) Giysi (31a-3).

ṭoñuz: (<T.) Domuz (45b-8).

ṭuman: (<T.) Duman (6a-8).

ṭurı: (<T.) Duru, berrak (9b-1).

-U-

ucmaḳ: (<Soğd.) Cennet (2a-4).

ud: (<T.) İnsanda ayıp görülen yer (26a-11).

Ǿūd: (<Ar.) Öd ağacı (32a-2).

uġurlandır-: (<T.) hırsızlık yapma (21a-7).

Ǿunnāb: (<Ar.) Ağaç şeklinde bitki (32a-8).

ulu: (<T.) Büyük, yüce kimse (12b-7).

üleşdür-: (<T.) Paylaştırma (43a-8).

üsküf: (İtal.) Şapka (36a-11).

Ǿuṭārid: (<Ar.) Merkür (7b-1).

-V-

vech: (<Ar.) İyi bir şekilde (6a-1).

vesvās: (<Ar.) Vesvese (53b-5).

vildān: (<Ar.) Cennette hizmet edenler (5a-5).

-Y-

yalıncaḳ: (<T.) Çıplak (22b-3).

yana: (<T.) Yine (35b-8).

yar: (<T.) Salya, ağız suyu (28a-3).

yaramaz: (<T.) Uygun olmayan (12b-13).

yarlıġan-: (<T.) Hesap verme, yargılanma (18a-6).

yavuz: (<T.) Kötü (3a-13).

yekerek: (<T.) Daha iyi (36a-8).

Yuñ-: (<T.) Yıkamak (28a-1).

-Z-

zāhid: (<Ar.) Dînin emirlerine uyan, dindar kimse (3a-8).

źeker: (<Ar.) Erkeklik organı (26b-6).

zįrek: (<Far.) Çalışkan (49a-7).

zuḥal: (<Ar.) Satürn (7a-10).

SONUÇ

İnsanoğlu geçmişten günümüze rüyada gördüklerini yorumlatma ihtiyacı hissetmiştir. İnsanlar rüyaları geleceğe işaret ya da içinde bulundukları durumlara çıkış yolu olarak görmüş bu da kimi zaman insanoğlunun davranışlarını şekillendirmiştir. Yapılan rüya tabirleri hayatın geleneksel, kültürel, sosyal, siyasi ve dinî unsurlarını etkilemiş ve hatta belli noktalarda toplumlara yön vermiştir. İnsan ihtiyacından doğan bu durum zamanla tabir ilmini de ortaya çıkarmıştır.

İlk medeniyetlerden İslami geleneğe kadar rüya tabiri ve tabir ilmi varlığını sürdürmüş, rüya yorumlarının toplanıldığı kitaplar olan tabirnameler hemen hemen her toplum ve toplulukta değer görnüştür. Türk edebiyat tarihine bakıldığında ise rüya ve rüya yorumları Türklerin varlık gösterdiği her dönemde önemsenmiş ancak tabirname geleneği İslâmiyet'i kabul ettikten sonra yaygınlaşmaya başlamıştır. Türk edebiyatında özellikle İmam Nablusî'nin, Ca'fer es-Sâdık'ın ve İbn-i Sîrîn'in tabirname tercümelerinin sayısı fazladır.

Çalışmaya konu olan *Hâzâ Kitâb-ı Tâʿbirnâme-i İbn-i Sîrîn Allahu Aʿlem* bir İbn-i Sîrîn tercümesidir. Bu tabirname 18. yüzyılda kaleme alınmıştır ve müstensihi belli değildir. Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonuna 06 Mil Yz A 8103 numarasıyla kayıtlı olan tabirname 53 varaktan oluşmakta olup düzen olarak İbn-i Sîrîn tercümelerine benzemektedir. Ayrıca eserin başında eksik ve dağınık bir fihrist de vardır. 52 baptan oluşan tabirname harekeli nesih ile kaleme alınmıştır. Eserin ilk on babının numaraları Arapça daha sonraki bap başlıkları ise Türkçe kökenli kelimeler ile numaralandırılmıştır. Ayrıca baplar hem sözcük hem de Arap sayı sistemi ile belirtilmiştir. Eserin bap başlıkları ve eserde çok fazla sayıda geçen *eger* bağlacı kırmızı renkle metnin geri kalan kısmı siyah renkle kaleme alınmıştır. Her bapta önce yorumu yapılacak çeşitli konu, nesne, varlık veya durumlar ile ilgili adlar sıralanmış daha sonra bunlarla ilgili rüya yorumları yapılmıştır. Müellif rüya yorumlarını yalın bir dille açıklamaya çalışmıştır. Eserde halk dilinden ifadelere, Türkçe kökenli kelimelere fazlasıyla yer verilmiştir. Ayrıca Arapça ve Farsça kelime sayısı da fazladır. Bu durum eserin halkın her kesimine hitap ettiğini de göstermektedir.

Eserde şedde, Arapça ve Farsça kelimelerde uygun biçimde kullanılmıştır: اَمَّا ammā (8a-7), دُكَّانْ dükkân (13a-7). Ayrıca bazı Türkçe kökenli kelimelerde şedde kullanımı görülmüştür: اَلّلِي elli (2a-1), اِسّي ıssı (13b-5). Eserde şeddeli yazılması

gerekirken şeddesiz yazılıp çift üsnüzlü olan kelimeler de tespit edilmiştir: **هِمَتْلُوْ** himmetlü (7a-4), **نَقَّاشْ** naḳḳāş (49a-3).

Eser, 18. yüzyılda kaleme alınmış olmasına rağmen Eski Anadolu Türkçesindeki yuvarlaklaşmanın etkisinin görüldüğü örnekler de tespit edilmiştir: *bağlu* (25a-7), *yandurur* (13a-6), *eylesün* (48a-9).

Eserde +Iñ, +Uñ, +nIñ, +nUñ ilgi eklerinin kimi kelimelerde yuvarlaklaştığı kimi kelimelerde de düz ünlüyle yazıldığı görülmüştür. Ayrıca aynı kelimede ilgi ekinin hem yuvarlak hem düz ünlülü yazıldığı örnekler de tespit edilmiştir. Yuvarlak ünlü taşıyan örneklerden bazıları şöyledir: *kendünüñ* (13a-13), *anuñ* (42a-9). Düz ünlü taşıyan örneklerden bazıları şöyledir: *ulularınıñ* (12b-7), *bunlarıñ* (15a-7), *kişiniñ* (22a-11). Aynı kelimenin hem düz ünlülü hem de yuvarlak ünlülü yazıldığı örnekler de şöyledir: an*ıñ* (3b-4), an*uñ* (42a-9), ḳoyun*uñ* (44a-1), ḳoyun*ıñ* (44a-2).

-up, -üp zarf-fiil eki Eski Türkçe döneminden beri hep b (ب)'li yazılmıştır. Bu ekin Eski Anadolu Türkçesinde p (پ)'li -up, -üp biçiminde yazılmaya başlandığı da bilinmektedir. Ancak eserde b (ب)'li kullanım örnekleri mevcuttur. Bu durum da ekin kullanımının kalıplaşmasından kaynaklanmaktadır.

Eserde ḳarañuluḳ*da* (16a-4), bardaḳ*dan* (9b-1), it*dü*m (2a-1), debrenmek*dür* (30-6), üleş*dür*se (43a-8) vb. kelimelerinde imlası kalıplaşmış ekler tespit edilmiştir.

Eserde *nesne* (25a-4), *kimesne* (40b-7), *böyle* (7b-5) örneklerinde ünlü birleşmesi görülmektedir.

Eserde ön ve iç seste ünlü türemesi birer örnekte tespit edilmiştir: *ısıcaḳ* (27b-10), *azacuḳ* (35a-1)

Eserde bazı kelimede ünlü değişimi görülmüştür. Eserdeki ünlü değişimi örnekleri şöyledir: i > e değişimi, u > ı değişimi, u > i değişimi, ı > u değişimi.

Eserde bazı kelimede ünsüz değişimi görülmüştür. Eserde bulunan ünsüz değişimi örnekleri şöyledir: k > g değişimi, ḳ > ħ değişimi, b > v değişimi, d > y değişimi, t > d değişimi.

Eserde e/i meselesi olarak adlandırılan kapalı ė örnekleri bulunmaktadır. Bu örneklerden eserde /i/ ile yazılıp bugün /e/ şeklinde telaffuz edilen kelimeler ile eserde /e/ ile yazılıp bugün /i/ şeklinde telaffuz edilen kelimeler bulunmaktadır. Ayrıca eserde hem /e/'li hem de /i/'li şekilde kullanılan kelimelere aynı kelimede bile rastlanmaktadır. Bu durum i/e değişiminin henüz tam olarak tamamlanmadığını göstermektedir:

Eserde /i/ ile yazılıp günümüzde /e/ ile söylenen kelimeler:

gice: Eger Müzzemmil oḳusa gicede kāǿim ola (52a-8).

vir-: Feriştahlar kendüye selām virseler iki cihānda Ǿazįz ola (2b-8/9).

Eserde /e/ ile yazılıp günümüzde /i/ ile söylenen kelimeler:

eşit-: Ucar ḳuşlar görmek śavtların eşitmek ġavġāya uġramaḳdur (47a-9/10).

eyi: CumǾa ya maĥalle mescidin görse ol kişi niǾmet ve eyilige irişe (12b-5/6).

Eserde aynı kelimenin hem /i/ hem /e/ ile yazıldığı örnekler:

di-: Yāĥūd el-ĥamdü li'llāh dise düşmāna žafer bulup ḳuvvet ve (18b-3/4).

de-: Allāh'u ekber dese yāĥūd el-ĥamdü li'llāh dise düşmāna žafer bulup (18b-2/3)

Eserde "-dUġI" sıfat-fiil eki kimi örneklerde kalınlık-incelik uyumuna girmemiştir: *ḳorḳduġı* (10b-2), *ummaduġı* (31a-2). Bu durum müellifin ağız özelliğinin esere yansıması olarak da düşünülebilir.

Eserde aynı kelimenin hem düz ünlü hem de yuvarlak ünlü ile yazılmış biçimleri tespit edilmiştir: bıçak (29b-5), bucaḳ (28b-5), cekirge (47b-3), cekürge (47a-13), tevbe (20b-5), tövbe (1b-9), ŧuzlıḳ (34b-3), ŧuzluḳ (35a-3)

Bu çalışmada 18. yüzyıla ait bir tabirname olan *Hâzâ Kitâb-ı Tâʿbirnâme-i İbn-i Sîrîn Allahu Aʿlem* adlı eser tespit edilerek gün yüzüne çıkarılmıştır. Eserin Latin harfli çeviri yazısı yapılmış, dil incelemesiyle birlikte 18. yüzyıl Türkçesi dil özelliklerinin belirlenmesine katkıda bulunulacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Açıkalın, B. (1996). Kur'ân-ı Kerim'de Rüya Kavramı. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Yücel, A. (1999). İbn Sirin. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. C 20, 358-359. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Akar, A. (2018). *Oğuzların Dili-Eski Anadolu Türkçesine Giriş*. İstanbul: Ötüken Yayınları

Artun, E. (2016). *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*. Adana: Karahan Kitabevi.

Atila, O. H. (2022). Delîlü'l-Huccâc ve'l-Ümmiyyîn fî-Tahsîli Umûrı'd-dîn (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkı Basım). Batman: Batman Üniversitesi.

Balaban, Â. (2011). Muhammed İbni Hasan İbni Aliyyi'l-Hüseyn'in Tabirnamesi (Metin, Sözlük, Dil İncelemesi). Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü. Doktora Tezi. İstanbul.

Balaban, A. (2014). Türkçe Yazma Tabirnameler. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi.* S 9, 112-132.

Beki, M. (2023). İslâm Geleneğinde Rüya Kavrami. *Uluslararası Toplumsal Bilimler Dergis.* 7(3), 256-280.

Çelebi, İ. (2008). Rüya. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. C 35, 306-309. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Elbir, B. ve Uludüz, E. O. (2019). İbni Sîrîn'den Yapılan Rüya Tabirnameleri ve Tercümeleri Üzerine. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. S 23(23), 461-477.

Eminoğlu, H. (2003). Müşgil-güşa (Ta'bir-name) (Dil bilgisi-metin-dizin) (2 cilt). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora tezi. Ankara.

Erdem, M. D. (2007). *Müyesseb-nâme*. Ankara: Hece Yayınları.

Erdoğan, A. (1993). Türkçe Rüya Tabirnameleri ve İbn-i Sirin'den Tercüme Edilen Bir Tabirname. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Ergin, M. (2013). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım Yayın Tanıtım.

Gökyay, O. Ş. ve Coşkun V. S. (2010). Tabirname. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. C 39, 331-333. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Gülensoy, T. (2000). *Türkçe El Kitabı*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Gülsevin, G. (2017). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gülsevin, G. ve Boz E. (2013). *Eski Anadolu Türkçesi.* Ankara: Gazi Kitabevi.

Günay, U. (2011). *Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Hacıeminoğlu, N. (2015). *Türk Dilinde Edatlar (En Eski Türkçe Metinlerden Zamanımıza Kadar) - Yazı Dilinde* -. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.

Karaağaç, G. (2016). *Türkçenin Dil Bilgisi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Kartallıoğlu, Y. (2011). *Klasik Osmanlı Türkçesinde Eklerin Ses Düzeni (16, 17 ve 18. Yüzyıllar)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Korkmaz, Z. (1995). Eski Anadolu Türkçesinde İmlâ-Fonoloji Bağlantısı Üzerine Notlar. Türk Dili Üzerine Araştırmalar. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları: C 1, 491-508.

Korkmaz, Z. (2007). *Türkiye Türkçesi Grameri: (Şekil Bilgisi).* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kur'an-ı Kerim Meâli. (2011). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Özçelik Haltaş, H. K. (2021), Kitâb-ı Tabîrnâme-i İbni Sîrîn Tercümesi (İnceleme-Tematik Tasnif-Sözlük-Çeviri Yazili Metin). Haci Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Doktora Tezi. Ankara.

Özçelik, S. ve Erten, M. (2005). *Türkiye Türkçesi Dilbilgisi*. Diyarbakır.

Savran, H. (2018). Türk Dilinde Yuvarlaklaşma Olayı ve Dudak Uyumu. *Türkbilig.* (35), 89-96.

Timurtaş, F. K. (1994). *Eski Türkiye Türkçesi, XV. Yüzyıl Gramer-Metin-Sözlük.* İstanbul: Enderun Kitabevi.

Tören, H. (2010). Ta'bîr-nâme. *Türkiyat Mecmuası*. 20, 415-452.

Tuğluk, M. E. (2018). 17. Yüzyıla Ait Harekeli Bir Eser: Kâdirî Muhyiddîn'in Manzum Nasîhat-nâmesi (İnceleme-Metin-Sözlük-Özel İsimler Dizini-Tıpkıbasım). Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi. Adıyaman.

Tuğluk, M. E. (2020). *Kerb-nâme (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım).* İstanbul: Efe Akademi Yayınları.

Tuğluk, M. E. (2021). Yazarı Bilinmeyen Bir Menâsik-i Hac Kitabı: Delîlü'l-Huccâc ve'l-Ümmiyyîn fî-Tahsîli Umûrı'd-dîn -Ses Bilgisi-. *Türük Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*. S 27. 234-255.

Türkçe Sözlük. (1998). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Vural, H. ve Böler, T. (2014). *Ses ve Şekil Bilgisi*. İstanbul: Kesit Yayınları.

Yavuz, S. (2013). *Türkiye Türkçesi Ağızlarında Bağlaçlar.* Elazığ: Manas Yayıncılık.

Yılmaz, S. (1998). Kitabü't-Ta'bîr (Ta'birname-i Türkî). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkiyat Araştirmalari Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

EKLER

EK-1 TIBKIBASIM

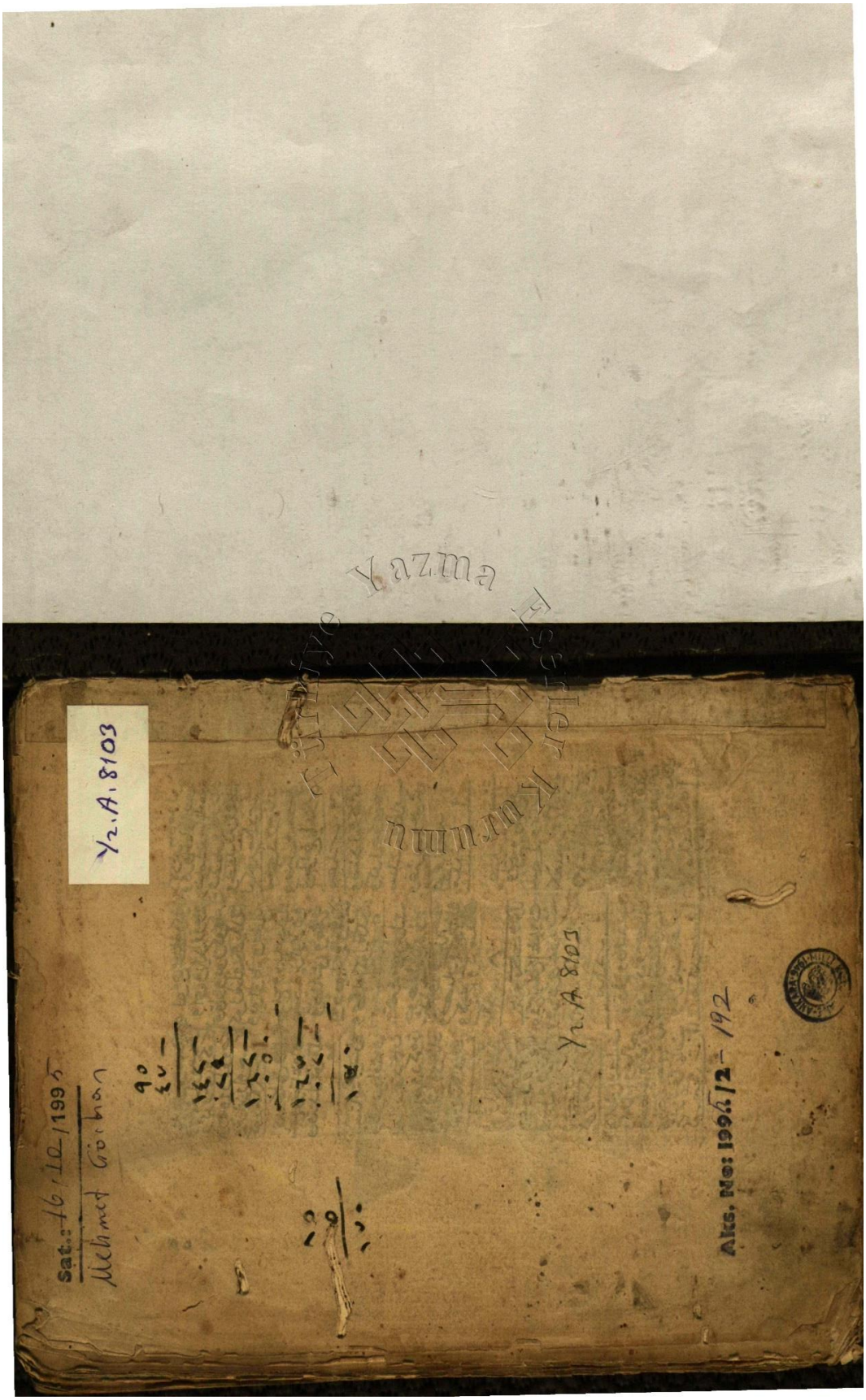

عط کور مکدر ۳۱

دودك ودف وقانون جونك وچقان وقبون وتردوسطر نجه ۳۴

بر تجی جوالدر وچوال لر کور مکدر ۳۷

الغی جوغانلیو مق وخلال کو مکدر ۳۸

قیون وقوچلر و قوزی واعلاق وقصاب وکجی و جناور لرانن و یواکن ۴۱

اردوجو کورکه و قرنجه وقلان اووفی جناور لر کور مکدر ۴۷

زندان وفتش وکور بنان واولوم وسین قازمق اولمك واولدرمك واغی مجلا جکان کور مکدر ۳۲

یوندہ دات دو کمك واوت وتخیل جوالمق وصامق ووصا لمق المقدر ۳۵

وان وقاترو اشك ودوه کور مکدر ۳۹

طاغلرده یحی اتی یتو رجناور لری کور مکدر ۴۲

قوشلر کومکدر ۴۴

یالق وقرباغه وینکچ وصوجنا ور کدی کور ۴۸

دیلمك واولدر اورمقدر ۳۳

هولده اوجمق وقونمق وهوا دیسرسی یاتمق کور مکدر ۳۶

صغیر بوزاغ وغول کور مکدر ۴۰

پیل وقکلی کور مکدر ۴۳

طکوز وصیحان وکلر ویلان ویورسوه وان درهاوارنجك وغقربه ۴۵

دووشیطان وپری ودجال وبوت وحاج کور مکدر ۴۹

قرلن اوفو صقدر ۵۰

صنعت اهلین کومکدر ۵۱

سکرنامه بودر غفلت اولنمسه ۵۲

Türkiye Yazma Eserler Kurumu

هذا كتاب تعبير نامه اين سيري الله اعلم

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والعاقبة
للمتقين ولا عدوان الا على الظالمين
والصلوة والسلام على خير خلقه
محمد واله وصحبه اجمعين وبعد
هر مكلف كه ايف اولمان اولدركي
كورد وكي رؤياي تعبير قادر اوله
اكر خير ايسه شكر لر ايليه تا كي حق تعالى
نك نعمتلرينك ازدياديني سبب اوله
واكر شر ايسه توبه ايليه يا جود
صدقه ايله اني دفع سعي ايليه بناء
عليه بو مختصر كتابي تالف ايلدم كي

والي اوج باب ايله مبوب ايلدم اجمالا
بيان ايلدم تا كي بولماسي انسان اوله
باب اول تكري وملائكه لر وپيغمبرلر
وعرش وكورسي وكوكلر واوجق وطمغ
وصراط وترازو وحساب كورمكدر اكر
دوشنده تكري تعالى كورسه جمله
مكردن امين اوله وفقير دن و
غصه دن دنيا والخرتنه سلامت بوله
كافر كورسه مومن اوله فاسق كورسه
توبه قيله اكر دوشنده ملك كورسه
الينه حلال مال كره واوغلي فرزند اوله
جبرائيل عليه السلام كورسه مراديني
اير وعالم اوله ميكائيل كورسه مال ارزاني

وا قل بلی یغمور جق اوله اسرافیلی کورسه
عمری اوزون اوله اکر صوری اغزنده
کورسه پادشاه عالم عادل اوله و
عالم رحمت بوله عزرائیلی کورسه اجوق
یوزلی اوله والوسی ایمان ایله اوله و
ملول کورسه اولوسی دشوار اوله عزرا
ئیلی جابن الور کورسه عمری اوزون اوله
فرشتهلر کندویه سلام ویرسلر ایکی جهانده
عزیز اوله اکر فرشتهلر کولدن یی
اینر کورسه کافر اولمز هلاک ایرمیه اکر
دشمنه رضوان کورسه جمله افتدن
امین اوله ورحمت وبشارت دلیم اوله
اکر دشمنه حضرت پیغمبر علیه سلامی
کورسه

4

کورسه ایکی جهانده عزیز اوله ولکه
ینك قومی صالح ومتقی اوله کافر ایسه مسلمان
اوله فاسق ایسه صالح اوله کورن پادشاه ایسه
دولتی ارتهر دشمان اوزرینه ظفر بوله
لکن ملول کورسه اول ولکه ینك قومنده
ضلالت وازدر توبه قله لر اکر دشمنده
ادم پیغمبری کورسه اولو لغه ایرمیشه
هابیلی کورسه زاهد ومتقی اوله و
سوزلری مقبول اوله اکر دشمنه ابرهیم
پیغمبری کورسه تکری نعمت اندن
خشنود اوله نعمت ورحمت اوزرینه
اجله اسمعیل پیغمبری کورسه تکری
امرینه مطیع اوله وباوزنی ایلردن

بری اوله اسحق پیغمبری کورسه
قوم قومیه دوشه بر بلایه اغرایه
عاقبت کروقورتله اکر هود پیغمبری
کورسه دشمان انك اوزرینه مسلط
اولوب عاقبت ینه غالب اوله اکر
صالح پیغمبری کورسه دشمن فتنه
اوغربه عاقبت کروقورتله دشمانه
ظفر بوله اکر یعقوب پیغمبری کورسه
حق تعالی کندویه جوق اوغلان
لر ویرر بر شی ایجون قساوت اوزره اولوب
عاقبت ینه شاد اوله اکر یوسف پیغمبری
کورسه یهنانه اوغر بوب قیت حق
ظاهر اولوب عزت بوله اکر یحیی پیغمبری

کورسه

کورسه طاعت وعبادت اهلی اولوب
افتلر دت امین اوله اکر ذکریا پیغمبری
کورسه اوغلی طوغه عمری اوزون اوله
دعاسی مستجاب اوله اکر یونس پیغمبری
کورسه بر خصوصده عجله ایلیوب اول
سبیله زندانه وطار لغه دوشوب ا
انجامنده خلاص بوله اکر ایوب پیغمبری
نجاو اولوب عیالی تلف عاقبت کرو
خوش حال اوله اکر داود پیغمبری
کورسه قوت ودولت بوله اکر سلیمان
پیغمبری کورسه اکر اولنده پادشاه اوله
دکلیسه اولولغه واصل اولوب محت
حکومتنده جوق کمسنه اوله اکر موسی

بیغمبری کورسه دشمن پسندا ایلیوب
دشمنی اوزرینه مظفر اولهٔ اکر عیسی
بیغمبری کورسه شاذ اولوب هر خصومتنه
خصه دارا اولوب اوغلی اولهٔ اکر دشمنه
عرش کورسه سلطنته واصل اولوب
مرادینه ایرمشه اکر کورسی کورسه
شرق و غربت بوله کورسی اوزرینه
اوتورسه دوجهاندن عزیز اولهٔ
مرادینه ایر اکر کورسیدن انسه
منصبدن دوشه اکر کوکلرین قوه
سین اجلیش کورسه مالدار اولهٔ
کسبه محتاج اولمیه اکر دوشنه
کوکه جفتوب کورنمز اولسه اجل یقین
اوله

اوله اکر دوشنه کندوزن جنتده
کورسه جمله مرادینه ایروب قعودت
امین اوله اکر جنتت میوه لرندن یسه
المنه مالایرث کیره اکر جنتت حورلرندن
ولدنلرندن وغلمانلرندن کورسه
مرتبه عظیمه بوله اکر جنتت شرابلرندن
اچسه مالدار اوله اکر جنتدن طشره
جفسه مال ونعمتی تلف اوله اکر دوشنه
جهنمی کورسه تکرینه اکا خشم ایرشه
واول ولایت بادهی ظالم اوله اکر جهنمه
طشره جفسه قیقودت قورتله اکر
جهنم طعامیندن یسه حرام مال المنه
کیره اکر کندوی جهنمده کورسه

كناه اشلمشيدر توبه ايليه اكر بونينده
زنجر كورسه بركناه ايشليه اكر دوشنده
صراط كورسه دشوار ايغه اوغريه
اكر كندوزينت صراط اوزرينده
كورسه طريق مستقيم هدايت اولنده
اكر طراطدن كيجر كورسه افت رتن
امين اوله اكر صراطدن طاموبه دوشه
شه يخصوص اوله اكر دوشنده ترازو كورسه
كم برابر طارطيلور اول شهرك قاضيسي
عادل اوله واهل بلد عدالت سبيله
اسوده حال اوله اكر ترازونك بر يانين
اكسك كورسه قاضي خلاف حكم ايليوب
اول اجلدن خلق غصه دا اوله اكر

دو

5b

دوشنده محاسبه اولنوب انسان وجهه
اوزره محاسبه دن قورتلمه خوش ورتت
اوله محاسبه سنده رحمت كورسه مختاه
اوغريه اكر دوشنده قيمتي كورسه
افتدن امين اوله

باب ثانى

لوح محفوظ وكوشك واى ويلدوز
وبخور قاز وبوز كوكلر كورملك ويلدرم
وبولوت وطمان كورمكدر اكر كوشكي
كورسه دولت وعزت بوله اكر دوشنده
كنشك كندويه سجده قلور كورسه لايق
پادشاه اوله دكلرسه عزت بوله اكر دو
شنده كنشي دوتلمشي قرم كورسه پادشاه
افتدن اير يشنه اكر كنشي غايت اشي

6a

Türkiye Yazmaları Research

کورسه اول یل خلق رنجور اوله یاخود
پادشاهدن ناسه ظلم ایرر اکر دوشنه
اکا کورسه کندو یانینه یا کندو یه
سجده قیلور یا سر اینه یا اویناینه
اولولغه ایرشه وویلایت بوله ومالنه
اوله وکوکلی مراد ینه ایرشه وبختلو اوله
اکر فری نور کورسه پادشاه عادل
اولوب خلاق ایچی خوش حال اوله کوهنی
کندویه طوغدوکورسه پادشاه اوله
کندو الندن کورسه اولقدر روشن
اوله اکر کونشی کوکده کورسه کندویه
نوری طوقنه پادشاهک هیبتی کیسه
اکر اوینده کونش نورین کورسه عورتی

یو

یوغیسه عورت اله عورتی وارسه
نعمت ایسی اوله اکر ای نوری اوینده طوقنور
کورسه یاکندو اوکنده کورسه یوجه
همتلو اوله اکر ای ازالجق کورسه یا قمر
کوکسنده یخیل ذیشت عورت اله اکر یلده
کونشی بربریله اوغرشو کورسه ایکی پادشاه بربریله اوغرشه اکی یلدز
کورسه یا الینده یا قینده یا انکینده دوشه
اولولق بوله وسوزلری مقبول اوله اکر
دوشنده زخل کورسه عدل وانصاف
ایسی اوله بلک کورسه بکلکی ارتسه
عالم کورسه قاضی اوله سپاهی کورسه
وزیر اوله رعیت کورسه یای اوله اکر

مرنج کورسه خوب عورت اله اکر عطارد
کورسه یانیجی اوله اکر کوك بورجلرنده
کورسه نحوم عالمین اوکرنه اکر حملی کورسه
مال غنیمت النه کیره ثوری کورسه دخی
بویلدر اکر جوزا کورسه سری بسبه اکر
سرطان کورسه صاحب ارض اوله اکر اسد
کورسه سلطان او اکر سنبله کورسه مما
لدار اوله اکر میزان کورسه حکم سی اوله
اکر عقرب کورسه دشمان لی اوله اکر قوس
کورسه سپاه اوله اکر جدی کورسه وزیر
اوله بك ایسه بکلکی ارته اکر حوت کورسه
فحط وحسته لك اوله وقتینه ظهور ایلیه
اکر یل سوز یغمور یعر کورسه یا یلده یغمر

کور

کورسه بلا وفتینه وسلطان جوری
جوق اوله اکر کندوی روزکار بوقاروا
کورور کورسه اولو لغه ومراد ینه ایرشه
اکر یل از قورن از قورن اسر کورسه رحت
بوله وصاحب نعمت اوله اکر یلی طبراق وطو
زلله فتنی اسر کورسه اول ولایسه افت ایر
اشه حسته جوق اوله امتا نیسم یلی شفا اورا
حندر اکر صبا کورسه فتح ونصرتدر اکر سما
یلی کورسه رحت ونعمت بوله اکر جنوب
یلی کورسه از قورن اسر غصه لردن
قورتله کندوده برخیرلش صادر اوله
اکر دوشده قاریغار کورسه حلال نعمت
بوله اکر طولو ایله قاریشق یغار کورسه

اول دخی اوبله در هر بری مراسله دخی اسنا
رتدر اکر دوشنده بوز کورسه یای کو
نلرندن نعمتدر و یمك دخی بویله در
قش کونلرندن قش ارتمقدر و زحمت و
مشقتدر اکر دوشنده کولك کورلسه
اول ولایته اوج در لو نسنه کله بلا او
مفاجات و طاعوت اکر دوشنده بر
کسنه نك اوزرینه بلوت بنسه حکم
ایتسی اولوب بهرمندا اوله بلوت پیدا
لسه یا الیله طوت سه خکمت اوکرنه
اکر طومان کورسه بلا لردن امین
اوله واوجوزلی اوله قره طومان
وقره بلوت غصه و قیغودر باب ثالث

دکز

8b

دکزلر و آقرصولر و قروجای و حوضلر
وارمقلر و کیلر و کارزلر و خندقلر و
قبولر کورمکدر اکر دوشنده دکز کور
سه یا دکزدن صو ایچسه سلطان
ایله بو له جمله اشی راست کله اولور
ایجنده دولت و عزت بوله دکز صوی
ایچسه یا دکزده شی بولسه بر قولصا
حیبی اوله اکر آقرصو کورسه روزکاری
خوش اوله آقرصودن ایچسه صورشن
اسه مقصودنه ایر اکر کندوزین صو
ایجنده کورسه قیغودن قورتله آقر
صودن آلسه مال صاحبی اوله آقدن
صو آلسه بر بر ده مال النه کیره اکر

9a

بر دقدت طوری صوایجسه عمری اوزون
اولله اکر زمن قبوسندت صوایجسه عذ
بدت امین اولله اکر صویه غرق اولورکورسه صوطوری ایسه نعمت ایچنده غرق اولله
بولا نوق ایسه حرام مال صاحبی اولله اکر
قوری جای کورسه حجه وار عوض کورسه
عالم اولله اکر حوضدن صوایجسه مال دار
و دندار اولله اکر صودت کنار جفسه غصه دن
قورتیله اکر کندوسنی قره کمیده کورسه
یاخود کمیده ولکن طوررو زکاری یوق
کورسه غصه دن قله جمله اشی باغلنه اکر
کمیدن طشره جفسه غصه دن قورتیله معزول
ایسه منصب اولله فقیر ایسه غنی اولله اوغلی

طو

طوغه اکر دولابدن صوایجسه مال الله کیره
اکر قیوکورسه عالم وغنی اولله اکر کندوی
قیویه دوشر کورسه دشمن مکرینه اوغرایه
اکر صودن صوجقوب ایجسه بر اولودن منفعت
کورر والله رزق کیره انکله یوسه غصه دن
قورتیله اکر کتورسه مال حاطر صاحبی اولله

باب رابع

ای دکلق وظلمت وشمع وچراغ و
اود وقندیل کورمکدر اکر دوشنده ایدکلق
کورسه دینی ارته مغلق اشی فتح اولله اکر
قرکولف کورسه ازغونلق دن حذر ایلیه
اکر قرکولقدن طشره جفسه غصه دن
قورتیله وغنی اولله اکر اوکورسه یمش
ودوتنوز غصه دن قورتیله وبر اولودن

ایلك کورمك اکر جقمق اودکبی جفر کورسه
قور قدوغی شنه دکل امین اولمه بغلوشی
یورییه اکر کندوی اتش یرکورسه مالینك
سببه اکر اتشده شئی بشقه کورسه خوش خبر
لر اشیده اکر کندوی اتشلی یرده کورسه غصه
اوغریه اکر اتشی دوشن سرن کورسه علیم
تحصیل ایلیه وهدیه بولمه اکر اونه اودشو
شرکورسه مصیبه اوغریه یاحرام نفقه
ایدنه اکر یرده کل اودجقوب غیری یرده
طوقونمکورسه الینه کزلو مال کیره اکر کندوی
اتشی ایله طغلر کورسه مالینك زکوتن
ویرمش اولمه اکر کندوی اودایجنده کورسه
سلطان دکل غصه ایرشه اکر الینده

شمع

شمع وچراغ کورمك ایسه حوب عورت
اله عورت ایسه حوب ارکوروار اولمه
دیو طوغه غریب ایسه وطنینه وارا
فقیر ایسه غنی اولمه بك ایسه دولتی
ارتمه ولایتی محمور اولمه اکر شهرده
یا اوینده قندیل یانار کورسه اول
شهرك پادشاهی عادل اولمه حاکمی
عدالت اوزره اولوب خلق اسوده
حال اولمه باب طاغ ودیه جك و
یوجه یرلر وقوم وطاش وطبراق
دیوار واویسمق وطام کورمکدر
اکر کندوی دوشنده طاغ اوزرینده
کورسه مرادینه ایرمز مرتبه بولمه ومال

خامس

دار اولمه اگر طاغدن ایزکورسه نه
ایشده مباشرت ایدرسه راست کله
اگر دیه جک کورمال و نعمت و قوة
بوله اگر کندوی یوکسك یرده کورسه
معمر اولوب مرتب بوله اگر کندوسنی یوز
یرده کورسه یاخود یولن ازدسه قتی یغمه یه
ایرشه اگر اسوز یردن کیجسه بلا الردن
وقتلوقدن قورتلوب راحت بوله اگر دو
شنده کندوی بر یومشق کورسه اگر یارسا
اللکلن اوغره یه یارساده کلسه غصه لر
اوغره یه اگر سیر ایچنده کورنمز اولسه ا
جلی یقین کلمش اوله اگر یرلرده اوتن یمش
وصولرا قر کورسه دینی ارتمه اگر قومکورسه

زحمت

11b

زحمت ایله مال بوله اگر طاشی طبرق
کورسه مال حلال بوله اگر سیه مال دار
اوله اگر دیوایاغمادن کورسه یاسپه
اولوغه ایرسه دیواری یقلورکورسه
صاحبی غریب اوله اگر یرا وسندی یاسپه
دیرلکی خوش اوله اویغی رحلمش کورسه
اجلی یقین کلمش اوله اگر کنك اوکورسه
جوف مال بوله اگر یرا وکورب وایجنه
کیرب نه اودر یلمیوب کیروا جقسه ایو
درسفره کیده اگر دوشنده اویغی یا بلمش
کورسه اشلری یورویه نعمت ودولت
بوله • دمور دن اپمق دیخی بولدرر
اگر اویغی یقلورکورسه مصیبا اوغره یه

12a

Türkiye Yazmalar

اگر بو کسک طلم اوزرنده کورسه اولو مرتبه
بوله اگر دوشنه برطامدن برطامه فالقه
منصبدن برمنصبه ایرشه باب سادس
مسجد و مناره و منبر و مصلی و چراغ یاندرمقده
اگر دوشنه جمعه یا محله مسجدین کورسه
اولکشی نعمت و ایلکه ایرشه دینی ارتنه
اگر مسجد یاپسه اولشهرلک اولور بنالک
حالی خوش اوله اگر کندوی مسجد ایچنده و
ارقسین محرابده کورسه نعمتی و مالی ارتنه
وجمله افسدن سالم اوله اگر قوم ایله سجده
کیروب کورسه خوب عورت اله اگر دوشنه
مناره یه و منبره جفسه یا عمارت ایلسه او
لو مرتبه بوله اهلی ایسه دکل ایسه یرمز سور

سویله کندویه زیان ایر پادشاه تقوا
بعیندن ایسه دولت بو اگر قادیر اولدوغی
درسی او قشه یالان سویلمش اوله اگر مناره
یره یقلور کورسه اول قوملک احوالی پریشان
اوله اگر مصلی کورسه حجه ور اگر مسجده
چراغ یندور کورسه اوغلی طوغه باب سابع
بستان و سبزی و نردبان و بازار و دکان
و حمام و درکمن و صف و دهلیز کورمکدر
اگر دوشنه بستان کورسه عورت اله
اوغلی طوغه خوش دیر لك و بلا لردن امین
و کوزلری پورلو اوله اگر سرای کورسه
یالیجنده بولنسه روزکاری خوش اوله هر
امیدنده ایرشه اگر کعبه کندو ونك سرای

اولمش کورسه بغلو اشی یورویه سلطان
اشنا اولمه اکر دوشمن زردبان کورسه ما
لو کشی اوله وخیر ایلیه اکر دکان کورسه یا
دکاندار اوتورسه جوق نعمته ایرشه اکر
اشی حمام کورسه فیغویه اوغرایه صوی
معتدل ایسه بغلو اشی اجله حمام دن
طشره جقسه غصه دن قورتیله اکر دکرمن
کورسه ایلک واولولو بوله اکر اون اوکوزیه
اوینه کتورسه براولو کیشی دن حلال لقمه
ایلینه کیره اکر دکرمن طاشین صنق کورسه
دکرمن صاحبی اوله اکر صفه کورسه یوجه
سرای اشی اوله اکر دولاب کورسه خزینا
دار اوله اکر دولابی صنق کورسه خزینه

دا

13b

دار قوت اوله باب ثامن شهر وشهر لرك ٨ 15
خوجه لریله دوستلشمق وقلعه وحصار و
کوشك وکیریج وکرمدکور مکدر اکر شهر
کورسه دینی تمام اوله دیلکی خوش اوله
کندوی ایچنده کورسه کیزلی یلدر اکر شهرك
خوجه لریله دوست لشور کورسه جوق
مال بوله قلعه وحصار دخی بویلدر
اکر کندوی قلعه ده یا حصار ده کورسه
دوشمندن امین اوله اکر کوشك کورسه
ولایت بوله وامر ونهی صاحبی اوله دوشمندن
امین اوله اکر قلعه یا حصار عمارت
ایلسه مقصودنه واصل اوله اکر کنیجا
کشك کورسه مال جمع ایلیه اکر کرمدکورسه

14a

14b

15a

وبركه ايرشه دشمان نه ظفر بوله
خوب قرا وشي كورسه بشارت وشاد
لغه ايرشه جركن وارق كورسه غصه لو
وقيغو لو اولو اكر سوت امرا وغلان كورسه
بشارت كله اكر كندو قينه جركن اوغلان
كورسه غصدت قورتله اكر كوكجك يوز
لو اوغلان كورسه فرشته دن بشارت
كله اكر قري عورت كورسه دنيادر اكر قري
عورته مالك اولسه وياالينه شنه وير
سه يودنيايه مائل ومشغول اوله اكر دو
شمش قري كورسه كوركلو يوزلي مبالغه
ايله دنيالق بوله اكر جركن قري كورسه دنيا
لكي تلف اوله اكر مسلمان عورت كورسه

كوزل

كوزل ديريكي خوشي اوله وحاجتي روا اوله
اكر جركن اولورسه ديريكي طار اوله اوذ يارنجي
غسل وابدست وشيم وركوع وسجود ونماز
وكعبه وقركولقده دعا فليق وتسبيح و
تهليل وتكبير واستغفار واوزج ونماز و
باكلمق وغز اوصوشي واغلمق وقامت كمور
مك ووقفه وحجر الاسود وكوه وصدق و
طعام ويرمكدر اكر دوشنده صويه يوسه
غصه دن قورتله وبورجلو ايسه بورجندن
قورتله حسنه ايسه شفا بوله اكر دوشنده يا
شين يوسه كناهدن قورتله اكر الين يو
سه كيمش شنه سي كير والينه كير اكر
قلان اندمن يونوب الين يوسه ا

الرندت سرمایه سی کیده اکر حمامده
غسل ایلسه غصه دن قورتیله حسنه ایسه
شفا بوله اکر دوشنده ابدست السه یالاندن
امین اوله وحاجتی روا اوله نه کیم میدیده
سه وبر خبر ایشیده اکر برشنبه ایله ابدست
السه کی انکله ابدست جاریدر اولمایه قیسی
قیغویله اوغریه واندن کیچ قورتیله اکر
دوشنده تنعم ایسه نعمتدر اکر زکوة ایلر
کورسه حاجتی روا اوله دخی دینی پاك
اوله اکر سجده ایلر کورسه تکبریه یقین
اوله اکر طاغ باشنده سجده ایلسه اولوغه
ایرشه اکر دیوار باشنده سجده ایلسه
خورلوغه ایرشه الده دوشنده نماز قلمق

ایجون

ایجون مسجد کرسه ایکی جهاندن عزیز
اوله مسجده درست نماز قلسه نه حاجتی
جتی وراسه روا اوله مصتالاندن نماز قلسه
رزق قبوسی اجله وایکی جهاندن عزیز
اوله اکر مشرقدن یکا نماز قلسه دینی کم
اوله ودائم زحمت کوره قبله اولمایه
یره نماز قلسه برکناه اشلمیه ارقسین محار
به وروب نماز قلسه یالاندن اندیجه وبر
زمان ایشی راست کلمبوب محتاج اوله
اکر دوشنده صباح نمازین قلاز کورسه
ایکی جهاندن عزیز اوله اکر اوتله نمازین
قلاز کورسه قورقدوغندن امین
اوله ومرادنه ایره اکر اکندو نمازین

فلسه بورجندن قورتيلوب غني اولمه
اكر احشام نمازين فلسه عيال بولمه بر
دشمان ايلمه دوست اولوب شاذ اولمه
يتمش نمازين فلسه دخي بولدر اكر بش
وقت نمازي جماعتله فلسه قورقدن
غيندن امين اولوب مرادينه واصل اولمه
اكر يانين يا ثوب نماز فلسه صير اولمه اكر با
غدفيا بستاندن نماز فلسه بورجندن
وغصدن قورتيلمه اكر جماعتله بتون
نماز فلسه سعادت اكا يوزدوت
اكر كعبه طامغده نماز فلسه يوز نيت
ايده وايمان سز كيده نعوذ بالله اكر
كعبه دن سنه آلسه پاشا هدن

سنه

سنه بولمه يوزين كعبه دوغمش كورسه
دينمه دورست اولمه تحيا اوتورسه
غصه سي كيده وبر مراد اولمه اكر قرة
كولقده عافلسه فيغودن قورتيلمه اكر صولبا
سنه سلام ورسه ايشي دشوار اولمه اكر تكرتعالى ادن
برا غفق دلسه اكا مال واولاد وير سبحين او
نشه غصه يه اوغرايه اكر لا اله الا الله دسه
شاذ اولمه بولمه دخي غصدن قورتيلمه اكر كندوزين
سنت سز كورسه مالي آرتيلمه دينمي اكسيلمه اكر سنت
اشلمه حوق فلان افسه كناهندن قورتيلمه اكر عورت
فرجندن صوا قركورسه اوغلي دوغه قسغندمه قل
كورسه دنيا سي بغلنه اكر اتو غن قالوكورسه
يقين خصم لرندن ايلك كور اكر انجكين دمور

اولمش عمری اوزون وما لی زیاده اکر ایکی یا الدی
قلوکوزسه دشمانه ظفر بوله الله اکبر دیسه
یا خود الحمد لله دیسه دشمانه ظفر بولوب قوه
ومال اوزون عمر ودولت درست لك بوله اکی
تکبیر وتهلیل واستغفار قلسه خیر وبرکت
وشادلق بوله اکر اوریج دوشسه شرف وعزت
بوله اکر اوریج وقتنده نقودسه حلال مال بوله
ومرادی اوله وافاتدن امین اوله اکر دوشنده
اذن اوقوسه حجه وارمایا اولوخبر ایلیه
اکر فاسق ایسه تهمت وجور وخور لق ایله
رحمت بوله اکر منارده یاخود بکسك یرده
باکلسه صالح کیشی ایسه اولولق بوله فاسق
ایسه کناهلری اشکاره اوله اکر قافله ایجنده

با

باکلسه اولسره صنه لر اکر اولو یردیا کلسه
صالح کیشیه امر معروف اوله فاسق ایسه بریلایه
اوغرایه اکر اولو ایجنده باکلسه اول صاحبی
اوله اکر ادم اوشتله باکلسه اول کیشیه
قوم خیانت ایلیه اکر قیو ایجنده باکلسه
اوزق سفر کیده اکر اوزرنده باکلسه حکومیه
اوترکن عقلی کیده اجلی یقین کلمشی اوله اکر
بازار ایجنده باکلسه بازار قومیدن برسی اوله
اکر عزا ایلسه خیر وبرکت ونعمت بوله
دخی کندونك وعیالینك عمری اوزون اوله
وخوش حال اوله اکر غزایه کیدر اولسه
فضل واولولق بوله اکر کافر ایله جنك
ایلیوب قلیچ اورسه عزت وشرف بوله

اكر كافر لري نعمتن ارتكوبرسه حلال اولماز بوله

اكر قيامت كوبرسه حجه وارسه بادشاه

ايسه عادل اوله دكل ايسه عادل اوله خسته

ايسه شفا بوله وغصه دن قورتيله حج ايدر

كبر ودونسه عمرنجه اوزون اوله اكر اوزرينه

حج واجب اولوبن وارمسه امانته خيانت

ايلمه اكر كندوزين حرم ايجنده كوبرسه

دنيادن غصه دن قورتيله ونعمت اولو

لقبوله مقصودنه ايرر اكر كعبه اولدين

كوبرسه اولولق بوله نعمتي ارتكه كافر ايسه

مسلمان اوله فاسق كوبرسه توبه ايلمه

زندانده ايسه خلاص بوله اكر احرام بغلسه

توفيق وراحت بوله اكر كندوزين صفا ايله

مروه ارانسنده كوبرسه دينار اوله دنيالكي

ارتسه دنيادن ايمان ايله كيده اكر الين

حجر الاسوده اوزرينه قوسه حج سيرا اوله

اكر حجر الاسود جوكسه دنيا ايجنده بدعت

اشلمه اكر زكوة ويرسه حاجت روا اوله

قورقدوغندن امين اوله اكر برفقير طعام

ويرسه غصه دن قورتيله اكر كافر نسنه و

برسه براينده دشمانه بردم ايده اكر صدق

ويرسه مراد بينه واصل اوله اون اوجنجي باب

قاضي وخليفه وامام وعالم وخطيب ومؤذن

ودرجور وطبيب وترازو وقربان كوركدر

اكر قاضي كوبرسه مراد بينه وصل اوله حكم

ايتسي

اكر اجق يوزلو كوبرسه نكري اندن خشنود

اوله اکر ملول کورسه تکریدن اکابر بلا کاله
اکر خلیفه یا امام یا عالم یا خطیب کورسه
مال وعزت واولولق بوله اکر خطیب یا امام
اولسه اهلی ایسه اولولق بوله دکلسه
یرمزدر توبه ایلسون خطبه اوقوسه اهلی
ایسه صلاحه کله دکلسه قیغو بوله اکر
اقطوتیله یا دین یا نوب امامت ایلسه اول
کیشی اوله اکر امامت ایلسه اولولغه ایرشه
اکر طیب کورسه اولولر ایله اوتوروب
صحبت ایده اکر کندوی خسته کورسه بر
ایوایشلیوب تکری اندن خشنود اوله اکر
تراز اوبر بر طارتلو کورسه شهرك
قاضی عادل اوله وپادشاهك حالی خوش

اوله

اوله اکر تراز وزنك کوشی صنوق کورسه
قاضی حکمنده ظلم ایلیه اکر دوه یا قیون
قربان ایلسه قول لر ازد ایلیه زندانده ایسه
خلاص بوله بورجلو ایسه بورجندن خلا
ص بوله فقیر ایسه پای اوله حجه یتاندی
یسه ممتد اوله دشمنه ظفر بوله خسته
ایسه شفا بوله اکر قربان اوغرلندیرسه یلان
سویلیه اکر صیر وقربان ایجون قیون یو
غرلر اجل کلمش اوله اکر قیون یاصغر
قربان ایلسه بیرام ایجون غصه دن قور
تله اون دور دیلجی باب قلم وقلمدن
ودیوید ومصحف وقلم ومنشوره ومرکب
کورمکدر اکر قلم کورسه اولو وما

لذاراولهٔ قلمدن کورسه مالدار اولهٔ
وخوب عورت اله اکر دیمیدکورسه اوغلی
فیری طوغه وقول قراوسی بوله اکر مصحف
کورسه کوکلی مراد بن بوله دینی قوی اولهٔ
اکر مصحف بولسه یا بر کیسه بغلیسه یلایق
بوله وحکمت اوکرنه دینی اولوق بشارتلری
ایرشه نامه ومنشوره کورسه اولولوق ویا
دیشاهدن بشارت اکر مرکب کورسه
یا طونه دوکلسه زیان کورر اکر یاز یجی
رحمت ایله مال بوله اون بشنجی باب
آدم وادملرك یاشی وانداميں بلغم
وحلاك کورمکدر اکر جوق آدم کورسه
پاك اتوابلر کیرهر کون شاد اوله دینی

دینی قوی اوله اشی بوریه اراده باشی کورر
ملك طفوز وجهه اوزره در اولولوق وو
لایت وکیدن فائده کورمك وبکلمك
وقول وقراوشی والتون وکمش وسونمك
اکر آدم باشی کسیلك کورسه اون ایکی
سبك درهم کمش الیه کیر کندو باشی بیوك
کورسه اولولوق بوله اکر کندو باشی
حیوان کبی کورسه دوشوار ایشه اوغرایه
اکر باشی قوشی باشی کبی کورسه اوزون
سفر کیده اکر بشمش باشی یسه آدم با
شلر یدن اکر بالو کیشنك باشی یسه بلاو
یردن مال بوله اکر دکلسه غائبدن
بوله اکر کندو باشی ایرو کورسه او

لولغدت دوشه اکر کندو باشين ايت
باشی کبی کورسه دلوا اوله اکر کندوسنی
يالنجق کورسه مشهور کيشی ايسه غصه دن
قورتله مفيد ايسه غصه يه اوغر يه
سرهاشکاره اوله اکر باش اجوق يالين
ايق کورتوبه قيله قورتله اکر ساجنی
کتمش کورسه ياساج کتورمش اولسه
غصه دن قورتله اکر بحول کورسه
کدصاجی اوزانمش غصه ارتيه باغی
کشی کورسه مالی ارتيه وشاذ اوله اکر
ساجی اوزون کورمك غازيلر سلطانلر
لره عورتلره قوتدر دولتدر اکر باشين
يولنمش کورسه دشمان ظفر بوله اکو

ســا

ساجنی کتورردوکی عادتی ايسه دشمنه
دخی کتورسه ايودر دکلسه برمزدر
اکر عورت دشمنه صاجين يولسه يا
اری اوله ياکندوا اوله اکر ارسقالين
يولنمش کورسه يا يولسه حاجنی روا
اوله قورقدوغندن امين اوله مالی
تلف اولسه يرينه کله اکر سقالين حد
دن کچر کورسه برمزدر اکر اندازه
مقداری اوزانمش کورسه اولولفه
ايرنيشه اکر کوبکنه دك اوزنمش
کورسه قولشنه ياوزنظر ايليه اکر
يکی کيشی سقالين اق کورسه حالی
خوشی اوله اکر يرکشك صقالين دو

شه دینی جکسه الینه اندن میراث
کیره اکی صفالیث اکسلك کورسه خور اوله
اکر صفالین صغر کن بر مقداری الینه کلسه
مالی تلف اوله اکی بیانه اتمسه مالی تلف
اولمیه اکی یوسه اولو لق یوله مالی
ادنه صفالین یوسه محتاجلر یکوکی
ایرشه اکی عورتینك صفالی یتمش کور
سه قریی اولیوب مالی جوق اوله قو
لیوغن قلاکورسه مالدر بونین
ایجه وقصه کورسه دینی ضعیف
ومالی از اوله اکی سناغ الین کورسه د
یر لکی خوشی اوله اوزنمش کورسه
دینی بوبلدر اکی صول الین اوزنمش کور

دینی

دینی خصملر یدن ایلك کوره اکی الینی
کندو سلمه جمله اشی یوریه اکی صاغ
الین التونلمش کورسه دولتی کیده اکی صول
الین اوبله کورسه عورتی اوله اکی قولین
قللوکورسه بورجلو اوله اکی بر مقدارین اوبله
کورسه اوغلی قریی قرندشن اردنه اکی طرناغ
اوزنمش کورسه دینی ودنیاسی قوت بوله
اکی اندازدن ارتیق اوزنمش کورسه دینی
ودنیاسی هلاکه وره کرسه غصه دن
قورتله اکی الدین قللوکورسه یا بورجلو اوله
یا صیرو اوله اکی الدین نفسلو کورسه حیله
ایله مال بوله اکی فاسق وقولتق قلی او
دنسه مال ومرونلو عورتی بوله اکی حرق

كوزكورسه دندارا اوله كوزسوزاوغلي
دوغسه دينى كيده وطنيدن آوارا اوله
كوزنه علامج ايلسه دينى درست اوله
اكر كوتورم ياكوزسوركورسه يرمز
درا شبو علتدن برين كندوده كوروب
راضى اولمسه شاذ لق بوله جمله آفت
وعلتلردن قورتله اكر كندوى كور
كورسه دينى كيده اكى ياغز ضمنى كور
سه يحول اوله دنيا طلب ايلر وب
كلسه جمله احوالده آيق ضمق غصه
وقسا وتدر اكر ياغز كندوده ايرو
كورسه دينى فساد كيده اكر ياغز
نورلو كورسه حالى خوش اوله اكر يو

ذو

يوزوني جركن كورسه خسته اوله اكر جوق
سنه بولسه اقربا سعدوسى جوق اوله اكر
عورت كورسه اوغلى دوغه اكر جركن قوتولو
سنه كورسه زحمتده اوغرايه اكر بورنين
كسيك كورسه قرندشلرندن اوله اكر
اغزيندن آيو سنه لر كورسكم جقارا يو
سوبليه يتلو جفسه يرمز سوبليه اكر اغزين
بغلو كورسه سوبلمز سه كفر واصل اوله اكر
دوغن اوزون كورسه قرندشى دوستى جوق
اوله اكسيك كورسه فلاكتجه اوله اكر د
لين اجلو كورسه قوت ردشمانه نصرت
اوله اكر دلينى اوزون كورسه سقط سز
سوبليه اكر دلينى ايكى كورسه عالم اوله

اگر دلینی بقلوکورسه یخسول وخسته اوله
اگر دشنی یقارسن کورسه اتادور وقرندی
شیشه ارکک خصملریدر اشاغه دشی
اتادور ودشی خصملریدر اگر یقاردی
شلرندن دشی سه اتاسی یاعمی سی اوله اگر
اشغادن دوشه صرواره اکراوزمشی
یاانغرر کورسه اولوق بوله انغزی ایجنده
دکلسه مال وغنمت بوله اگر انکینه دوشه
اوغلی دوغه اگر دشلرندن الیله جقرسه
مال بوله الیله دشی اوبنسه اقربا سی اوله
اگر قولاغن کورسه اوج افرنجی اوله یاخود
عورت اله قولاغن ایرو کورسه عور
تن بوشیه یافرنجی فوت اوله اگر قولاغن

برکورسه خصملرندن بری اوله اگر قو
لاغن کوپاو کورسه قرنی دا اوغلی دوغه
اگر قولاغن قوبرسه اتسی دشندن
دونه اگر قولقلرین جوق کورسه یادینه
دونه اگر انغزین قورنی کورسه دشی و
رد زکاری طار اوله اگر بلن قوی کورسه
اوغلی دوغه اگر بلی ضسه اوغلی فوت
اوله امجکن اوزون کورسه عورت
زنا ایلیه اگر عورت امجکن امسه خول
اوله اگر ادم جیکرین سه یابولسه یاکورسه
مال خزینه سی بوله اگر اوردیرین اجلمش
کورسه کز لوسی اشکاره اوله اگر کندوی
یالنجه کورسه نه اشلرسه خیر ایله رسه

كله قيشي كورسه غضبدر اكر يا النجاق و
لنه آيق كورسه باي اوله اكر يورگي قيسه
اوغلي اوله اكر شنده قال ارسه غضبدن
قورتله اكر يوك كورسه اولو لغه ايه
يشه عيالي دوغه مدت طشره كورسه
غصبه اوغريه اكر زكرين ايكي كورسه
اوغلي جوق اوله اكر كسه يا كسلمش كورسه
اولادي ومالي تلف اوله اكر نطفه كورسه
مرادين بوله دينى دنيالكي ارتسه
اكر زكرين فرج اولمش كورسه قوا يشه
عاجز قاله اكر يوغن كورسه باي اوله
كوكلي مرادينه ايرر اكر سنت كورسه اشي
نقصان اوله اكر حياسين قوي كورسه

دشمانه ظفر بوله اكر حيا وزكرسن بغلو
كورسه اولادي اولميه اكر سنت ايسه اركنا
هدت قورتله اغرر اولسه يقين خصمار
ندت بري اوله اكر سنت سز اولسه مالي ارتسه
دينى اكسيله اكر عورت فرجندت صوا قركورسه
اوغلي دوغه اكر اويلو غن قللو كورسه يقين
خصمار ندت ايلك كورر اكر انجكين دمور كو
رسه عمري اوزون اوله ومالي ارتسه اكر بالذين
قللو كورسه بوجلو اوله وبر خصوصا يجون محجوب
اوله اكر جوق ايقلر كورسه مسافر ايسه كلكر اوله
يخول ايسه باي اوله عورت كورسه اري
اوله اكر طوغنه طاشي دوشه اوله با
قيني غصبه اوغريه اكر سكري اوزلسه اشنه

پشیمان اولمه اکر تنك طمر لرین کورسه
انه أنه مالی یله قوت لنه اکر دزین
کورسه مالی کیده بر کسنك یورکن جغر
سه بینه مالی لنه کبره اکر یاسین کورسه
جومرد اولمه اکر کوده سینده باشی وبودو
ن دت قان اقر کورسه مال دار اولمه اکر
بر مرده آدم ترسین دوشور رکورسه ما
لجمع ایلیه اکر اغلار سه شاذ اولمه کول
سه قیغولو اولمه اکر صوف کون یاشی
کورسه شاذ اولمه اسیجق قیغودر اکر
افسیروب کوز یاشی کلسه شاذ اولمه اکر
بورنی قاناسه مال وکنج بولمه بورنینه
صو اکلسه بورجندت قورنلمه اکر کندو

زینی

27b

29

زینی یوکلو کورسه اولو مرتبه بولمه قو
لتو غنی یولو مالدر اکر قولاغنی اشسه
خوشی خبر ایشیدمه اکر اغزینی بارینی کیدر
سه مالدر اکر قانلو یارکورسه خرم مال
بولمه اکر اغزندن جوق یارا قو کورسه جوق
مال بولمه رانی ایشکارا اولمه الایقا کسمك
اجمق قودر اصلیق اوزون عمردر اکر
بارمغینی کورسه عمللندت ایرلمه اکر
تشنلمه اندا مارین دت اکسك کورسه
قینی غصیه اوغرایه اکر آدم آتین یسه
غیبت سویلیه اکر آدم باشین یسه ایودر
اکر بلغم قصه غصدن قورنلمه اکر قوبه
فلیسه بورجندن قورنلمه اکر مسواك

28a

Türkiye Yazmaları

کورسه یا دوشه نه اشلرسه راست

کله اکر ذکرنده قل کورسه عظیم اولو

لغه ایرشه اکر تنین ارپق کورسه صیرو

اوله اندملرندن شنه ارشه یوسه

مال ونعمت وشرف بوله اکر تنین شمشی

کورسه قوتی ارته دشمانه طعن ایدوب

ظفر بوله اکر عورت صاچین کسه ار

ینك اجلی یقین کلمش اوله اون التنجی باب

قبو واکلید وکورسی وتخته وصندوق

وشادر وان ودوشك وکسه وشك

وتحمل وجاردق وتوز کوزمکدر

اکر قیو کورسه روزکاری خوش اوله

اکر قیوسن ضمشی یانمش کورسه حالی

ضعف

ضعیف اوله اکر قیو یا ایشی کورسه عورت

اله بلادن قورتله اکر قیوسن اجسه بغلو

ایشی اجله اکر کلیدیا وی فلسه هرنه تدبیر

واراسه یوقی اوله اکر یولسه فوت

ودولت بوله کورسی اولو لقدر تخته کورسه

واوزرنده اولو رسه عزت بوله دوشاکسز

کورسه سفره کیده اکر تخته اوزرنده

ملك کورسه یا اولسه ولایت بوله اکر

تخته اوزرنده اویور کورسه دینی یولنده

غافل اوله اکر سندوق کورسه عورتدن

فائده وعزت بوله اکر شادر وان

کورسه اوزون عمردر اکر باشی

یصدقلر کورسه قوللرجوق اوله اکر دو

شمش دوشك كورسه ولايت بوله
عورت اله قول وقراوش صاحبي اوله
اكر كيسه وبشك ومحمل وجادر وجارد
ق كورسه عزت ومرتبه بوله زاهد
ايسه دكلسه غصه در اكر نور كورسه دو
لت اخرينه دكن واردر شاز اوله اون يد
نجي باب جولمك وتنور واوجق وتنون
وكور وجنق وطبق كورمك در اكر جولمكده
اش بشورسه سلطاندن مال بوله نخود
بقلا مرجمك بوتلرين قنفسن كورسه
غصه در اكر تنور كورسه سرديده اولو اوله
اكر تنوردن اتمك بشورسه معيشت طلب
ايليه اكر تنوردن پاپسه دوزن استيه اوله اكر

تنور و

تنور يقلسه برواقعه اوغريه اكر اتمك
بشورسه رزق بوله اكر اوجق وكومر
كورسه حرمه مالدر اكر تنون كورسه عذا
بدر اكر اغج جنق كورسه سفر وره اليه ما
لكير اكر طبق كورسه قراوش بوله اون
سكز نجي باب سيردبر نمكدر اكر سيردبر نور
كورسه اول قوم غصيه وقيغويه دوشلر
اون طقوز نجي باب قان الدرمق وجما
مك وكتاب وياز ويرمقدر اكر قان الدر
سه دوسدن خوشي سوز ايشيده اكر بركشي
كاوب كندودن قان الوب اول كشي كم ايدو
كين بلسه اول كشي ملك الموتدر اجلي يقين
كلمشدر اوله اكر صاغ قولندن قان السه حجا

أرتمه صول قولندن آسه دوسي ادتمه
اكر فان الدورون جوفاسه اجلي يقين
كلمش اوله اكر حجامت ايتسه امانت صا
حبنه دكه اكر حجامت قليج بيراولسه
فان الدورن كشي دولت ايرشه اكر كتاب
اوقوسه بايدويسه فورقدوغن دن
امين اوله يكرمنجي باب بعض اوغا
نط وحدثه واجي كيمك وزكرندن
بالان جقمق ونجس اوستنه اوتورمقدن
اكر بول كورسه شاذ لق بوله غصه دن
قورتله اكر مبشر احده غائط قلسه يا قيو
يه يا برا صوزه غائط ايلسه نقدر غصه
سي وار ايسه كيده بورجندن قورتوله

وما

30b

وما الدار اوله اكر بيرينده غائط ايلسه
كم نه برده ايلسه اومتدوغي برده دنيا
لك بوله اكر طونينده حدث ايلسه بركناه
اشليه اكر طونينه بولسه حرام مال بوله اكر
اجي جكسه درتم ايلك كورن اكر زكرندن بالان
جقمق كورسه بيرير امز اوغلي بوغه اكر نجس
يرينه اوتورسه مال بولوب شاذ اوله
يكرمنجي باب اغمار ومبتلا كورن
مكدر اكر بغداي اغاجن كورسه فرسه
ادملر بيجنده مشهور اوله اكر عمش اغا
جن كسنه يا قورسه غصه وقساوت بوله
اكر اغج كورسه اوغلي دوغه شاذ اوله اكر
يا نجده ده سبز اغاجن كورسه دير يكي

31a

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi

حوشی اولوب شاذ اولمه کورونه انجه در
بلمسه دینی دورست اولمه قرداشلر
ندن فوت ایتمه اکر قرواغ کورسه
اکسیلوا اولمه اکر زیتون اغاجی کورسه
شاذ اولمه اکر نار اغاجی کورسه مال حلال
بولمه اکر نار یسه حرام مال بولمه اکر طتلو نار
مال وشاذ لقدر اکر قوز نجر اغاجی کورسه
بر کیسه له دوست اولمه وعورت الور اه غلی
دوغمه اکر قیق اغاجن کورسه طیب اولمه
اکر قبق اغاجن اوزنده کورسه اوغلی اولو
غمه حسنه ایسه شفا بولمه اکر دوت اغاجن
کورسه شریف وبای اولمه خلایقلر اندن
منفعت کورمه وقت دکلسه قشدر اکر

کو

کولکز اغاجن کورسه التون کمش بولمه
اکر عود اغاجن کورسه جومرد اولمه و
منفعتلو اولمه اکر عود بولسه شریفکشی
دن مال بولمه اکر بوزلکده اغاجن کورسه
ضعیف ایسه بای اولمه اکر لمالا اغاجن کورسه
هدیه بولمه یسه مرادین بولمه اکر ایوه
اغاجن کورسه موسمنده اودون دکلسه
قشلمه اکر عناب اغاجن کورسه دن
دار اولمه یسه حلال مال بولمه اکر خرما اغا
جن کورسه دینی باک اولمه همتی بولمه جو
مرد اولمه اکر مرود اغاجن کورسه یا یسه
موسمنده ولایت بولمه ارزو سنه وا
صل اولمه لی وقت ایسه مال حرام بولمه اکر

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi

شفتالو اغاجين كورسه بايسه اوغلي دوغه
سه طاتلو ايسه منفعت بوله اجي سه
مضرت بوله اكر انجير اغاجي كورسه باي
ولكن بنات اولميه اكر انجير سيه اوغلي
دوغه قول قراوش بوله اكر قوز سه
اكسوز مالين سيه اكر بادم اغاجين كورسه
غريب لكه دوشه بادم كورسه باي
ايسه مال كزليه اكر انجير سيه منفعتلو
علم تحصيل ايده صيرو ايسه شفا بوله
اكر فندق اغاجين كورسه مالدر لكن
حرام اكر سكوت اغاجين كورسه دلسم
منفعت بوله اكر زرد لو اغاجين كو
رسه منفعتدر زردالو كورسه

صيرو

32b

34

صيرو اوله اكر انغار اوزم اغاجين كورسه
جمع اولمش مال بوله اوزم وقتي دكلسه
صوانه اكر حيار كورسه منفعتدر
اكر كراسل اغاجين كورسه مقبل اوغلي
دوغه كراس يمك دخي ايودر حلال
نعمت در اكر نركس كورسه اهلي وعيا
ل اوله عورت ايسه آره وار يكرمي
ايكنجي باب صوغان سرمساق بيز طوز
وصماق وصملق واغز واوت اجمك
وفطاع وسوده بيرزن كورمكدر
اكر صوغان وصرمساق وبيز كورمك
غصه در اكر قره طوز كورسه حلال
مال بوله يا بر غصه اوغره يه اكر اق

٤٢

33a

طوز کورسه مال و درهم بوله اکد صمنلق
کورسه کلز یکله مال بوله صمان ایله
اوت کورسه دخی بوله در اکد کندو
نین صملقده کورسه یا ملک اولسه
غنی اوله اکد اجی اغون کورسه یا سه
حرام مال در اکد اوت یا جسه توبه ایلمه
اکد فقاع مالکو کبی قولاق ایدر حیوانلر
ک سودین کورمک یا صاغمق مالدر
اکد کیک سودین کورسه غورت
مالندن میراث یه اکد دوه سودین
کورسه یا جسه سلطاندن مال بوله
اکد ایت سودین کورسه یا جسه دشمان
اوزرینه ظفر بوله اکد دلکو سودین

کور

کورسه یا جسه قورقولر اوغریه
صبر اوله حرام مال بوله مکر اوغریه
اکد جمال سودین کورسه عورتدن
مال دار اوله تهمتنه اوغریه اکد جنك
سودین کورسه صبر اوله اکد قبلان
سودین کورسه اشکاره دشمان در
اکد اسلحه سودین کورسه یرمزدر
اکد قورقن سودین کورسه پادشاهدن
قورقدر اکد صغیر سودین کورسه دینی
یاک اولوب مال بوله اکد یوسودین کورسه
قوندر دشمنه ظفر در اکد آبی یه نور جنا
وز لرك سودین کورسه یا سه کبری
ویرسه دشمنه ظفر بوله مال دار اوله

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi

اکر پیزکورسه شاذاولهٔ مالدرا اوله
یکرمی اوچنجی باب اتمک وطنلو لر وقند
وبنات وسکر وطورلیق کورمکدر
اکر اتمک بولسه اولولیق بوله اکر قوری
اتمک کورسه دیر یکی خوش اوله اکر
اتمکی یومشق کورسه ایلک ورحتسز اوله
اکر یشمش اتمک کورسه حلال مال اوله
اکر ارپه اتمکن کورسه جوق ایلک کورمه
بزهزکار اوله اکر حواله جوق اتمک کورسه
دینی درست اوله عمری اوزون اوله
عیالی دوغوب شاذ اوله اکر حلو وطنلو
لر کورسه حلال مال بوله ومنفعت
بوله مراد دینه ایروب شاذ اوله اکر بال کو

رسه

34b

رسه یا یسه حلال مال در اکر آرجوق
طنلو کورسه یا یسه بادشاهدن مال
بوله اکر طوزلوق کورسه فراوش بوله
یکرمی دوردنجی باب کورپش شرابلر کور
مک واسرمکدر اکر کورپش یسه ایودر
اکر طنلو شراب اچسه مال وشفا وراحت
ونعمت بوله اکر اکثی شراب اچسه دیر
لکی خوش وعمری اوزون اوله اکر شراب
اچسه یا شفهه امکلو مال بوله اکر اسر
لک اولسه یا اچسه اسیر سه یا نی اوله و
حرم مال بوله عصمدت قوریله شاذ اوله
یکرمی بشنجی باب جوهر وانجو ویاقوت و
مرجان وخلنجال وبلزك ودرهم وانجه

35a

وكش والنون ودينار ومس وجراغ وهوا

ن ولكن وبونك وبرنج بورك وزمرد

كورسه مكدر اكر جوهر كورسه ياصا نون السه

يا بولسه ياير كشي ويرسه جوف مال بوله عيال

دوغه دولسه اير اكر انجو كورسه علم اوكر

نه سه قران از بر ليه اكر يا قوت كورسه

اولنه قراوش الينه كيره اكر خلخال كورسه

ينه زندانه كرفتار اولمه اكر بلزك كورسه

غدر ومرتبه بوله اكر درهم يا انجه يا كش ما

لبوله اولماده كورسه هر يردرهم بحون

بيك درهم الينه كيره اكر النون كورسه غصه دن

قورتله اكر فلوري يا اوقلسه كش بوله اكر

فلوري كورسه عورت اله اوغلي دوغه اكر

النون

النون له كش قرشمش اولسه خيانت ايلمه

اكر مس كورسه غصه بوله اكر هون يا جراغ

يا لكن كورسه عورت المقدر اكر بورك

كورسه مال وقراوش بولوب عورت اله اكر

النون بورك كورسه ارتوق مرتبه بولمقدر

اكر بوزوكي ضيق كورسه دوكنى فوت اوله اكر

برنج بورك كورسه بحاندن وارولايت بوله

دشمانه ظفر بوله اكر زمرد كورسه يركدر

دينى يا ك اولمقدر اكر الندن صويله درد

شه يقين لرندن بري اوله اكر يكرمي

التيجي يا ن كورك وكيمي وعمامه واسكوف

وتاج وجبه وشلوار ومينزر وادك

وجوراب وشمو وطيلسان ويغمر لق

وابریشم بز وپشمیه بز کورمه کدر اکورك
کورسه یاکیمه یالقدر وعزتدر وخوشی
دیلکدر ودولتدر اکبای کوزنده
کورك کبر کورسه غصه یه اوغرییه
قیش کوزنه کورسه نعمتدر اکقزل
طوون کورسه یاکیسه خصومتدر عو
رتله ایودر اکصاروطوون کورسه یا
کیسه خصومتدر عورتله ایودر اک
صاروطوون کورسه صرو اولهٔ مکر عاد
تی اولهٔ اکسیتل صوف کیسه یا ازرق
تکلو صوف کیسه نعمت ومرتبه در اک
حویر کیسه حوقه مال بولهٔ عظیم اولوافه
ایرشه اکریقور لق کورسه یاکیسه خلعت
کیسه

کیسه وحلال مال بولهٔ اولفه ایرشه اک
دوزن یوسه غصه دن قورتله شاذ اولهٔ
اکریکی طوون کورسه یاکیسه یکی منصب
بولهٔ فقیر ایسه باقی اولهٔ زندانده ایسه
خلاص اولهٔ اکرصرو ایسه شفا بولهٔ نکه
الیدن جمقیدر کیرو کاله اکرعمامه کورسه
یاصرشه نعمت واولولق بولهٔ اکرقره عمامه
کورسه غصه در اکراسکف کورسه یاکیسه
عزت ومرتبه بولهٔ قیمتی قدر اکتاج کورسه
التون دن جوهر لو مملکت وسلطنت بولهٔ
اکجبه کورسه یاکیسه قوت ومنفعت بولهٔ
اکشلوار ومیزر کورسه اولنمکدر خادم
وکراوشی در اکادك کورسه عورت

الله قول قره وشي ودشمنه طغ بوله اكر
قوشق يا سياه قوشق كورسه قوت وو
لايت بوله اكر بلنده قوشق كورسه اشي
يورييه ميراث بوله اكر اكسه سنده طيلسان
كورسه اولو قدر اوغلي دوغه اكر يغور اولو
ياخلعت كيسه حلال مال بوله اكر ابريشم
وپنبه كورسه عورتدن ميراث بوله
يكرمي بدنجي باب اوپمك وقوجمق وجماع
قلمقدر اكر عورت اسه فتي يا قاقله
جق يوده دوغن يرينه كتورمش اوله اكر
بركشي بي اوپسه يا قوچسه تمام مراد
بوله اكر عورته جماع ايتسه دولتي يورويه
وله بيت بو اكر جهود عورته جماع ايلسه

اولو

37b

٣٧

٣٨

اولو كشي دن خبر كورمه اكر عورتينه يا قز
اوغلاته جماع ايلسه مراديته ايرسه
يكرمي سكزنجي باب ابيندو اكنه ويلك
ومعلوج كورمكدر اكر ايلكورسه
قوت بولور دينى ارته دشمنه ظفر بوله
اكر كندو زين ياغده كورسه زهدي ار
تميه اكر كندو زين زنجيرده كورغصه لو
اوله اكر الين ياغن ياغلو كورسه كفر دوشه
اكر بوينين ياالين زنجيرده كورسه توبه
ايلسون فورتلسه غصه دن قورتله اكر
نذر الله كورسه يا زيندان اچلر له اور
سلم اولو اچلر صاغ تخته الثون بوله
لو مي طار اوله اكر اكنه كورسه منفعتدر

38a

Türkiye Yazmaları

اگر کنه و ابلاق کورسه یادون دکسه
نکهمر ایدرسه حاصل اولمه اگر معالوج
کورسه زحمت ایله مال بولمه یکرمی
طقوز نیجی باب سلاح و سکو و قلقان
و قلیچ و اوق و خنجر و بچق و اوسره و یلکی
و کوش و طبل و سیل لر و صواش و جنك
و بغلمق و یغمق و جوکان و عمود و زده و
جوشن و قلیچ و اینه کورمك و طلقه اندر
ایچمك در اگر سلاح لر کورسه قدرت
و منفعت در اگر سکو کورسه اونجلی دوغه
و سفر کیمه مرادین بولمه اگر قلقان کورسه
فریاد در بلادن امین اولمقدر اگر رکب
اوق و یورسه یقین کلمشی اولمه اگر بلدوکی

برکشی کلوب کندوی اوقله اورسه اجلی
کلمشی اولمه اگر خنجر و بچق کورسه قو
ندر و اورکمك خصملر در و دشمنه ظفر
در اگر بچاغی صنه اورکمك خصملر ندن بری
اولمه اگر استوره کورسه قوندر و فرد
شدر کوش و طبل کورسه یادشاهدن
خور لقه در اگر سیل لر و صواش و جنك و بغلمق
قوش خلایقه زیان در و بوده کورن
مال و منفعت بولمه جوکان کورمك سلطا
نکهمر در و قلقان قومه یتلو اگر سوزاشمك
خصومتدر اگر عمود کورسه یادوسه دشمنه
قوی اولمه اگر زره کورسه فاضل و جور
دا اولمه اگر جوشن کورسه دشمنندن

39b

40a

اجلی یقدن کلمه سی اوله اکر اوزنده جناز کورسه
اومیدلنه وکن بوله اوتولو جنبی باب
دیلمك واولدرمك واعج وتعجیله اورمق
در اکر آدم ویاحیوان دیلسه دشمانه
ظفر بوله دوستون یاخصمن دیلسه دو
سلوغن اوتوره اکر دشمان ایسه ظفر بوله
اکر برکسنه نی اعج ایله یاقیجی ایله اورسه اول
یردن فان اقسه برمزدر فان اقرسه
اعج ساعتجه المتون بوله اوتوز دورت
باب دودك وق وقانون وجنك و
جفانه وقپوزونده وسطر نجدر اکر دودك
چالسه غصه ومعصیتدر دف وقانون
چالمق وایتمك شاذ لقدر جنك وجفا

و

40b

وقپوزجق ودشوار لقدر اکر بوزلری از
جالیور کورسه شاذ اوله نرد وسطرنج
بالمل در اوتوز بیچی باب بوندن دانه دو
کمك واون وتخل جوال لمق وصامق وصا
تون المقدر اکر دانه دوکلمش کورسه اوجوز
اوله اکر جوالده کورسه فحط اوله اکر بغدای
صاتون السه منصبدن زیانلق اولوب
غربته دوشه جوق زحمت بوله اکر بغدای
یسه مال بوله بغدای صاتون المق یاصامق
خیر کاذبدر اکر اکن اکسه توکل ایدوب
حلال مال بوله اکر اریه کورسه صرو
اوله ومکسله یله صوشه اکر برنجی کورسه
جوق مال بوله اکر طاروکورسه حور

41a

جنه شنه الدنه كره اكرنسم سم كورسه جوق

مال بوله اكر فرو يغداي كورسه خلق

ايجنده قيل اوله اوتوز التنجي باب ٣٦

هواده اوجق و قومق وهوده سراي ياپمق

كورمكدر اكر هواده اوجسه سفره كيده

اكر اوجوب انجلر قونسه اول شهرك اولولري

صحبت ايده اكر كنكدوك يكا اوجوب قورقوسي

اولسه مبارك سفره كيده اول سفرده جوق

منفعت كوره اكر كوكدن يره دوشه عو

رين يوشوبه غيري عورت اله اكر كوكلر

جقه دخي اوتورسه هجان وار اكر هوا

ده قوش كيو اوجسه مراد بوله اكر فرشهلر

فرشه زاهد لر له صحبت ايده اكر هواده

سراي

41b

٣٧ سراي ياپسه جمله اينجي يورويه اوتوزيد

٣٦ نجي باب يرينجي حيوانلر وجانورلر اوزرمكدر

اكر يرينجي حيوانلر وجانورلر اوزرينه

سيسه برعجيب شنه بوله اوميدين كسمش

ايكي شنه بوله وعزيز اوله اكر قورقسه

بلادن امين اوله اكر حيوان يا يرينجي جا

نورديان ايدرسه زحمتسه اوغريه اكجنا

ور ظفر بولسه دشمانه ظفر بوله اكر جوا

لردن دوطشه انك اوزرينه غالب اولسه

٣٨ مدعي ايسه ظفر بوله شاد اوله اوتوزسكزنجي

باب الينجي جوغ ايله يومق وحلال كورمكدر

اكر الين جوغ ايله يوسه نوميد وله خلال

لسه دوستي ايله صواشه اكر حلال كورسه

42a

42b

43a

اگر قیوندن بولسه یا بوغزلسه براولوکشی
اوزرینه غالب اولسه اگر قیوندن بولسه یا بو
غزلسه براولوکشی اوزرینه غالب اولسه اگر
قیوندن بوغزلسه یا برکورسه اتن اولسدر
سه براولوکشی اولوب مالی تلف اولسه اگر قیو
ندن درسین یوزسه انک ادملره اشاکنجه
ایدلر قیوندن باشن تندن ایرسه یا ایروکورسه
عورتندن ایریلسه اگر قیوندن یاغن کورسه
بروجهله شاهد اولسه اگر اویکه قیوندن کرسه
یاکورسه جوو مال اولسه اگر دیشی قیوندن بوغز
لسه اتی اولسدرسه حاجت روا اولسه اگر
قروغی واتی واغنی عمله نه وارسه مال ونقدی
اگر قیوندن اله جکشه براولوکشی ایله صواشه

اگر قیوندن کله سه کمسه ایله صواشه
اگر قیوندن باشن سه اولوغه ایرسه عمری
اوزون اوله اگر قوجلرکورسه اول ولی
نعمتنک مشربنی اوله اگر قوزی یا اوغلاق کور
سه یا بلسه اوغلی دوغه وایا برقول الینه کره
اگر قصاب کورسه بکدر بلسه ملک الموت
در اگر قصاب بلوق ایلسه قصد ایله برخطایه
مبتلا اوله اگر اوه قصاب کتورسه غصه
ومعصیتدر اگر کچ اتن سه غصه در اگر اویه
کیچی ایلسه شهید کشی اویه کله کندویه
غم ایریشه اگر حیتاور لر یورکین سه مال
جمع ایلیه قرن بینجی باب طاغلردن
اتی یتورجنا ولدی کورمکدر اگر بو

نذرى كورسه اندى شلو اوله اكر يوك
اتن كورسه يا يسه دشمانه ظفر بوله
حلال اميرات بوله اكر قولينه بنسه نذر يسه
يدرسه كيسه غصه ايدرسه اكر قبلا دين
اوندن كورسه پريشلو ديدن اسيرى ايله
دوشمق لق يغليه اكر قبلا اناله جكيسه
قبلا دين يكسه غالب اوله دوشمنه اكر قبله
الى ودر سيى دشمله منفعتدر ومال در اكر ايك
دوشسه فرصت اوغلان اله اكر صغن كيك
دشمن كورمك كورمكلو عورت اله جمله
كيك دوشمه عورتدر اكر دوشمه
بونلرك بوزغونلن يا اوغلان بولسه
اوغلى دوغمه اكر كيك انده ملر ندن كورسه

قوت

44b

قوت ومنفعتدر قرق ايكنجى باب

صغر بوزاغونلن كورمك وصاغمقدر اكر
صغر بنسه مال بوله پادشاهدن اكر اومنه
صغر كورسه مالى جوق اوله اكر صغر بوغر كيوب
ان اولندرسه عمل طوله اكر سمز صغر
كورسه نعمت واوجوزلق اوله اكر صغ
ك وياغن كورمك دخى بويلدر مامار
سن كورمك قورندر اكر صغر صاغسه
خوشلق وشاذ لقدر قرق اوچنجى باب

سيل وتكلى كوتمكدر اكر سيله بنوب
نريه مراد ايدرسه كيسه بيوك يا
دشاه يله دوستلق يغليه اكر اتن يسه
مال بوله كر سيلى اولدرسه اولو كشى قهر

45a

ایله اگر بیلی شهرده دورر کورسه بکی
مقرر اوله اوله اگر بیله بشیه سلطنتدر ایله
اگر فکلی کورسه اولولق وولایت اسی اوله
اگر فکلی دت رویشه منصبدن دوشه اگر
فکلی ضبسه براولوکشی اوله فرق درت نجی باب
طولکوز وصیحان وکلر ویلان وبوز سوق
وازدها واورنجك وعقرب کورمکدر
طلکوز کورسه رمز کشی ایله صحبت ایدر اگر
طلکوز کورسه اوصفتلو کشی تهم ایلیه ایدر
سیه حرام مال بوله اگر طلکوز کورسه املر
ایجنده خوف اوله دینی فساد کیله اگر طلکوز
بشیه دولت بوله ودشمانه غالب اوله
اگر طلکوز کتورسه حجته ورمز دینه ایرشه

اگر

45b

اگر صیحان اولدرسه حج وحسنات ایده اگر
صیحان دوشه برفاسق عورت اله اگر بشر
سه عورت مالی بوله اگر سه عورت تندت
ظالم ایله مال بوله اگر کلر کورسه فوغی اوله اگر
اولدرسه برغماز اولدر اگر ویلان ایله جکشه
دشمانه صوالشه اولدرسه دشمانه قهر ایلیه
اگر ویلان اویقهر وجهله منفعتدر قره ویلان
کورسه کافردر اگر ازدها وبوز سوق کورسه
ظالم پادشاه در اگر اورنجك کورسه یادو
سه یاطونلنه کورسه زاهد اولور عقرب
دوشمانلدر وغماز عورت در اولدرسه
دشمانه ظفر بوله فرق سکنجی باب
ارسلان وقبلان وایو وقورت وسرلان

46a

türkiyat

كور مكدر اكر سلان كورسه سلطانده
اكر رسلان ايله جكشه دشمان ايله
صواشه بنوب مطيع اولسه دشمانه غالب
اولمه وسلطان كندويه مطيع اولمه اكر
فيلان كورسه دشمندر اوغر اشور كورسه
ويكسه دشمانه غالب اولمه اكر فيلان اني
ودرسي ويانمي كورسه مال ونعمتدر اكر
ايو كورسه دشمانه در اما اني ودرسي ويانمي
مال ونعمتدر اكر قورت كورسه جركين
قوجه عورت در اكر سيرلان كورسه يا
بشه جركين عورت اله اكر سيرلان ايله
صواشرسه عورت ايله صواشه اكر سيرلان
اني يسه عورت جاز ولق ايلكيه عاقبت

ما

٤٦ 48

مالين يسه فرق التنجي باب قوشلر كور
مكدر اكر كلك كورسه دين سوزوفا
سق اولمه اكر طوطي كورسه فصيح اولمه اكر
شن سين كورسه خوب عورت اله اكر بلبل
كورسه يكنه بولمه اكر مرغ جق كورسه قول
قراوشدر اكر هدهد كورسه بصير و
عالم اولمه سيمرغ كورسه دولت بولمه
لوبددت عورت الوب مراديه ايرمه اكر
اوجر قوشلر كورمك ياصوتلرين اشتمك
غوغايه اوغرامقدر اكر بر قوشي اياغي اله
السه بركسيه ظلم ايلمه اكر قوشي كندويه
يسه غريب خبر ايشيدوب شاد اولمه فرق
يدنجي باب ارو وجكلرك وقرنجه

٤٧

Türkiye Yazmaları

وقلان اوق جناور لرکورمکدر
اکر بالی دوسن کورسه حکیم اوله مالدر
عورت اله اکر حکیمکه کورسه جریلر ایرشه
فرنجه کورملک شوشدر قلان اوق
جق جناور لرجورلق ومصیبت اکریورر
وبت کورسه حقیر وضعیف اوله فرق

سکرنجی باب بالق وقورباغه و

باغه وینکیج وصوجناور لری کورمکدر
اکر بالق کورسه یاد وشه مال ورزق
بوله اکر اغلار کورسه یاد وشه جوقلق
قراوش بوله اکر قورباغه یا باغه کورسه
محاوده وزاهد اوله اکر قرقر قورباغه کورسه
عذاب اوغریه اکر ینکیج کورسه مال بوله

اکر

47b

کیرو اقلان جناور لری کورسه مال و
منفعت بوله فرق طوقوزنجی باب

وروسپیلطان وبری ودجال ویهود
وحاج کورمکدر اکر دیو کورسه یا
وزاغدر اکر ابلیس کورسه دین سز و
اونامز کیشی اکا دشمان اوله اکر سیری
کورسه یالان سوز سویلیه اکر دجال
کورسه اول ولیه بنده فتنه جوق اوله
اکر یهود وحاج کورسه توبه ایله سون

اونجی باب صنعت اهلین کورمکدر

اکر دمورجق کورسه ایشلسه ضرب ایشلر
اکا سان اوله اکر ترازوطار طلور کورسه
امن وعدل اوله اکر قلیچ جق کورسه بور

48a

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi

کلوا اولہ اکر جوشنجی کورسہ شاذ اولہ اکر
نعالجی کورسہ ادملر لہ دسلق باغلیہ
اکر سکوبجی کورسہ منفعت بولہ اکر فاق
نجی کورسہ یاوزلردن امین اولہ اکر
بشمقجی کورسہ الندن خیر کلہ اکر طبیب
کورسہ خیر اشلیہ اکر اعمکجی کورسہ سلطان
عدل اولہ اکر دکرمنجی کورسہ ادملردن
زرنیخ بولہ اکر دفجالجی کورسہ فساد اشلیہ
اکر صرف کوردنیایہ مشغول اولہ اکر بوستانجی
کورخزینہ دار اولہ اکر قیوجی کورسہ
خلا یقلبر لہ دیرلک سورہ اکر قاب ایجی
کورسہ خوشی تلبر قلہ اکر سرقجی کورسہ
حیلیہ اونحریہ بنیلہ حجی کورسہ سرقت اشی

اولہ

48b

اولہ اکر یازنجی کورسہ خیر حجوق اشلیہ
اکر صراج کورسہ سلطان خدمتندہ اولہ ظور
بازکورسہ شرکہ دوشہ اکر یقاشش کورسہ
بلاکان سوزسویلیہ اکر دم اصبحی کورسہ
مطمع وخبر سوز اولہ اکر غماز کورسہ
کسہ یلہ صواشہ اکر سوزصاتنجی کورسہ
زیرک اولہ اکر شکر فروش کورسہ نعمت
بولہ اکر انجو صاتنجی کورسہ مال بولہ اکر یمش صا
نجی کورسہ مومنمندا بودر

اللہ بر بنجی باب

دوکون وقوتنقلق ایلمکدر اکر دلہ دوکون
یاقونقکورسہ غصہ اونحریہ اکر دفسوز
کورسہ شاذ اولقدر

اللہ ایکنجی باب

قران اولومقدر اکر بقرسورسن اوقسہ عمری

49a

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi

اوزدوقدن اکر آل عمران اوقسه سیماک بوله
اکر مائده سوره سین اوقسه سعادت بوله
اکر انعام سوره سین اوقسه عالم وعابد
اوله اکر اعراف سوره سین اوقسه دشمنه
ظفر بولوب مال بوله اکر انفال سوره سین
اوقسه دنیادن کیمسه نین توفیق بوله
اکر توبه سوره سین اوقسه توبه ایده اکر
یونس سوره سین اوقسه طاولی بوله
اکر هود سوره سین اوقسه دشمنه ظفر
بوله اکر یوسف سوره سین اوقسه غربته
دوشه کوکلی خوش اوله اکر رعد سوره
سین اوقسه عالر سنه الرایده اکر ابرهیم
سوره سین اوقسه حق تعالی بی

جندن

جنتده صنا هیه ایلیه اکر حجر سوره سین
اوقسه اکلا یجی اوله اکر نحل سوره سین
اوقسه حق تعالی دنک پیغمبری دوستی اوله
اکر بنی اسرائیل سوره سین اوقسه رضا الله
یقین اوله اکر کهف سوره سین اوقسه رو
زی کیمسه اوله ومحرم اوله اکر مریم سوره
سین اوقسه آدم پیغمبر یقین اوله اکر
طه سوره سین اوقسه تکریه یقین اوله
اکر انبیا سوره سین اوقسه ثوابی بوله اکر
حج سوره سین اوقسه حجه وار اکر قد
افلح سوره سین اوقسه فلاح بوله اکر
نور سوره سین اوقسه نورلو اوله اکر فرقا
ن سوره سین اوقسه عالم اوله اکر شعرا

سورۂ یٰسین اوقسمہ مشکل لری حل اولہ
اکر قصص سورۂ یٰسین اوقسمہ محالم اولہ
اکر عنکبوت سورۂ یٰسین اوقسمہ امانت
اللّٰہ دہ اولہ اکر روم سورۂ یٰسین اوقسمہ
دکل اشلری اجلہ اکر لقمان سورۂ یٰسین
اوقسمہ حکمت بولہ اکر سجدہ سورۂ یٰسین
اوقسمہ تکبری دوستلرینہ اولہ اکر احزاب
سورۂ یٰسین اوقسمہ فتح دہ اولہ اکر
سبا سورۂ یٰسین اوقسمہ عجایبلر کورہ
اکر فاطر سورۂ یٰسین اوقسمہ طریق مستقیمہ
سلوک ایلیہ مبارکہ انک ایچون استغفار
ایدلر اکر یٰسین سورۂ یٰسین اوقسمہ خا
لصاً یتلو اوکر صافات سورۂ یٰسین اوقسمہ

خیر

خیر و برکات بولہ اکر ص سورۂ یٰسین او
قسمہ اولو ملک ایلہ اشتہ اولہ اکر زمر
سورۂ یٰسین اوقسمہ جنت اہلندن اولہ
اکر مؤمن اوقسمہ خوش خبر لر ایرشہ اکر
فصلت اوقسمہ حقہ یعنی اولہ اکر
عسق اوقسمہ رحمت بولہ اکر دخان
اوقسمہ دینندہ ثابت اولہ اکر جاثیہ
اوقسمہ مرادینہ ایرہ اکر احقاف اوقسمہ
کناہی عفو اولہ اکر سورۂ محمد اوقسمہ فیا
مت کوننندہ لوای لحمد دینندہ حشر اولہ
اکر انا فتحنا اوقسمہ ظفر بولہ اکر ق او
قسمہ حق بولندہ ثابت اولہ اکر والذار
یات اوقسمہ ایشندہ محکم اولہ اکر والطور

اوقسه الله اندن راضی اولمه اکر والنجم
اوقسه اولو مقامه ایرشمه اکر اقترب
اوقسه حاجتی روا اولمه اکر الرحمن
اوقسه رحمت بولمه اکر واقعه اوقسه
دینی دوشمه اولمه اکر حدید اوقسه
انسان اولمه اکر مجادله اوقسه مجادله
اهل ایله اکر حشر اوقسه ولیل اله حشر
اولمه اکر ممتحنه سورهسین اوقسه توکل
اهلی اولمه اکر صف اوقسه شهید اولمه اکر
جمعه اوقسه دینی تمام اولمه اکر منافقون
اوقسه کفر و نفاقدن محفوظ اولمه اکر
تغابن اوقسه امین اولمه اکر طلاق
اوقسه عورت اوب بوسایه اکر تحریم اوقسه

اوقسه قیامت سری خفاد قاله اکر تبارک سورهسین اوقسه یوزی نور اولمه
اکر سورهٔ القلم اوقسه حکمت و بلاغت بولمه اکر الحاقه اوقسه جوف کتاب او
قبه اکر سئال سائل اوقسه تکویر مطلع اولمه اکر نوح اوقسه ادمیلری فسادن
قورتره اکر جن اوقسه بریلر اکا مطیع او
له اکر مزمل اوقسه کیجه قائم اولمه
اکر مدثر اوقسه صائم اولمه قیامه او
قسه دنیویلر اکر دهر اوقسه ملک
دولت بولمه اکر والمرسلات اوقسه
بلادن امین اولمه اکر عم اوقسه حق آمالنه
اولمه اکر والنازعات اوقسه بخول الغدن

وقوله اكر عبس او قسه كوكل كورني اجله
اكر كورت او قسه حق سلامتنه قوله
اكر انفطار او قسه احرت قورقندت
امين اوله اكر ويل او قسه حساب اسا
ن اوله اكر انشقاق او قسه امانله اوله
بروح او قسه كافر لرشرندن امين
اوله اكر اعلى او قسه ابرهيم عليه سلام
جاز اوله اكر هل اتيك او قسه جهنم
طعامندن يمه اكر والفجر او قسه
انسان جانوير اكر لا اقسم او قسه
رزقي انسان اوله اكر والشمس او قسه
خير الله ايده اكر والليل او قسه رنجلو اولق
عاقبت افاقت بوله اكر والضحى او قسه

غنى

52b

غنى اوله اكر الم نشرح او قسه ايمانايله
انشراح بوله اكر والتين او قسه محترم سز او
له اكر اقرا او قسه تكريه يقين اوله اكر
انا انزلناه او قسه دنيى بويلدر اكر لم يكن
او قسه دندار اوله اكر والعاديات او قسه
غازي اوله اكر القارعة او قسه دنيا كوزي
يله خوش اوله اكر الهاكم او قسه دينى درست
اوله اكر والعصر او قسه توبه قله اكر ويل
او قسه دنيا سى ار اوله اكر الم نشرح او قسه
دنيا سى خور اوله اكر لايلاف او قسه بلا لو
دن امين اوله اكر رايت او قسه نمانعمدا
وريم اوله اكر انا اعطينا او قسه كوشردن ايجه
اكر كافرون او قسه دنيادن برك اوله اكر

53a

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi

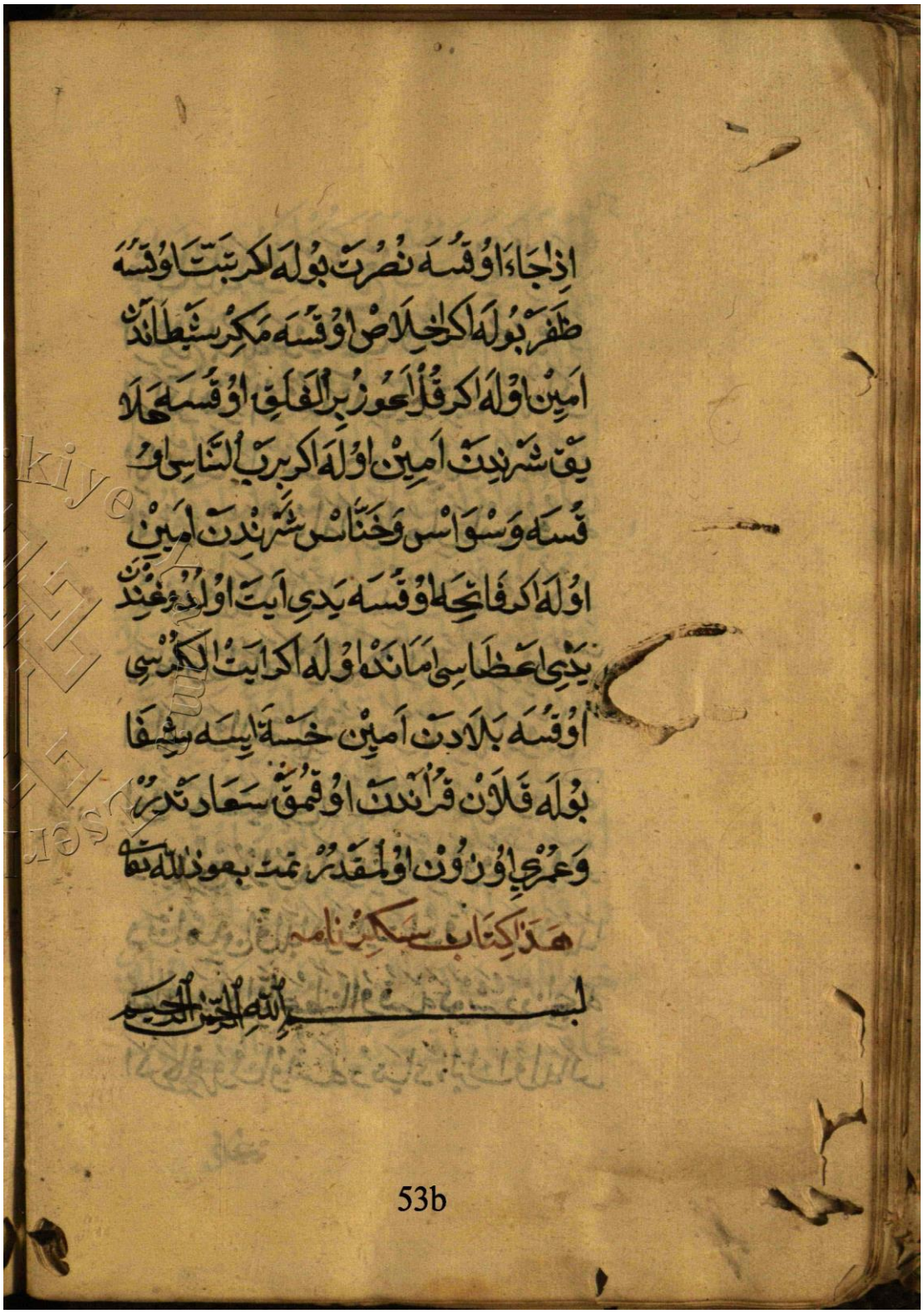

اذ جاء اوقسه نصرت بوله اكر تبت اوقسه
ظفر بوله اكر اخلاص اوقسه مكر شيطاندن
امين اوله اكر قل اعوذ برب الفلق اوقسه حلا
يق شرندن امين اوله اكر برب الناس اوقسه
وسواس وخناس شرندن امين
اوله اكر فاتحه اوقسه يدي ايت اولدوغندن
يدي عطاسي امانده اوله اكر ايت الكرسي
اوقسه بلادن امين خسته ايسه شفا
بوله فلان قرندن اوقمق سعادتدر
وعمري اوزون اولمقدر تمت بعون الله تعالى

هذا كتاب سكيز نامه

بسم الله الرحمن الرحيم